

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK

1994

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

Hvor går grænsen?

I dag kan vi i Sønderjylland, i modsætning til mange andre grænseegne i Europa, glæde os over en fredelig sameksistens mellem nationerne.

Danmarks folkelige grænse dannes af de omkring 50.000 dansksindede (svarende til ca. 10% af Sydslesvigs samlede befolkning),

som hver dag må yde noget særligt for at bevare deres nære bånd til Danmark og leve et dansk liv i et tysk samfund.

Lad danskerne i Sydslesvig føle, at de er en fuldgyldig del af det danske fællesskab.

Vær med til at støtte og vise solidaritet med deres bestræbelser for at opretholde en dansk livsstil og danske kulturelle traditioner.

Bliv medlem af Grænseforeningen!

Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet, særlig syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold.

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne, men ligger på ca. kr. 50,- pr. husstand. For dette beløb modtager De vor fine årbog og fire gange om året vort medlemsblad "Grænsen", der orienterer om foreningens virke og om forholdene i Sydslesvig.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure. Indmeldeskortet ligger i brochuren.

GRÆNSEFORENINGEN

Protector: Hans Kongelige Højhed Prins Joachim.

Postboks 1530, Peder Skrams Gade 5, 1020 København K. Tlf. 33 11 30 63.

SØNDERJYSK ALMANAK 1994

1. ÅRGANG
Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening

Sønderjysk Almanak, 1994 ©

1. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Redaktion:

Hanne Clausen, Hardy Knudsen, Hans Schmidt, Tage Madsen,
Kern Haurum Pedersen (ansvarhavende).

Forside: Efter idé af museumsinspektør Inge Adriansen.

Salg og distribution: Forlaget A-Sats

Sats og tryk: Trykkerigaarden, Aabenraa

ISBN-nr. 87-984347-1-3

INDHOLDSFORTEGNELSE:

FORORD OG INDLEDNING:

Forord	5
<i>Dycke Hoff:</i>	
Om 100 år er alting glemt	7
<i>Inger Rahbek Andersen:</i>	
Farvel og velkommen	8

ALMANAK:

Kalenderen	10
Solen og månens op- og nedgang	34
Højvandet ved Vestkysten	35
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	35
Stjernesked	36
Formørkelser i 1994.....	37

ARTIKLER:

<i>Kresten Philipsen:</i>	
En sønderjysk status	39
<i>C. Stig Eeg Sylvest:</i>	
Prins Joachim	42
<i>Jes Peter Caspersen:</i>	
Rids af Sønderjysk Skoleforenings historie	44
<i>H. P. Clausen:</i>	
Dansk og tysk før og nu	50
<i>Peter Holst:</i>	
Her rejstes en skole - som endnu ingen før	55
<i>Laust Ålling:</i>	
Bondeliv før, i nutiden og hvad så?	60
<i>Boye Andersen:</i>	
Martin N. Hansen	65
<i>Jens Kongsted Lampe:</i>	
Fire århusianere, der blev sønderjyder	67
<i>Henrik Becker-Christensen:</i>	
Det »nye« Tønder	69
<i>Finn Hansen:</i>	
Grænseregionens fælles fremtid - illusion eller virkelighed?.....	73
<i>Marie Hess:</i>	
En sønderjyde er jeg.....	77
<i>Meddelelse fra Historisk Samfund i Sønderjylland:</i>	
Prisopgave om erindringer fra Nordslesvig..	78

MINDEORD:

Hans Iver Madsen, Kegnæs	79
--------------------------------	----

Christian Thorup Nielsen, Flensborg.....	80
Anne Ølgaard, Aabenraa	81
Axel Petersen, Rørkær	83
Thorkil Claudi Westh, Tønder.....	84
Anders Bork Hansen, Løgumkloster	85
Andreas Pedersen Hejsel, Kassøgård	87
Siegfred Andresen, Bredsted	88
Knud Jensen, Aabenraa.....	89
Børge Diemer, Bjerndrup.....	90
Svend Åge Hansen, Kegnæs	91
Karsten Thomsen Gregersen	92

HÅNDBOG OG VEJVISER:

Det danske Kongehus	94
Regering og Folketing.....	95
Folketingsvalget 1990	96
Stemmetal i Sønderjylland.....	97
EF-afstemningen i Sønderjylland	98
5-mands udvalget	99
Sønderjyllands Statsamt.....	100
Sønderjyllands Amt	100
Amtsrådsmedlemmer	101
Amtsprogramrådet	102
Kommunerne i Sønderjylland	103
Foreninger	105
Musik-Teater-Kunst.....	109
Husholdningsforeninger	110
Turistforeninger	112
Forskellige	114
Museer i Sønderjylland	115
Museer i Sydslesvig.....	116
Danske og frisiske institutioner	118
Biblioteker	124
Lokalhistoriske samlinger og arkiver	126
Efterskoler og højskoler.....	129
Faglige skoler	131
Land- og skovbrug	132
Haveselskab og skovbrug.....	133
Landboforeninger	134
Husmandsforeninger.....	136
Husdybrugsorganisationer	137
Slagterier.....	138
Handel.....	139
Håndværk- og industriforening	141
Financiering.....	143
Jagt og vildtforvaltning.....	145
Flagregler og flagdage	150

Forord

Med udgivelsen af 1. årgang af »Sønderjysk Almanak« ønsker Sønderjysk Skoleforening at videreføre den sønderjyske almanaktradition.

Det er foreningens og redaktionens håb, at almanakken vil fremstå som en god og bred anvendelig håndbog, der både vil blive genkendt af de mange hidtidige almanaklæsere og finde vej til mange nye.

»Sønderjysk Almanak« har fået sit eget udseende - bogens forside vil hvert år vise et smukt sønderjysk motiv - hvor valget i år faldt på Rødding Højskole. Almanakkens indhold omfatter - en række artikler og indlæg med såvel aktuelle som mere generelle sønderjyske emner - en »vejviser« med nyttige adresser og telefonnumre på foreninger, organisa-

tioner m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig - en almanak med sol - og højevandskalender m.m. - samt mindeord over kendte, afdøde sønderjyder.

Sønderjysk Skoleforening vil også her rette en varm tak til de mange, som har støttet tilblivelsen af »Sønderjysk Almanak«, det gælder fonde og donatorer, som har bidraget økonomisk, det gælder de mange, som beredvilligt har bidraget med artikler, indlæg og ideer og det gælder foreningens mange tillidsmænd og medlemmer, der både med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjysk Skoleforening og redaktionen ønsker med almanakken en god jul og et godt år 1994.

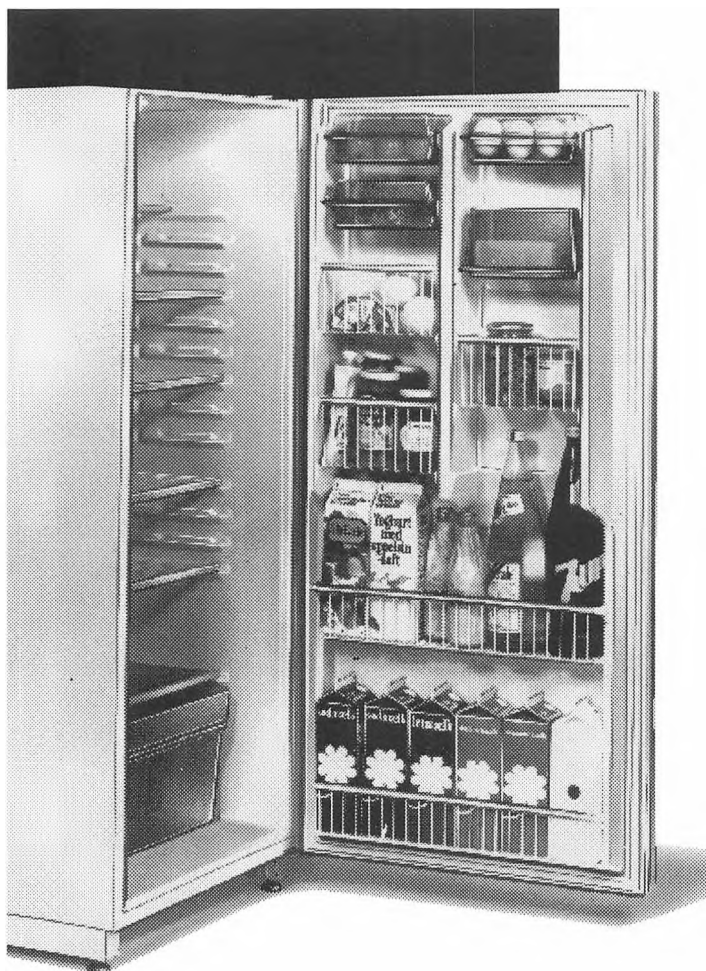

Danmarks mest forslugne dør

Et nyt GRAM er en forslugen sag - på nær i strøm, altså, for GRAM er ren lavenergi.

Til gengæld tager døren for sig af reterne. GRAM-døren er fremstillet af danskere til danske køkkenvaner og er utrolig rummelig. Bl.a. takket være serveringsbokse, flytbare trådkurve og store gennemgående flaskekurve, der kan indstilles, så de passer til alle slags flasker og kartoner.

**Vælg mellem
GRAM
køleskabe fra
128 til 372 liter**

GRAM

- til dig, der tænker
lidt længere.

Om 100 år er alting glemt!

Af Dycke Hoff

I Sønderjysk Månedsskrift nr. 2 1989 skriver Steen W. Andersen i sin anmeldelse af Sprogforeningens Almanak for 1988 følgende; »Hvis Sprogforeningens Almanak engang skulle finde på at dreje nøglen om, vil Kongeågrænsen for alvor være truet«. Jeg er tilbøjelig til at give anmelderen ret, for Sønderjylland fra Kongeåen til Ejderen må aldrig forsvinde! Og slet ikke nu, hvor vi engang imellem taler om regionernes Europa. Sprogforeningen fandt det nødvendigt at op-høre med Almanakken, en beslutning som set ud fra et strengt økonomisk syn var nødvendig. - Men set fra et kulturelt syn er det forkert at stoppe nu, hvor den historiske interesse er stærkt voksende, se hvordan de historiske arkiver blomstrer op! Ligesom museerne, både store og små vokser frem, dette burde give anledning nok til at fortsætte, og derfor er det med glæde, at jeg kan være med til at bringe en hilsen til Sønderjysk Skolefor-

enings almanak-redaktion. Jeg håber, at Skoleforeningens almanak-redaktion vil kunne finde nye veje for »Sprogforeningens Almanak« således, at de mange tusinde mennesker, der i vor landsdel fra Kongeåen til Ejderen beskæftiger sig med det kulturelle liv, kan få en håndbog, så Henrik Fangel ikke får ret i sin anmeldelse af »æ almanak« i Sønderjysk Månedsskrift nr. 1 i 1993, hvor han skriver: Det er trist, at det er slut med »æ almanak«. Billedet af det sønderjyske kulturliv bliver fattigere uden, men man må håbe, at de artikler, sønderjyske digte, essays og prosastykker, som har været almanakkens kendetegn, må finde andre kanaler, så de kan blive trykt og spredt.

Jeg ønsker den »nye« almanak og dens redaktion held og lykke, og jeg håber, at I vil lytte til nye tiders tanker.

Aabenraa, den 29. juli 1993.

Farvel og velkommen

Så læng en ka haus, da kom en jo bar,
 det vå så selfølge - ja så soleklar
 og naue gik i gang mæ'en lich å æ stej,
 mens ande de gemt'en æ lidt af æ vej
 og når det blev jul, så fund de'en frem,
 for den høe nu mæ te æ jul i det hjem.

Men plusle en dau ku vi så konstatee,
 at nu vill æ almanak alle komm mee!
 De glie jo lidt tebach så - æ tanke:
 æ støt der står å Skamlingsbanke,
 en kvindeskikkelse - som er Danmark - symbolsk,
 de syndejudsk pighe - æ lidt melankolsk,
 Dannevirke og æ Dybbøl-lærk,
 et Sønderjyllandskort hvor en vil bemærk,
 at somti er'et rullet op og somti nee -
 det sejer, hvad der gemmel æ ti er passee.

Og undvæ æ almanak - det vå it let,
 når'n tænke å, hva der ålt har væt
 af stof af manne forskelle slau:
 en kan se æ navn å de enkelt dau,
 om æ sol den nu går op elle nee
 og hva ål de forskelle borgmestere de hee
 og Joachim ja - og dronning Margrethe -
 om solformørkels og ål æ planete.
 Er der højvand i Ballum og Wyk og Højer?
 Jo, sån ka'en jo sær og se så møjer.
 Og så nau artikle om jet elle andt
 - en goj histor er jo åltins glant -
 og endle det afsnit hvor folk de fortæl
 om folk, der har gøe nau for ande end sæ sjel.
 - Men ingen komme mæ der, førend de døe
 og der ka'en så se, hva det er de har gøe.
 Det ende mæ navn å en masse persone,
 der er formænd for foreninge og instituione
 og det er og glant sån lich og ka se,
 hvor en ska ring hen, hvis det skul ske
 en fik bruch for en formand for jet elle andt.

- Jo sandle - den vil vi komm te og vandt,
for det er jo der, det hele det står.
- Det gik så godt i hunde år,
nu gik'et it mee - farvel da - og tak
du Sprochforenings Almanak!

Og nu begynde et ny kapitel.
»Den syndejysk Almanak« - det er æ titel.
Så manne forskelle tanke er tændt
for og bevare et vichte element
i det arbe, der skal gøres i et grænseland.
Det er godt, der er naue, der vil og kan.
Hvis nu æ indhold er det bedst fra den gammel,
suppleer mæ nau ny og det blive blænd sammel,
så er'et der det hele - lich ve æ hand
og gammel og ung - i by som å land
vil forhåbentle snar kom te og tøs om'en
Den Syndejysk Almanak - hjertle velkommen!

*Med venlig hilsen
Inger Rahbek Andersen*

JANUAR 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 4 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 32 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Lør. 1	Nytår	Solens radius 16' 16"	UGE	08.41	15.45	20.48	09.53
Sø. 2	Helligtrekongers s.	Abel Jorden nærmest solen Vega kulm. midn. mod nord	52	08.41	15.47	22.10	10.12
<i>De vise mænd. Matt. 2,1-12 el Johs. 8,12-20</i>							
Ma. 3	Enoch		UGE	08.41	15.48	23.33	10.31
Ti. 4	Methusalem	Sirius kulm. midn.	1	08.40	15.49	-	10.50
On. 5	Simeon	☉ s.kv. 1 ^h 0 ^m Tusmørket varer 48 ^m		08.40	15.51	00.57	11.10
To. 6	Hellig 3 konger	☾ nærmest jorden		08.39	15.52	02.21	11.35
Fr. 7	Knud Hertug			08.39	15.53	03.44	12.06
Lø. 8	Erhardt			08.38	15.55	05.01	12.46
Sø. 9	1. s.e.h.3 konger	Julianus		08.37	15.57	06.10	13.38
<i>Jesus velsigner de små børn. Mark. 10,13-16</i>							
Ma. 10	Paul Eremit		UGE	08.37	15.58	07.06	14.42
Ti. 11	Hyginus		2	08.36	16.00	07.49	15.55
On. 12	Reinhold	● n.m. 0 ^h 10 ^m Tusmørket varer 47 ^m		08.35	16.02	08.21	17.11
To. 13	Hilarius			08.34	16.03	08.46	18.27
Fr. 14	Felix			08.33	16.05	09.06	19.42
Lø. 15	Maurus			08.32	16.07	09.23	20.55
Sø. 16	2. s.e.h.3 konger	Marcellus Castor kulm. midn.		08.31	16.09	09.39	22.06
<i>Den samaritanske kvinde. Johs. 4,5-26</i>							
Ma. 17	Antonius		UGE	08.29	16.11	09.55	23.16
Ti. 18	Prisca	Procyon kulm. midn.	3	08.28	16.13	10.11	-
On. 19	Pontianus	☉ f.kv. 21 ^h 27 ^m Tusmørket varer 46 ^m ☾ fjernest jorden Pollux kulm. midn.		08.27	16.14	10.29	00.24
To. 20	Fabian og Sebastian			08.26	16.16	10.50	01.33
Fr. 21	Agnes			08.24	16.18	11.16	02.40
Lø. 22	Vincentius			08.23	16.20	11.49	03.46
Sø. 23	Sidste s.e.h.3 konger	Emerentius		08.21	16.22	12.31	04.47
<i>Hvedekornet. Joh. 12,23-33</i>							
Ma. 24	Timotheus		UGE	08.20	16.24	13.25	05.41
Ti. 25	Pauli omv.		4	08.18	16.27	14.30	06.26
On. 26	Polycarpus	Tusmørket varer 44 ^m		08.16	16.29	15.44	07.03
To. 27	Chrysostomus	☉ f.m. 14 ^h 23 ^m		08.15	16.31	17.04	07.33
Fr. 28	Fred. 6.s. føds.	Carolus Magnus		08.13	12.33	18.27	07.57
Lø. 29	Chr. 7.s. føds.	Valerius		08.11	16.35	19.52	08.18
Sø. 30	Septuagesima	Adelgunde		08.10	16.37	21.17	08.38
<i>De betroede talenter. Matth. 25,14-30</i>							
Ma. 31	Vigilius	☾ nærmest jorden	UGE	08.08	16.39	22.43	08.57
			5				

JANUAR 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Lø.	1	52	04.48 17.13
Sø.	2		05.26 17.54
Ma.	3	1	06.05 18.36
Ti.	4		06.46 19.24
On.	5		07.35 20.20
To.	6		08.36 21.29
Fr.	7		09.52 22.44
Lø.	8		11.12 23.57
Sø.	9		12.28 -
Ma.	10	2	01.04 13.34
Ti.	11		02.00 14.27
On.	12		02.50 15.15
To.	13		03.32 15.57
Fr.	14		04.11 16.37
Lø.	15		04.49 17.15
Sø.	16		05.24 17.51
Ma.	17	3	05.58 18.26
Ti.	18		06.32 19.04
On.	19		07.10 19.45
To.	20		07.56 20.34
Fr.	21		08.51 21.33
Lø.	22		09.57 22.35
Sø.	23		11.03 23.40
Ma.	24	4	12.11 00.45
Ti.	25		- 13.14
On.	26		01.41 14.07
To.	27		02.29 13.51
Fr.	28		03.12 15.35
Lø.	29		03.53 16.17
Sø.	30		04.32 16.36
Ma.	31	5	05.10 17.37

FEBRUAR 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^h 36 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 3 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Ti. 1	Brigida	Solens radius 16' 14"	08.06	16.41	-	09.18
On. 2	Kyndelmisse	Tusmørket varer 43 ^m Deneb kulm. mind. mod nord	08.04	16.44	00.08	09.42
To. 3	Blasius	☉ s.kv. 9 ^h 6 ^m	08.02	16.46	01.31	10.11
Fr. 4	Veronica	Merkur st. østl. elong.	08.00	16.48	02.50	10.47
Lø. 5	Agathe		07.58	16.50	04.00	11.34
Sø. 6	Seksagesima	Dorothea	07.56	16.52	04.59	12.32
<i>Sædens vækst. Mark. 4,26-32</i>						
Ma. 7	Richard		07.54	16.54	05.46	13.40
Ti. 8	Corintha		07.52	16.57	06.21	14.53
On. 9	Apollonia	Tusmørket varer 41 ^m	07.50	16.59	06.49	16.08
To. 10	Scholastica	☉ n.m. 15 ^h 30 ^m	07.48	17.01	07.11	17.23
Fr. 11	Euphrosyne		07.46	17.03	07.29	18.36
Lø. 12	Eulalia		07.43	17.05	07.46	19.48
Sø. 13	Fastelavn	Quinquagesima. Esto mihi Benignus	07.41	17.08	08.02	20.58
<i>Op til Jerusalem. Luk. 18,31-43</i>						
Ma. 14	Valentinus		07.39	17.10	08.18	22.08
Ti. 15	Hvide tirsdag	Faustinus	07.37	17.12	08.35	23.16
On. 16	Aske onsdag	Juliane Tusmørket varer 40 ^m ☾ fjernest jorden	07.34	17.14	08.55	-
To. 17	Findanus		07.32	17.16	09.19	00.24
Fr. 18	Concordia	☉ f.kv. 18 ^h 47 ^m	07.30	17.18	09.48	01.29
Lø. 19	Ammon		07.28	17.21	10.26	02.31
Sø. 20	1. s. i fasten	Quadragesima Invocavit Eucharis	07.25	17.23	11.13	03.27
<i>Hvem er den største? Luk. 22,24-32</i>						
Ma. 21	Samuel		07.23	17.25	12.11	04.16
Ti. 22	Peters stol		07.20	17.27	13.19	04.56
On. 23	Tamperdag	Papias Tusmørket varer 39 ^m	07.18	17.29	14.36	05.29
To. 24	Matthias	Regulus kulm. midn.	07.16	17.31	15.58	05.57
Fr. 25	Victorinus		07.13	17.33	17.23	06.20
Lø. 26	Inger	☉ f.m. 2 ^h 15 ^m	07.11	17.36	18.50	06.41
Sø. 27	2. s. i fasten	Reminiscere Leander ☾ nærmest jorden	07.08	17.38	20.18	07.02
<i>Drengen med den urene ånd. Mark. 9,14-29</i>						
Ma. 28	Øllegaard		07.06	17.40	21.46	07.23

FEBRUAR 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Ti.	1	05.48	18.19
On.	2	06.30	19.04
To.	3	07.15	19.55
Fr.	4	08.13	20.58
Lø.	5	09.26	22.11
Sø.	6	10.48	23.30
Ma.	7	12.12	24.47
Ti.	8	-	13.21
On.	9	01.46	14.16
To.	10	02.36	15.02
Fr.	11	03.16	15.42
Lø.	12	03.53	16.18
Sø.	13	04.27	16.51
Ma.	14	04.58	17.21
Ti.	15	05.29	17.52
On.	16	06.00	18.25
To.	17	06.35	19.01
Fr.	18	07.14	19.41
Lø.	19	07.59	20.29
Sø.	20	08.55	21.30
Ma.	21	10.08	22.46
Ti.	22	11.29	00.07
On.	23	12.45	-
To.	24	01.13	13.42
Fr.	25	02.05	14.30
Lø.	26	02.48	15.14
Sø.	27	03.30	15.56
Ma.	28	04.10	16.37

MARTS 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 39 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Ti. 1	Albinus	Solens radius 16' 9"	07.03	17.42	23.13	07.46
On. 2	Simplicius	Tusmørket varer 39 ^m	07.01	17.44	-	08.14
To. 3	Kunigunde		06.58	17.46	00.36	08.50
Fr. 4	Andrianus	☉ s.kv. 17 ^h 53 ^m	06.56	17.48	01.50	09.34
Lø. 5	Theophilus		06.53	17.50	02.53	10.29
Sø. 6	3. s. i fasten	Oculi Gotfred	06.51	17.52	03.44	11.33
<i>Løgnens fader. Johs 8,42-51</i>						
Ma. 7	Perpetua		06.48	17.54	04.22	12.44
Ti. 8	Beata		06.46	17.56	04.52	13.57
On. 9	40 riddere	Tusmørket varer 39 ^m	06.43	17.59	05.15	15.10
To. 10	Ædel		06.41	18.01	05.35	16.23
Fr. 11	Fred. 9.s føds.	Thala	06.38	18.03	05.52	17.34
Lø. 12	Gregorius	☉ n.m. 8 ^h 5 ^m	06.35	18.07	06.09	18.44
Sø. 13	Midfaste	Lætare Macedonius	06.33	18.07	06.25	19.54
<i>Jesus, Livets brød. Joh. 6,24-35(37)</i>						
Ma. 14	Eytychius		06.30	18.09	06.42	21.02
Ti. 15	Zacharias	☾ fjernest jorden	06.28	18.11	07.01	22.10
On. 16	Gudmund	Tusmørket varer 39 ^m	06.25	18.13	07.23	23.16
To. 17	Gertrud		06.22	18.15	07.51	-
Fr. 18	Fred. 3.s. føds.	Alexander	06.20	18.17	08.25	00.19
Lø. 19	Joseph	Merkur st. vestl. elong.	06.17	18.19	09.07	01.16
Sø. 20	Mariæ bebud. dag	Judica Gordius Jævdøgn 21 ^h 28 ^m ☉ f.kv. 13 ^h 14 ^m	06.15	18.21	09.59	02.07
<i>Marias lovsang. Luk. 1,46-55</i>						
Ma. 21	Benedictus		06.12	18.23	11.01	02.50
Ti. 22	Paulus		06.09	18.25	12.12	03.25
On. 23	Fidelis	Tusmørket varer 39 ^m	06.07	18.27	13.29	03.55
To. 24	Ulrica		06.04	18.29	14.51	04.19
Fr. 25	Mariæ bebud.		06.02	18.31	16.16	04.42
Lø. 26	Gabriel		05.59	18.33	17.44	05.02
Sø. 27	Palmesøndag	Kastor ☉ f.m. 12 ^h 9 ^m	05.56	18.35	19.13	05.24
<i>Jesus salves i Betania. Mark. 14,3-9 el. Johs. 12,1-6</i>						
Ma. 28	Dr. Ingrid	Eustachius	05.54	18.37	20.43	05.47
Ti. 29	Jonas	☾ nærmest jorden	05.51	18.39	22.11	06.14
On. 30	Quirinus	Tusmørket varer 39 ^m	05.49	18.41	23.32	06.47
To. 31	Skærtorsdag	Fred. 5.s. føds. Balbina	05.46	18.43	-	07.29

MARTS 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Ti.	1	04.49	17.17
On.	2	05.30	18.00
To.	3	06.14	18.43
Fr.	4	07.01	19.32
Lø.	5	07.58	20.30
Sø.	6	09.07	21.40
Ma.	7	10.27	23.00
Ti.	8	11.52	00.23
On.	9	-	13.03
To.	10	01.25	13.58
Fr.	11	02.15	14.43
Lø.	12	02.55	15.21
Sø.	13	03.30	15.53
Ma.	14	04.03	16.24
Ti.	15	04.31	16.51
On.	16	04.59	17.19
To.	17	05.30	17.50
Fr.	18	06.05	18.23
Lø.	19	06.42	19.00
Sø.	20	07.24	19.44
Ma.	21	08.15	20.37
Ti.	22	09.22	21.54
On.	23	10.49	23.26
To.	24	12.11	00.40
Fr.	25	-	13.14
Lø.	26	01.35	14.05
Sø.	27	02.22	14.50
Ma.	28	03.05	15.32
Ti.	29	03.46	16.14
On.	30	04.28	16.56
To.	31	05.13	17.40

APRIL 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 2 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 13 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Fr. 1.	Langfredag	Hugo Solens radius 16' 2"	05.43	18.45	00.42	08.22	
Lø. 2	Theodosius		05.41	18.47	01.39	09.25	
Sø. 3.	Påskedag	Nicætas ☉ s.kv. 3 ^h 55 ^m	05.38	18.49	02.22	10.35	
<i>Jesu Kristi opstandelse. Matth. 28,1-8</i>							
Ma. 4	2. påskedag	Ambrosius	UGE	05.36	18.51	02.55	11.48
Ti. 5	Irene		14	05.33	18.53	03.20	13.02
On. 6	Sixtus	Tusmørket varer 40 ^m		05.30	18.55	03.41	14.14
To. 7	Egesippus			05.28	18.57	03.59	15.25
Fr. 8	Chr. 9.s føds.	Janus		05.25	18.59	04.16	16.34
Lø. 9	Procopius			05.23	19.01	04.32	17.43
Sø. 10	1.s.e. påske	Quasimodo Ezechiel		05.20	19.03	04.49	18.52
<i>Vogt mine får. Joh. 21,15-19</i>							
Ma. 11	Leo	☉ n.m. 1 ^h 17 ^m	UGE	05.18	19.05	05.07	19.59
Ti. 12	Chr. 4.s føds.	Julius ☾ fjernest jorden	15	05.15	19.07	05.29	21.06
On. 13	Justinus	Tusmørket varer 42 ^m		05.13	19.09	05.54	22.10
To. 14	Tiburtius			05.10	19.11	06.26	23.09
Fr. 15	Chr. 5.s føds.	Olympia Spica kulm. midn.		05.08	19.13	07.05	-
Lø. 16	Margrethe 2.s fødsel	Mariane		05.05	19.15	07.54	00.01
Sø. 17	2.s.e. påske	Misericordi Domini Anicetus		05.03	19.17	08.51	00.46
<i>Mine får hører min røst. Joh. 10,22-30</i>							
Ma. 18	Eleutherius		UGE	05.00	19.19	09.57	01.24
Ti. 19	Daniel	☉ f.kv. 3 ^h 34 ^m	16	04.58	19.21	11.09	01.54
On. 20	Sulpicus	Tusmørket varer 43 ^m		04.55	19.23	12.26	02.20
To. 21	Florentius			04.53	19.25	13.47	02.43
Fr. 22	Cajus			04.51	19.27	15.11	03.03
Lø. 23	Georgius			04.48	19.29	16.37	03.24
Sø. 24	3.s.e. påske	Jubilate Albertus		04.46	19.31	18.07	03.45
<i>Vejen, sandheden og livet. Joh. 14,1-11</i>							
Ma. 25	Mark. evang.	☉ f.m. 20 ^h 45 ^m ☾ nærmest jorden	UGE	04.44	19.33	19.36	04.10
Ti. 26	Cletus		17	04.41	19.35	21.03	04.41
On. 27	Charl. Amalie	Ananias Tusmørket varer 45 ^m		04.39	19.37	22.22	05.19
To. 28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.		04.37	19.39	23.27	06.09
Fr. 29	Bededag	Peter martyr		04.34	19.41	-	07.10
Lø. 30	Severus	Jupiter i opp. til solen		04.32	19.43	00.17	08.20

APRIL 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Fr.	1	06.00	18.25
Lø.	2	06.50	19.14
Sø.	3	07.46	20.07
Ma.	4	08.48	21.11
	14		
Ti.	5	10.01	22.27
On.	6	11.26	23.54
To.	7	12.37	00.59
Fr.	8	-	13.32
Lø.	9	01.49	14.17
Sø.	10	02.30	14.54
Ma.	11	03.05	15.26
	15		
Ti.	12	03.35	15.54
On.	13	04.03	16.20
To.	14	04.32	16.49
Fr.	15	05.05	17.20
Lø.	16	05.40	17.55
Sø.	17	06.18	18.32
Ma.	18	07.00	19.13
	16		
Ti.	19	07.49	20.05
On.	20	08.52	21.15
To.	21	10.14	22.45
Fr.	22	11.36	00.02
Lø.	23	12.42	-
Sø.	24	01.03	13.37
Ma.	25	01.55	14.24
	17		
Ti.	26	02.40	15.09
On.	27	03.25	15.53
To.	28	04.11	16.38
Fr.	29	04.59	17.23
Lø.	30	05.48	18.09

MAJ 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 15 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 48 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Sø. 1	4.s.e. påske	Cantate Voldermisse Philip og Jacob Solens radius 15' 53''	04.30	19.45	00.55	09.34	
<i>Sandheden gør fri. Joh. 8,28-36</i>							
Ma. 2	Anthanasius	☉ s.kv. 15 ^h 32 ^m	UGE	04.28	19.47	01.23	10.50
Ti. 3	Korsmisse		18	04.25	19.49	01.46	12.03
On. 4	Florian	Tusmørket varer 47 ^m		04.23	19.51	02.05	13.15
To. 5	Danmarks befrielse	Gothard De lyse nætter begynder		04.21	19.53	02.22	14.25
Fr. 6	Johannes ante portam			04.19	19.55	02.39	15.34
Lø. 7	Flavia			04.17	19.57	02.55	16.42
Sø. 8	5.s.e. påske	Rogate Stanislaus		04.15	19.59	03.13	17.50
<i>Jesu bøn for disciplene. Joh. 17,1-11</i>							
Ma. 9	Caspar	☾ fjernest jorden	UGE	04.13	20.01	03.34	18.57
Ti. 10	Cordianus	☉ n.m. 18 ^h 7 ^m Solformørkelse	19	04.11	20.03	03.58	20.02
On. 11	Mamertus	Tusmørket varer 50 ^m		04.09	20.04	04.28	21.03
To. 12	Kr. Himmelfart	Pancratius		04.07	20.06	05.05	21.58
Fr. 13	Ingenuus			04.05	20.08	05.50	22.45
Lø. 14	Kristian			04.03	20.10	06.45	23.25
Sø. 15	6.s.e. påske	Exaudi Sophie		04.01	20.12	07.48	23.57
<i>At de alle må være ét. Joh. 17,20-26</i>							
Ma. 16	Sara		UGE	04.00	20.14	08.57	-
Ti. 17	Bruno	Pluto i opp. til solen	20	03.58	20.15	10.11	00.24
On. 18	Erik	Tusmørket varer 53 ^m ☉ f.kv. 13 ^h 50 ^m		03.56	20.17	11.28	00.47
To. 19	Potentiana	Merkur st. vestl. elong.		03.54	20.19	12.48	01.07
Fr. 20	Angelica			03.53	20.21	14.10	01.27
Lø. 21	Helene			03.51	20.22	15.35	01.47
Sø. 22	Pinsedag	Castus		03.50	20.24	17.03	02.09
<i>Helligåndens komme. Joh. 14,15-21</i>							
Ma. 23	2. pinsedag	Desiderius	UGE	03.48	20.26	18.30	02.36
Ti. 24	Esther	☾ nærmest jorden	21	03.47	20.27	19.53	03.09
On. 25	Tamperdag	Urbanus Tusmørket varer 56 ^m ☉ f.m. 4 ^h 39 ^m Måneformørkelse		03.45	20.29	21.06	03.53
To. 26	Kpr. Frederik	Beda		03.44	20.31	22.05	04.49
Fr. 27	Lucian			03.42	20.32	22.50	05.56
Lø. 28	Vilhelm			03.41	20.34	23.24	07.11
Sø. 29	Trinitatis	Maximinus		03.40	20.35	23.50	08.29
<i>Dåb i den treenige Guds navn. Matth. 28,16-20</i>							
Ma. 30	Vigand	Merkur st. østl. elong.	UGE	03.39	20.36	-	09.46
Ti. 31	Petronella		22	03.38	20.38	00.11	11.01

MAJ 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Sø.	1	06.39	18.57
Ma.	2	07.31	19.46
Ti.	3	08.27	20.43
On.	4	09.30	21.49
To.	5	10.45	23.10
Fr.	6	12.02	00.23
Lø.	7	12.59	-
Sø.	8	01.17	13.45
Ma.	9	01.59	14.23
Ti.	10	02.36	14.55
On.	11	03.07	15.25
To.	12	03.37	15.54
Fr.	13	04.10	16.25
Lø.	14	04.45	17.00
Sø.	15	05.23	17.36
Ma.	16	06.02	18.12
Ti.	17	06.43	18.53
On.	18	07.31	19.42
To.	19	08.30	20.45
Fr.	20	09.43	22.07
Lø.	21	11.02	23.24
Sø.	22	12.11	00.32
Ma.	23	-	13.10
Ti.	24	01.30	14.03
On.	25	02.22	14.51
To.	26	03.11	15.36
Fr.	27	03.59	16.22
Lø.	28	04.48	17.07
Sø.	29	05.36	17.52
Ma.	30	06.23	18.37
Ti.	31	07.11	19.22

JUNI 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 3 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
On. 1	Nikomedes	Tusmørket varer 59 ^m Solens radius 15' 46'' ● s.kv. 5 ^h 2 ^m Antares kulm. midn.	03.37	20.39	00.29	12.13
To. 2	Marcellinus		03.36	20.40	00.46	13.23
Fr. 3	Fred. 8.s føds.	Erasmus	03.35	20.42	01.02	14.31
Lø. 4	Optatus		03.34	20.43	01.19	15.39
Sø. 5	1.s.e. trin	Grundlovsdag Kong Hans' føds. Bonifacius ☾ fjernest jorden	03.33	20.44	01.39	16.47
<i>Den rige bonde. Luk. 12,13-21</i>						
Ma. 6	Norbertus		UGE 03.32	20.45	02.02	17.53
Ti. 7	Jeremias		23 03.31	20.46	02.29	18.55
On. 8	Medardus	Tusmørket varer 62 ^m	03.31	20.47	03.04	19.53
To. 9	Primus	● n.m. 9 ^h 26 ^m	03.30	20.48	03.47	20.44
Fr. 10	Onuphrius		03.29	20.49	04.39	21.26
Lø. 11	Prins Henrik	Barnabas apostel	03.29	20.50	05.40	22.01
Sø. 12	2.s.e. trin.	Basilus	03.29	20.51	06.48	22.29
<i>Kristi efterfølgelse. Luk. 14,25-35.</i>						
Ma. 13	Cyrillus	Capella kulm. midn. mod nord	UGE 03.28	20.51	08.01	22.53
Ti. 14	Rufinus		24 03.28	20.52	09.16	23.14
On. 15	Valdemarsdag	Vitus Tusmørket varer 63 ^m	03.28	20.53	10.34	23.34
To. 16	Tycho	● f.kv. 20 ^h 56 ^m	03.28	20.53	11.54	23.53
Fr. 17	Botolphus		03.27	20.54	13.15	-
Lø. 18	Leontius		03.27	20.54	14.39	00.13
Sø. 19	3.s.e. trin.	Gervasius	03.27	20.55	16.03	00.37
<i>Den fortabte søn. Luk. 15,11-32.</i>						
Ma. 20	Sylverius		UGE 03.28	20.55	17.27	01.06
Ti. 21	Albanus	Solhverv 15 ^h 48 ^m længste dag ☾ nærmest jorden	25 03.28	20.55	18.44	01.43
On. 22	10000 martyrer	Tusmørket varer 64 ^m	03.28	20.55	19.49	02.31
To. 23	Paulinus	○ f.m. 12 ^h 33 ^m	03.28	20.55	20.41	03.33
Fr. 24	St. Hansdag		03.28	20.55	21.21	04.45
Lø. 25	Prosper		03.29	20.55	21.51	06.03
Sø. 26	4.s.e. trin.	Pelagius	03.29	20.55	22.14	07.22
<i>Elsk Jeres fjender. Matth. 5,43-48.</i>						
Ma. 27	Syvsoverdag		UGE 03.30	20.55	22.34	08.39
Ti. 28	Carol. Amalie	Eleonora	26 03.30	20.55	22.52	09.54
On. 29	Petrus Paulus	Tusmørket varer 63 ^m	03.31	20.55	23.09	11.06
To. 30	Lucina	● s.kv. 20 ^h 31 ^m	03.32	20.54	23.26	12.17

JUNI 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
On.	1	08.00	20.10
To.	2	08.54	21.08
Fr.	3	09.57	22.15
Lø.	4	11.09	23.33
Sø.	5	12.15	00.37
Ma.	6 23	-	13.07
Ti.	7	01.25	13.49
On.	8	02.05	14.24
To.	9	02.40	14.58
Fr.	10	03.16	15.33
Lø.	11	03.53	16.10
Sø.	12	04.32	16.46
Ma.	13 24	05.10	17.23
Ti.	14	05.50	18.00
On.	15	06.30	18.39
To.	16	07.15	19.24
Fr.	17	08.07	20.20
Lø.	18	09.14	21.32
Sø.	19	10.28	22.52
Ma.	20 25	11.41	00.05
Ti.	21	12.47	-
On.	22	01.11	13.45
To.	23	02.09	14.37
Fr.	24	03.01	15.25
Lø.	25	03.49	16.10
Sø.	26	04.35	16.52
Ma.	27 26	05.20	17.34
Ti.	28	06.02	18.14
On.	29	06.45	18.54
To.	30	07.27	19.37

JULI 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 21 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 23 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Fr. 1	Chr. 2.s føds.	Fred. 2.s føds. Theobaldus Solens radius 15' 44''	03.33	20.54	23.45	13.26	
Lø. 2	Mariæ besøg		03.33	20.53	-	14.34	
Sø. 3	5.s.e. trin.	Cornelius ☾ fjernest jorden Vega kulm. midn.	03.34	20.53	00.06	15.40	
<i>Peters bekendelse. Matth. 16,13-26.</i>							
Ma. 4	Ulricus		UGE	03.35	20.52	00.31	16.44
Ti. 5	Anshelmus	Jorden fjernest solen	27	03.36	20.52	01.03	17.44
On. 6	Dion	Tusmørket varer 61 ^m		03.37	20.51	01.42	18.38
To. 7	Villobaldus			03.38	20.50	02.31	19.24
Fr. 8	Kjeld	● n.m. 22 ^h 37 ^m		03.39	20.49	03.29	20.02
Lø. 9	Sostrata			03.41	20.48	04.36	20.33
Sø. 10	6.s.e. trin.	Knud, konge		03.42	20.47	05.48	20.59
<i>Den rige yngling. Matt. 19,16-26.</i>							
Ma. 11	Josva		UGE	03.43	20.46	07.04	21.22
Ti. 12	Henrik		28	03.44	20.45	08.22	21.42
On. 13	Margarethe	Tusmørket varer 58 ^m		03.46	20.44	09.42	22.01
To. 14	Bonaventura	Neptun i opp. til solen		03.47	20.43	11.02	22.21
Fr. 15	Apostl. deling			03.48	20.42	12.24	22.43
Lø. 16	Susanne	● f.kv. 2 ^h 12 ^m		03.50	20.41	13.47	23.09
Sø. 17	7.s.e. trin.	Alexius Uranus i opp. til solen Merkur st. vestl. elong		03.51	20.39	15.08	23.42
<i>Bekendelse uden frygt. Matth. 10,24-31.</i>							
Ma. 18	Arnolphus	☾ nærmest jorden	UGE	03.53	20.38	16.26	-
Ti. 19	Justa		29	03.54	20.36	17.35	00.24
On. 20	Elias	Tusmørket varer 55 ^m		03.56	20.35	18.32	01.18
To. 21	Evenus			03.58	20.33	19.16	02.23
Fr. 22	Maria Magd.	○ f.m. 21 ^h 16 ^m Altair kulm. midn.		03.59	20.32	19.50	03.38
Lø. 23	Apollinaris	Hundedagene begynder		04.01	20.30	20.17	04.56
Sø. 24	8.s.e. trin.	Christina		04.03	20.29	20.39	06.15
<i>At høre og gøre derefter. Matt. 7,22-29.</i>							
Ma. 25	Jacobus		UGE	04.04	20.27	20.58	07.32
Ti. 26	Anna		30	04.06	20.25	21.15	08.46
On. 27	Martha	Tusmørket varer 52 ^m		04.08	20.23	21.32	09.58
To. 28	Aurelius			04.09	20.22	21.51	11.09
Fr. 29	Oluf			04.11	20.20	22.11	12.17
Lø. 30	Abdon	● s.kv. 13 ^h 40 ^m		04.13	20.18	22.35	13.25
Sø. 31	9.s.e. trin.	Germanus ☾ fjernest jorden		04.15	20.16	23.03	14.30
<i>At vente på Herren. Luk. 12,32-48 el. Luk. 18,1-8.</i>							

JULI 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Fr.	1	08.13	20.26
Lø.	2	09.08	21.25
Sø.	3	10.08	22.31
Ma.	4	11.13	23.40
	27		
Ti.	5	12.16	00.43
On.	6	-	13.10
To.	7	01.32	13.53
Fr.	8	02.15	14.36
Lø.	9	02.57	15.15
Sø.	10	03.37	15.56
Ma.	11	04.17	16.34
	28		
Ti.	12	04.56	17.09
On.	13	05.34	17.45
To.	14	06.14	18.23
Fr.	15	06.56	19.04
Lø.	16	07.44	19.56
Sø.	17	08.44	21.04
Ma.	18	09.57	22.25
	29		
Ti.	19	11.13	23.45
On.	20	12.26	01.00
To.	21	-	13.31
Fr.	22	02.00	14.26
Lø.	23	02.52	15.12
Sø.	24	03.39	15.54
Ma.	25	04.21	16.34
	30		
Ti.	26	05.00	17.12
On.	27	05.38	17.47
To.	28	06.14	18.22
Fr.	29	06.50	18.59
Lø.	30	07.30	19.42
Sø.	31	08.16	20.36

AUGUST 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 58 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 11 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ma. 1	Peters fængsel	Solens radius 15' 45"	UGE	04.17	20.14	23,39	15,32
Ti. 2	Hannibal		31	04.18	20.12	-	16.28
On. 3	Nikodemus	Tusmørket varer 49 ^m		04.20	20.10	00.24	17.17
To. 4	Dominicus	Deneb kulm. midn.		04.22	20.08	01.17	17.59
Fr. 5	Osvaldus			04.24	20.06	02.21	18.33
Lø. 6	Kristi forkl.			04.26	20.04	03.31	19.02
Sø. 7	10.s.e. trin.	Donatus De lyse nætter ender ● n.m. 9 ^h 45 ^m		04.28	20.02	04.47	19.26
<i>Dom over denne slægt. Matth. 11,16-24.</i>							
Ma. 8	Ruth		UGE	04.30	20.00	06.05	19.48
Ti. 9	Romanus		32	04.32	19.58	07.26	20.08
On. 10	Laurentius	Tusmørket varer 46 ^m		04.33	19.55	08.48	20.28
To. 11	Herman			04.35	19.53	10.10	20.50
Fr. 12	Chr. 3.s føds.	Clara		04.37	19.51	11.33	21.15
Lø. 13	Hippolytus	☾ nærmest jorden		04.39	19.49	12.55	21.46
Sø. 14	11.s.e. trin.	Eusebius ● f.kv. 6 ^h 57 ^m		04.41	19.46	14.14	22.24
<i>Jesus og synderinden. Luk. 7,36-50.</i>							
Ma. 15	Mariæ himmelfart		UGE	04.43	19.44	15.24	23.13
Ti. 16	Rochus		33	04.45	19.42	16.24	-
On. 17	Anastatius	Tusmørket varer 44 ^m		04.47	19.39	17.12	00.13
To. 18	Agapetus			04.49	19.37	17.49	01.22
Fr. 19	Sebaldus			04.51	19.35	18.18	02.37
Lø. 20	Bernhard			04.53	19.32	18.42	03.54
Sø. 21	12.s.e. trin.	Salomon ○ f.m. 7 ^h 47 ^m		04.55	19.30	19.02	05.11
<i>Bespottelse imod Ånden. Matt. 12,31-42.</i>							
Ma. 22	Symphorian		UGE	04.56	19.27	19.21	06.26
Ti. 23	Zakæus	Hundredagene ender	34	04.58	19.25	19.38	07.39
On. 24	Bartholomæus	Tusmørket varer 42 ^m Venus st. øst. elong.		05.00	19.23	19.57	08.51
To. 25	Ludvig			05.02	19.20	20.16	10.00
Fr. 26	Irenæus			05.04	19.18	20.39	11.09
Lø. 27	Gebhardus	☾ fjernest jorden		05.06	19.15	21.05	12.15
Sø. 28	13.s.e. trin.	Lovise Augustinus		05.08	19.13	21.38	13.17
<i>Zebedæussønnerne. Matth. 20,20-28.</i>							
Ma. 29	Joh. halsh.	● s.kv. 7 ^h 41 ^m	UGE	05.10	19.10	22.18	14.16
Ti. 30	Benjamin		35	05.12	19.08	23.07	15.07
On. 31	Bertha	Tusmørket varer 41 ^m		05.14	19.05	-	15.52

AUGUST 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Ma.	1	09.12	21.39
	31		
Ti.	2	10.14	22.45
On.	3	11.19	23.55
To.	4	12.28	01.00
Fr.	5	-	13.25
Lø.	6	01.51	14.12
Sø.	7	02.36	14.55
Ma.	8	03.16	15.35
	32		
Ti.	9	03.57	16.13
On.	10	04.37	16.49
To.	11	05.15	17.27
Fr.	12	05.54	18.05
Lø.	13	06.36	18.47
Sø.	14	07.21	19.38
Ma.	15	08.19	20.45
	33		
Ti.	16	09.29	22.06
On.	17	10.48	23.30
To.	18	12.08	00.47
Fr.	19	-	13.17
Lø.	20	01.49	14.12
Sø.	21	02.40	14.57
Ma.	22	03.23	15.36
	34		
Ti.	23	04.01	16.13
On.	24	04.37	16.46
To.	25	05.09	17.17
Fr.	26	05.40	17.48
Lø.	27	06.12	18.23
Sø.	28	06.47	19.03
Ma.	29	07.27	19.48
	35		
Ti.	30	08.15	20.44
On.	31	09.15	21.53

SEPTEMBER 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 47 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 16 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
To. 1	Ægidius	Solens radius 15 ^h 51 ^m Saturn i opp. til solen	05.16	19.03	00.05	16.30	
Fr. 2	Elisa		05.18	19.00	01.11	17.01	
Lø. 3	Seraphia		05.20	18.57	02.24	17.27	
Sø. 4	14.s.e. trin.	Juliane Marie Theodosia	05.21	18.55	03.42	17.51	
<i>Den syge ved Bethesda dam. Joh. 5,1-15.</i>							
Ma. 5	Regina	● n.m. 19 ^h 33 ^m	UGE	05.23	18.52	05.02	18.12
Ti. 6	Magnus		36	05.25	18.50	06.25	18.33
On. 7	Louise	Robert Tusmørket varer 40 ^m Formalhaut kulm. midn.		05.27	18.47	07.50	18.55
To. 8	Mariæ føds.	☾ nærmest jorden		05.29	18.45	09.15	19.20
Fr. 9	Gorgonius			05.31	18.42	10.40	19.49
Lø. 10	Burchhardt			05.33	18.39	12.01	20.26
Sø. 11	15.s.e. trin.	Hillebert		05.35	18.37	13,15	21.12
<i>Ét er fornødent. Luk. 10,38-42.</i>							
Ma. 12	Guido	● f.kv. 12 ^h 34 ^m	UGE	05.37	18.34	14.18	22.08
Ti. 13	Cyprianus		37	05.39	18.31	15.09	23.14
On. 14	† ophøjelse	Tusmørket varer 39 ^m		05.41	18.29	15.49	-
To. 15	Eskild			05.43	18.26	16.21	00.26
Fr. 16	Euphemia			05.45	18.24	16.46	01.41
Lø. 17	Lambertus			05.46	18.21	17.07	02.56
Sø. 18	16.s.e. trin.	Chr. 8.s. føds. Titus		05.48	18.18	17.26	04.11
<i>Lazarus opvækkelse. Joh. 11,19-45.</i>							
Ma. 19	Constantia	○ f.m. 21 ^h 0 ^m	UGE	05.50	18.16	17.44	05.23
Ti. 20	Tobias		38	05.52	18.13	18.02	06.35
On. 21	Tamperdag	Matthæus Tusmørket varer 39 ^m		05.54	18.10	18.22	07.45
To. 22	Mauritius			05.56	18.08	18.43	08.54
Fr. 23	Linus	Jævnøgn 7 ^h 19 ^m		05.58	18.05	19.08	10.01
Lø. 24	Tecla	☾ fjernest jorden		06.00	18.03	19.39	11.05
Sø. 25	17.s.e. trin.	Cleophas		06.02	18.00	20.15	12.04
<i>Jesus som gæst hos toldereren levi. Mark. 2,14-22.</i>							
Ma. 26	Chr. 10.s. føds.	Adolph Merkur st. østl. elong.	UGE	06.04	17.57	21.00	12.58
Ti. 27	Cosmus		39	06.06	17.55	21.53	13.45
On. 28	Venceslaus	● s.kv. 1 ^h 23 ^m Tusmørket varer 38 ^m		06.08	17.52	22.55	14.25
To. 29	-St. Michael			06.10	17.49	-	14.58
Fr. 30	Hieronimus			06.12	17.47	00.03	15.26

SEPTEMBER 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
To.	1	10.28	23.10
Fr.	2	11.47	00.25
Lø.	3	12.54	-
Sø.	4	01.22	13.45
Ma.	5	02.09	14.29
	36		
Ti.	6	02.52	15.09
On.	7	03.33	15.49
To.	8	04.13	16.27
Fr.	9	04.52	17.06
Lø.	10	05.33	17.48
Sø.	11	06.16	18.33
Ma.	12	07.03	19.27
	37		
Ti.	13	07.59	20.33
On.	14	09.07	21.50
To.	15	10.24	23.13
Fr.	16	11.47	00.30
Lø.	17	12.57	-
Sø.	18	01.31	13.52
Ma.	19	02.20	14.36
	38		
Ti.	20	03.01	15.15
On.	21	03.37	15.49
To.	22	04.10	16.18
Fr.	23	04.39	16.48
Lø.	24	05.06	17.17
Sø.	25	05.36	17.51
Ma.	26	06.09	18.29
	39		
Ti.	27	06.46	19.11
On.	28	07.28	20.00
To.	29	08.20	21.02
Fr.	30	09.30	22.25

OKTOBER 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^h 31 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 19 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Lø. 1	Remigius	Solens radius 15' 58''	06.13	17.44	01.17	15.51
Sø. 2	18.s.e. trin.	Ditlev	06.15	17.42	02.35	16.13
<i>Det sande vintræ. Joh. 15,1-11.</i>						
Ma. 3	Mette		06.17	17.39	03.56	16.34
Ti. 4	Franciscus		06.19	17.36	05.20	16.56
On. 5	Placidus	Tusmørket varer 38 ^m ● n.m. 4 ^h 55 ^m	06.21	17.34	06.46	17.20
To. 6	Fred. 7.s. føds.	Broderus ☾ nærmest jorden	06.23	17.31	08.13	17.49
Fr. 7	Fred. 1.s. føds.	Amalie	06.25	17.29	09.39	18.23
Lø. 8	Ingeborg		06.27	17.26	10.59	19.07
Sø. 9	19.s.e. trin.	Dionysius	06.29	17.24	12.09	20.02
<i>De første disciple. Joh. 1,35-51.</i>						
Ma. 10	Gereon		06.31	17.21	13.05	21.06
Ti. 11	Fred. 4.s. føds.	● f.kv. 20 ^h 17 ^m	06.33	17.19	13.49	22.18
On. 12	Maximilian	Tusmørket varer 39 ^m	06.35	17.16	14.23	23.32
To. 13	Angelus		06.37	17.14	14.50	-
Fr. 14	Calixtus		06.40	17.11	15.13	00.47
Lø. 15	Hedevig		06.42	17.09	15.32	02.00
Sø. 16	20.s.e. trin.	Gallus	06.44	17.06	15.50	03.13
<i>De onde vinbønder. Matt. 21,28-44.</i>						
Ma. 17	Florentinus		06.46	17.04	16.08	04.23
Ti. 18	Lukas evang.		06.48	17.01	16.27	05.33
On. 19	Balthasar	Tusmørket varer 39 ^m ○ f.m. 13 ^h 18 ^m	06.50	16.59	16.48	06.42
To. 20	Felicianus		06.52	16.56	17.12	07.49
Fr. 21	11000 jomfr.		06.54	16.54	17.40	08.54
Lø. 22	Cordula	☾ fjernest jorden	06.56	16.52	18.15	09.55
Sø. 23	21.s.e. trin.	Søren	06.58	16.49	18.56	10.51
<i>De dræbte galilæere. Luk. 13,1-9.</i>						
Ma. 24	FN dag	Proclus	07.00	16.47	19.46	11.40
Ti. 25	Crispinus		07.02	16.45	20.44	12.22
On. 26	Amandus	Tusmørket varer 40 ^m	07.04	16.42	21.48	12.57
To. 27	Sem	● s.kv. 17 ^h 44 ^m	07.06	16.40	22.57	13.26
Fr. 28	Marie Sophie Frederikke	Simon og Judas	07.08	16.38	-	13.51
Lø. 29	Narcissus		07.11	16.35	00.11	14.14
Sø. 30	22.s.e. trin.	Absalon	07.13	16.33	01.28	14.35
<i>Den største i Himmerriget. Matth. 18,1-14.</i>						
Ma. 31	Reform beg.	Louise	07.15	16.31	02.48	14.56

OKTOBER 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Lø.	1	11.02	23.45
Sø.	2	12.15	00.49
Ma.	3	-	13.11
Ti.	4	01.41	13.59
On.	5	02.26	14.41
To.	6	03.08	15.22
Fr.	7	03.49	16.04
Lø.	8	04.31	16.48
Sø.	9	05.13	17.34
Ma.	10	06.00	18.23
Ti.	11	06.49	19.20
On.	12	07.42	20.22
To.	13	08.45	21.30
Fr.	14	09.56	22.49
Lø.	15	11.19	00.07
Sø.	16	12.32	-
Ma.	17	01.07	13.27
Ti.	18	01.55	14.12
On.	19	02.37	14.50
To.	20	03.11	15.22
Fr.	21	03.42	15.52
Lø.	22	04.08	16.20
Sø.	23	04.35	16.51
Ma.	24	05.06	17.26
Ti.	25	05.40	18.04
On.	26	06.16	18.45
To.	27	06.56	19.30
Fr.	28	07.44	20.27
Lø.	29	08.45	21.42
Sø.	30	10.11	23.05
Ma.	31	11.33	00.14

NOVEMBER 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 12 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 48 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
Ti. 1	Alle helgen	Solens radius 16' 7"	07.17	16.29	04.12	15.18
On. 2	Alle sjæle	Tusmørket varer 41 ^m	07.19	16.27	05.39	15.45
To. 3	Hubertus	● n.m. 14 ^h 35 ^m	07.21	16.25	07.06	16.16
Fr. 4	Otto	☾ nærmest jorden	07.23	16.23	08.32	16.56
Lø. 5	Malachias		07.25	16.20	09.49	17.48
Sø. 6	Alle helgens s.	Leonhardus Merkur st. vesl. elong.	07.27	16.18	10.54	18.50
<i>Jordens salt og verdens lys. Matth. 5,13-16 el. Matth. 5,1-12.</i>						
Ma. 7	Engelbrecht	UGE	07.30	16.16	11.45	20.02
Ti. 8	Claudius	45	07.32	16.14	12.24	21.18
On. 9	Theodor	Tusmørket varer 43 ^m	07.34	16.13	12.54	22.35
To. 10	Luther	● f.kv. 7 ^h 14 ^m	07.36	16.11	13.18	23.50
Fr. 11	Morten Bisp		07.38	16.09	13.39	-
Lø. 12	Torkild		07.40	16.07	13.57	01.03
Sø. 13	24.s.e. trin.	Arcadius	07.42	16.05	14.15	02.14
<i>Fra døden til livet. Joh. 5,17-29.</i>						
Ma. 14	Frederik	UGE	07.44	16.03	14.33	03.24
Ti. 15	Leopold	46	07.46	16.02	14.53	04.32
On. 16	Othenius	Tusmørket varer 44 ^m	07.48	16.00	15.16	05.40
To. 17	Anianus		07.50	15.58	15.42	06.45
Fr. 18	Hesychius	○ f.m. 7 ^h 57 ^m ☾ fjernest jorden	07.52	15.57	16.15	07.48
Lø. 19	Elisabeth		07.54	15.55	16.54	08.46
Sø. 20	Sidste s. i kirkeåret	Volkmarus	07.56	15.54	17.41	09.38
<i>Kom til mig. Matth. 11,25-30.</i>						
Ma. 21	Mariæ ofring	UGE	07.58	15.52	18.36	10.22
Ti. 22	Cecilia	47	08.00	15.51	19.38	10.59
On. 23	Clemens	Tusmørket varer 46 ^m	08.02	15.49	20.45	11.30
To. 24	Chrysogonus		08.04	15.48	21.56	11.55
Fr. 25	Catharina		08.06	15.47	23.09	12.18
Lø. 26	Conradus	● s.kv. 8 ^h 4 ^m	08.08	15.46	-	12.39
Sø. 27	1.s. i advent	Facundus	08.10	15.45	00.25	12.59
<i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9.</i>						
Ma. 28	Sophie Magd.	UGE	08.11	15.43	01.44	13.19
Ti. 29	Saturninus	48	08.13	15.42	03.06	13.43
On. 30	Chr. 6.s føds.	Andreas Tusmørket varer 47 ^m	08.15	15.41	04.31	14.10

NOVEMBER 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
Ti.	1	12.36	-
On.	2	01.10	13.28
To.	3	01.59	14.17
Fr.	4	02.44	15.01
Lø.	5	03.28	15.46
Sø.	6	04.11	16.34
Ma.	7	04.58	17.23
	45		
Ti.	8	05.45	18.14
On.	9	06.35	19.07
To.	10	07.25	20.03
Fr.	11	08.20	21.04
Lø.	12	09.23	22.14
Sø.	13	10.39	23.31
Ma.	14	11.58	00.36
	46		
Ti.	15	12.57	-
On.	16	01.27	13.44
To.	17	02.07	14.23
	3		
Fr.	18	02.44	14.57
Lø.	19	03.14	15.28
Sø.	20	03.43	15.59
Ma.	21	04.13	16.32
	47		
Ti.	22	04.46	17.09
On.	23	05.20	17.45
To.	24	05.57	18.25
Fr.	25	06.35	19.08
Lø.	26	07.17	19.59
Sø.	27	08.12	21.05
Ma.	28	09.26	22.24
	48		
Ti.	29	10.49	23.37
On.	30	12.01	01.40

DECEMBER 1994

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 24 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^h 56 ^m Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m Når sommertid er gældende, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.			SOL		MÅNE	
			OP	NED	OP	NED
To. 1	Arnold	Solens radius 16' 13"	08.16	15.40	05.57	14.45
Fr. 2	Bebiana	☾ nærmest jorden	08.18	15.40	07.19	15.29
Lø. 3	Svend	Aldebaran kulm. midn.	08.20	15.39	08.33	16.27
Sø. 4	2.s. i advent	● n.m. 0 ^h 54 ^m Charlotte Frederikke Barbara	08.21	15.38	09.33	17.36
<i>Når Menneskesønnen kommer. Luk. 21,25-36.</i>						
Ma. 5	Sabina		08.23	15.37	10.19	18.53
Ti. 6	Nikolaus		08.24	15.37	10.54	20.13
On. 7	Agathon	Tusmørket varer 48 ^m	08.26	15.36	11.22	21.32
To. 8	Mariæ undf.		08.27	15.36	11.44	22.38
Fr. 9	Rudolph	● f.kv. 22 ^h 6 ^m	08.28	15.35	12.04	-
Lø. 10	Judith		08.30	15.35	12.22	00.01
Sø. 11	3.s. i advent	Damasus	08.31	15.35	12.40	01.12
<i>Johannes Døber i fængsel. Matt. 11,2-10.</i>						
Ma. 12	Epimachus	Rigel kulm. midn.	08.32	15.35	12.59	02.22
Ti. 13	Lucia	Capella kulm. midn.	08.33	15.34	13.21	03.30
On. 14	Tamperdag	Crispus Tusmørket varer 49 ^m	08.34	15.34	13.46	04.36
To. 15	Nikatus	☾ fjernest jorden	08.35	15.34	14.16	05.40
Fr. 16	Lazarus		08.36	15.34	14.53	06.40
Lø. 17	Albina		08.37	15.35	15.37	07.34
Sø. 18	4.s. i advent	Lovise ○ f.m. 3 ^h 17 ^m	08.38	15.35	16.30	08.21
<i>Johannes Døbers vidnesbyrd. Joh. 1,19-28.</i>						
Ma. 19	Nernesius		08.38	15.35	17.30	09.01
Ti. 20	Abraham		08.39	15.35	18.36	09.34
On. 21	Thomas	Tusmørket varer 49 ^m	08.40	15.36	19.45	10.01
To. 22	Japetus	Solhverv 3 ^h 23 ^m Korteste dag Betelgeuse kulm. midn.	08.40	15.36	20.58	10.25
Fr. 23	Torlacus		08.41	15.37	22.12	10.46
Lø. 24	Juleaften	Alexandrine, Adam	08.41	15.38	23.28	11.06
Sø. 25	Juledag	● s.kv. 20 ^h 6 ^m	08.41	15.38	-	11.25
<i>Jesu Kristi fødsel. Luk. 2,1-14.</i>						
Ma. 26	2. juledag	St. Stephan	08.41	15.39	00.46	11.47
Ti. 27	Joh. evang.		08.42	15.40	02.06	12.11
On. 28	Børnedag	Tusmørket varer 49 ^m	08.42	15.41	03.29	12.40
To. 29	Noah		08.42	15.42	04.50	13.18
Fr. 30	David		08.42	15.43	06.07	14.07
Lø. 31	Sylvester	☾ nærmest jorden	08.42	15.44	07.14	15.09

DECEMBER 1994

		Højvande ved vestkysten se s. 35	
To.	1	13.01	-
Fr.	2	01.35	13.55
Lø.	3	02.26	14.45
Sø.	4	03.12	15.35
Ma.	5	03.59	16.22
	49		
Ti.	6	04.45	17.12
On.	7	05.31	18.01
To.	8	06.18	18.50
Fr.	9	07.03	19.39
Lø.	10	07.42	20.31
Sø.	11	08.45	21.32
Ma.	12	09.50	22.42
	50		
Ti.	13	11.07	23.55
On.	14	12.21	00.52
To.	15	-	13.13
Fr.	16	01.38	13.56
Lø.	17	02.16	14.33
Sø.	18	02.50	15.07
Ma.	19	03.22	15.42
	51		
Ti.	20	03.57	16.18
On.	21	04.32	16.55
To.	22	05.07	16.33
Fr.	23	05.43	18.09
Lø.	24	06.18	18.50
Sø.	25	05.57	19.35
Ma.	26	07.44	20.33
	52		
Ti.	27	08.48	21.46
On.	28	10.10	23.02
To.	29	11.29	00.14
Fr.	30	12.40	-
Lø.	31	01.17	13.42

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens

klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 3^h 38^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17^m, hvorved man får 3^h 56^m. Da Højer ligger ved Vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^h 59^m. Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

	Aabenraa		Slesvig	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Febr. I, Nov. I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Febr. II, Okt. II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Mar. I, Okt. I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Mar. II, Sept. II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
Apr. I, Sept. I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
Apr. II, Aug. II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I, Aug. I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II, Juli II	+ 16	x 9	+ 18	+ 6
Juni I, Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Esbjerg. Udgangspunktet er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet.

Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtidene ved andre punkter på vestkysten end ved Esbjerg, må man ved:

Nordslesvig:	Havneby, Rømø	trække 20 min. fra
	Rømødæmningen	trække 10 min. fra
	Lakolk	trække 50 min. fra
	Højer sluse	lægge 13 min. til
	Koldby	lægge 10 min. til
	Ballum sluse	trække 5 min. fra
	Rejsby sluse	lægge 10 min. til
	Vester Vedsted	samme som Esbjerg
Fanø:	Nordby	lægge 15 min. til
	Sønderho	trække 30 min. fra
Sydslesvig:	Dagebøl (forb. til Før)	trække 27 min. fra
	Schlüttsiel (forb. til Halligerne)	trække 56 min. fra
	Husum (forb. til Pellworm m.v.)	trække 57 min. fra
	Frederiksstad	trække 33 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 27 min. fra
	St. Peter	trække 2 timer og 6 min. fra
	Wyk	trække 46 min. fra
	Westerland	trække 2 timer og 1 min. fra

Når der er sommertid, skal der lægges 1 time til alle tidspunkter.

Danske helligdage i 1994, som er hverdage i Sydslesvig

31. marts	Skærtorsdag
29. april	Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 1994, som er hverdage i Danmark

1. maj.....	Maj-festdag
3. oktober.....	Den tyske enheds dag
16. november	Bededag

Ferieplan for skolerne i sydslesvig i 1994 - Fastlandet.

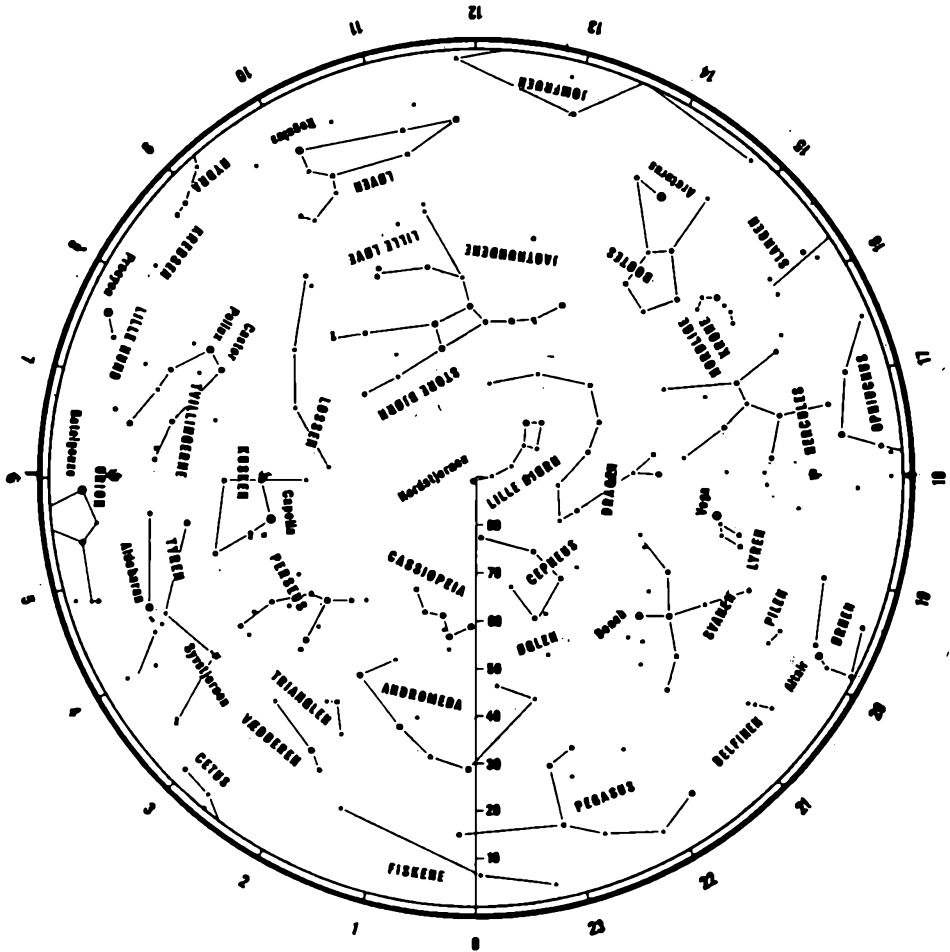
Påskeferie	26. marts - 10. april	Efterårsferie ...	17. oktober - 21. oktober
Sommerferie.....	14. juli - 27. august	Juleferie ..	23. december - 2. januar 1995

Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag.

Stjernesked

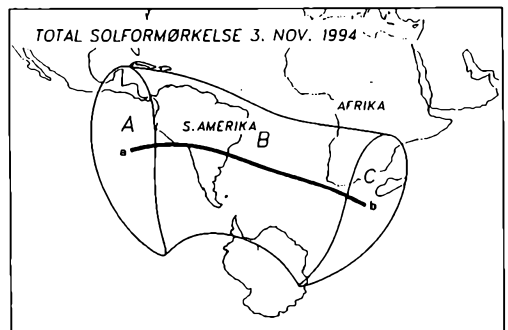
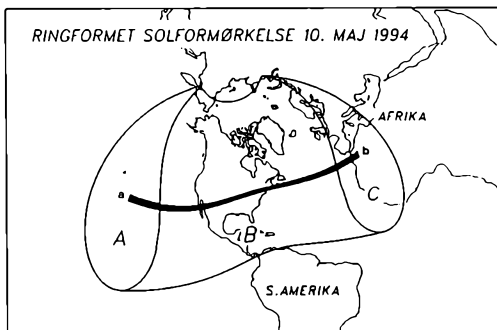
Stjernesked viser sig hver klar nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3.-4. januar (kvadrantiderne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orioniderne) og 13. december

(Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 1994

- 1. Ringformet solformørkelse den 10. maj, synlig i Danmark, indtil solnedgang, som partiel formørkelse.** Formørkelsen begynder kl. 18^h 35^m (19^h 35^m sommertid) og varer indtil solnedgang. Den er på sit højeste kl. 19^h 27^m (20^h 27^m sommertid) og omfatter da 8% af solens diameter. Formørkelsens synlighedsområde fremgår af nedenstående kort. I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en ringformet formørkelse, i de øvrige områder ses den som en partiel formørkelse.
- 2. Partiel måneformørkelse den 25. maj, synlig i Danmark indtil månens nedgang.** Formørkelsen begynder kl. 3^h 38^m (4^h 38^m sommertid) som er 15^m før månens nedgang i København. Den er på sit højeste kl. 4^h 31^m (5^h 31^m sommertid) og omfatter da 24% af månens diameter.
- 3. Total solformørkelse den 3. november, ikke synlig i Danmark.** Formørkelsens synlighedsområde fremgår af kortet på modstående side. I område B vil formørkelsen være synlig i hele sin udstrækning. I område A vil formørkelsen være påbegyndt ved solopgang og i område C vil solen gå ned før formørkelsen er afsluttet. Langs kurven a-b vil formørkelsen ses som en total formørkelse, i de øvrige områder ses den som en partiel formørkelse.

Kulturelle værdier og traditioner
med plads, miljø og grobund
for meget mere.....

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2
6240 Løgumkloster

*Deres
bank
for
forretninger
i Tyskland*

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 2 855

 UNION-BANK
Aktieselskab

Filial i
D-24955 Harrislee Tlf. 04 61 - 7 13 35
Süderstr. 89 Fax 04 61 - 7 23 25

»En sønderjysk status«

Af *Kresten Philipsen*

Redaktionen har bedt mig gøre en slags »sønderjysk status« ved udgangen af året. Det har jeg selvfølgelig gerne villet imødekomme, selvom det forekommer mere uoverskueligt, efterhånden som redaktionens deadline nærmer sig og endog er overskredet.

Jeg tror herefter, at jeg må indskrænke mig til at fremkomme med en række enkeltsynspunkter, som forhåbentlig sammen med andre artikler og læserens sunde skepsis kan være med til at danne et samlet billede af vores landsdel ved udgangen af 1993.

1. januar 1993 vågnede vi alle sammen op efter at være kommet i himmerrige - eller i hvert fald i EF's Indre Marked, der trådte i kraft på denne dato.

Virkeligheden var nok ikke så forfærdelig anderledes fra dagen i forvejen og for den flittige grænsepassant blev det mest synlige udtryk en postkasse til erstatning for den tolder, der ikke var der i forvejen. Det blev der snakket og skrevet meget om, og toldvæsenet har lagt vægt på, at deres inddrivelse af told og bøder ikke har været mindre end årene i forvejen.

Politimyndighederne både nord og syd for grænsen synes, at den nuværende personkontrol bør fortsætte af hensyn til den betydelige mængde små og store »fisk«, der lander i nettet, når der trækkes vod.

Der kan være grund til at erindre om, at

EF's Indre Marked, som alle »rigtige europæere« incl. undertegnede er svorne tilhængere af, ikke er skabt for at lette forholdene i den dansk-tyske grænseregion. Idéen om at sætte yderligere skub i den europæiske integration og arbejdsdelingen er skabt af bl.a. Henning Christophersen med henblik på at styrke EF's konkurrenceevne i forhold til USA, Japan og ikke mindst Sydøstasien.

Ingen er vel i tvivl om ved en nærmere eftertanke, at det er den internationale arbejdsdeling og frie konkurrence, der har skabt den store velstandsstigning overalt i de industrialiserede lande i de sidste mange år, og at fjernelse af resterende hindringer er vigtige for at bringe os videre i den internationale konkurrence.

Der er nok derimod god grund til at dæmpe forventningerne til den umiddelbare betydning af dette for os her i grænseregionen. Af flere årsager. Som det vigtigste vil der vel altid være en tendens til at væksten styrkes der, hvor den foregår i forvejen. Det har som bekendt ikke så meget været her hos os som i de mere centrale dele af Europa. Her tænker jeg især på Stuttgart og München, samt at Deutsche Banks landkort vel ikke strækker sig meget nord for Hamborg. På grund af vækstproblemer i disse områder var udviklingen ved at komme igang igen i f.eks. Flensborg-området, hvor man nu efter den lykkelige forening af de to Tysklunde med delt be-

skæmmelse og glæde må konstatere, at en meget stor del af interessen i dag samler sig om investeringer i det tidligere Østtyskland.

Flensborg har i en årrække haft en meget stor arbejdsløshed og et fald i antallet af indbyggere. Der er i dag stadig rigtig mange arbejdspladser i Flensborg, der er afhængige af grænsen, og som vil blive afviklet i takt med grænsens bortfald. Her tænker jeg på de mange arbejdspladser, der har været i grænsehandelen og fjordtrafikken og ikke mindst forbundsværnet.

I Flensborg føler man sig nok på meget stor afstand af de europæiske vækstcentre og ramt af ganske betydelige strukturelle problemer. Vi synes og siger, at Sønderjylland ligger yderst velplaceret på forkant til et stort købedygtigt europæisk marked med over 300 mill. mennesker, og at Sønderjylland med den udbredte to-sprogethed og vane for international orientering er et utroligt godt udgangspunkt for dette marked. Jeg har i en stille stund - indtil nu mest i enrum - spekuleret noget på, at når grænsen fjernes eller får en langt mindre betydning, om det så fører

til, at vi alle sammen kommer tættere på det europæiske marked, eller vi kommer meget længere væk.

Vi har, og især har haft, også i Sønderjylland, en lang række grænsebetingede arbejdspladser. Jeg tænker selvfølgelig direkte på politi og toldvæsen, men herudover ikke mindst inden for spedions- og transportbranchen især i Padborg-området. Det er ikke længere nok at skaffe varer sikkert frem og tilbage over den dansk-tyske landegrænse. Fremtiden tilhører den, der kan sikre sig en bid af det store europæiske transportmarked, hvor kvalitet og »just in time« nok er nemmere faktorer at håndtere end hård konkurrence fra lande inden for og især uden for EF med lavere lønomkostninger.

Samtidig med at vi alle forhåbentlig stadig synes, at murens fald og åbningen mod Østeuropa er det bedste og flotteste, der er sket i Europa i hele efterkrigstiden og at dette åbner utrolige menneskelige, politiske og økonomiske muligheder på længere sigt, så er den umiddelbare konkurrence, der dukker op på forskellige områder, meget barsk.

Lige så urimeligt det må forekomme danske virksomheder at skulle konkurrere med østeuropæiske, der har et lønniveau, der er langt, langt lavere end vores, ligeså åbenbart må det være, at de samme lande kun vil være konkurrencedygtige på det europæiske marked i kraft af et lavt lønniveau og vil være henvist til at sælge produkter på denne baggrund i en årrække.

Det kan været svært i en periode med høje offentlige udgifter, høje skatter og høj arbejdsløshed at skaffe forståelse for denne nødvendighed samt behovet for meget stor EF-støtte til udviklingen i Østeuropa. Samtidig er det vores eneste mulighed for at imødekomme disse enorme vanskeligheder og fantastiske muligheder med menneskeligheden i behold.

Strukturændringerne i samfundet er ikke begrænset til, hvad der kommer til os ude fra. Også indenlands går det hårdt for sig. Produktivitetsudviklingen i den private sektor har været undervurderet af os alle. Til trods for den stigende produktion og eksport falder antallet af beskæftigede, hvad bl.a. den teknologiske udvikling er og fremover vil være hovedårsagen til.

Beskæftigelsen i den private servicesektor har også været stagnerende hvis ikke direkte i tilbagegang, hvilket bl.a. skyldes for høje lønomkostninger i forhold til omsætningen og vores lyst til at betale for disse ydelser. Her tænker jeg især på den finansielle sektor hvor »back to basic« er det nye modeord.

Alt sammen er det udtryk for, at årtiers udtalte ønske om og kampen for at begrænse den offentlige sektor og inflationen alt sammen nu er gået i en nødvendig opfyldelse - men konsekvenserne heraf har vi svært ved at vænne os til.

Som filialbestyrer i den offentlige sektor skal jeg slutte med at konstatere, at vi trods årtiers kamp ikke har fået balance imellem indtægter og udgifter i den offentlige sektor. Vores alle sammens ønske til, hvad den offentlige sektor skal klare overstiger langt vores tilsvarende lyst til at betale. Samtidig er det tankevækkende, at ubalancen i økonomien nogenlunde svarer til vores renteudgifter af tidligere tiders synder.

Når alt dette er sagt, er der alt i alt grund til at huske hinanden på, at vi lever i den bedste del af det bedste land i Europa.

Prins Joachim

Af C. Stig Eeg Sylvest

Det var en glad ung mand, der den første april 1993 kørte ind over broen til Schackenburg Slot i Møgeltønder.

Det var en mærkedag ikke alene for ham og Møgeltønder, men hele landsdelen.

Prins Joachim rykkede nemlig ind på slot-tet og overtog driften af godset efter lensgreveparret Karin og Hans Schack. Schackenburg gods og slot (tidligere Møgeltønderhus) er atter krongods efter at have været i Schack-slægtens eje siden 1661.

Det er en målbevidst prins Joachim, der nu har sit hjem og sin fremtid på Schackenburg. Han vil tage fast ophold i Møgeltønder, når han har afsluttet sin uddannelse. Men han ønsker endnu ikke at sætte dato eller årstal på sin fremtidsadresse.

Prins Joachim er fra den første dag gået ind i opgaven som godsejer og driften af den ca. 1000 hektar store ejendom på en måde, der fortæller mere end ord. Men selv når prins Joachim er fastboende, vil han fortsat have officielle pligter og opgaver, der ofte kræver hans tilstedeværelse i København.

Derfor er der også fra den første dag etableret et tillidsfuldt og effektivt samarbejde mellem prins Joachim og hans nye godsforvalter Søren Frederiksen, der sammen med sin familie hurtigt har fundet sig til rette på Vesteregnen. De er glade for, at der via telefax er kort vej fra Schackenburg i Møgeltønder til Mærsk-koncernens afdeling i hongkong, hvor prins Joachim i ni måneder uddanner sig som international købmand. Han vender først tilbage til Danmark og Møgeltønder i slutningen af 1994 og er som andre

unge ansat i denne periode hos Mærsk, A.P. Møller-koncernen.

Siden drengedårene har prins Joachim sammen med kronprins Frederik hyppigt været på besøg og ofte boet i Møgeltønder. Jeg har mange dejlige oplevelser og minder at tænke tilbage på lige fra det første besøg på Schackenburg, siger prins Joachim. Hans kendskab til området kommer også dagligt til udtryk, når han er på Schackenburg, hvor venner og familie altid skal med ud og lære hans hjemegn at kende. Det er med baggrund og stolthed, at han tager dem med på rundtur, ligesom de får lejlighed til at stifte bekendtskab med alle dele af Schackenburg Gods.

Der blev i det forløbne år også taget afsked med Karin og Hans Schack, som allerede for 15 år siden formelt overdrog godset til prins Joachim og sad som forpagtere til første april 1993.

Det var svært at sige farvel, og de har nu bosat sig i Selestat i Alsace, men efter de første planer skulle lensgreveparret være flyttet ind på den ene af gårdene under Schackenburg, Solvig øst for Tønder. Det blev ændret for nogle år siden og kan kun tolkes som en klog disposition. Schack-slægtens betydning og indsats for Sønderjylland havde gjort det naturligt med et otium på Solvig, men den del af planen kunne ikke forenes med udviklingen. Lensgreveparret har da også givet udtryk for, at de er faldet godt til i Alsace.

Prins Joachim deltager aktivt i arbejdet på Schackenburg, og suser rundt i området i sin gamle Landrover.

Der er ingen apanage - statspenge - til

godsejeren i Møgeltønder. Han skal selv klare dagen og vejen, så der ses forretningsmæssigt på opgaverne og spejdes sammen med godsforvalter Søren Frederiksen efter nye muligheder. Schackenborg er en kombineret bedrift med planteavl og skovbrug.

Prins Joachim har givet udtryk for, at han vil gå nye veje, når det er udviklende og rentabelt. Uddannelsen hos Mærsk-koncernen er endvidere med til at åbne flere muligheder

for prins Joachim. Han er meget opmærksom på sideløbende aktiviteter, der kan forenes med driften af Schackenborg.

Prins Joachim har siden den første april 1993 haft det klare mål og ønske at være en naturlig del af hverdagen i området. Han færdes som alle andre i Tønders gågade, deltagelse i de arrangementer, som interesserer ham og ønsker ikke at være officiel person - tværtimod.

Rids af Sønderjydsk Skoleforenings historie

Af Jes Peter Caspersen

Sønderjydsk Skoleforening kunne i fjor fejre sin hundrede års dag, og der er i den anledning givet en fyldig redegørelse for historien gennem de sidste 50 år af Henrik Fangel, hans bog er en fortsættelse af den udgivelse af forskellige forfattere, der fandt sted under besættelsen i 50-året for foreningens oprettelse.

Følgende er et uddrag, byggende på disse beretninger.

Baggrunden for foreningens oprettelse var tyske forordninger og den målbevidste prøjsiske politik, der sigtede på at gøre folkeskoleundervisningen, der hidtil havde været dansk, tysksproget, uanset at folkesproget var dansk i den nordlige del af Sønderjylland - Nordslesvig (svarende nogenlunde - kun nogenlunde - til det, der i dag bærer det officielle navn Sønderjylland). Sproggrænsen var noget sydligere.

Allerede inden fredsslutningen den 30. oktober 1864, blev der foretaget en kontrol af lærernes kendskab til tysk. Hertil kom senere kravet om, at de skulle aflægge ed til den prøjsiske konge. Mellem 50 og 100 nægtede og fik deres afsked, medens de øvrige følte sig tvungne til at aflægge eden for at kunne blive i deres hjemstavn. Undervisningsproget blev der stort set ikke rørt ved i første omgang, bortset fra dele af nogle af sognene omkring den nuværende grænse.

Efter sejren over Frankrig i krigen 1870-71 blev der nedsat en kommission for at forberede indførelsen af tysk som undervisningssprog. Protester fra navnlig skolekredse hjalp

Jes Peter Caspersen.

ikke, og den 28. august 1871 udstedes en skoleinstruks med påbud om begyndende for-tyskning af undervisningen. Den 9. marts 1878 fortsattes med en instruks om, at den nordslesvigske folkeskole skulle være **tve-sproget** fra 1. klasse.

Endelig kom så ved juletid 1888 meddelelsen om, at undervisningssproget skulle være tysk. End ikke i forbindelse med den tilladte religionsundervisning i ugentlig 4 timer var der foreskrevet danskundervisning.

En adresse med 10.000 underskrifter om i hvert fald 6 religionstimer på dansk og dertil så megen danskundervisning, at børnene kunne læse og forstå de danske lærebøger i religion, var forgæves.

Heller ikke en adresse med 13.000 under-skrifter, indsendt, efter at Bismark i 1890 var afgået, og der var forventning om en mere mådeholdende kurs, førte til noget resultat. Nogle steder havde man antaget vandrelære-re for dog at få nogen danskundervisning, men det blev efter nogle års forløb bremsat ved forbud. Det samme gjaldt et forsøg med at sende børnene i den skolepligtige alder fra de nordlige egne på friskoler i Skibelund og Hejls. Også det blev forbudt. Alt dette var kun mindre forsøg på nødløsninger.

Stødet til at tage fat på at organisere arbejdet i form af en forening for at hjælpe den opvoksende ungdom kom fra forstanderen på Mejeri- og Folkehøjskolen i Ribe, Søren Hansen Salling. Han var født i Lintrup sogn, men var dansk statsborger, han kunne derfor ikke virke åbent uden at risikere udvisning.

Han blev den energiske igangsætter, deltog i møder, han selv arrangerede og lod udkast til de første love trykke i Ribe, men for at komme videre måtte han sætte andre igang.

Han henvendte sig til H. P. Hanssen, der gik ind for planen. Gennem gdr. Thomas Møller i Døstrup blev Salling bragt i forbindelse med gdr. Jens Petersen Jensen fra samme sogn. Efter et møde i dennes hjem i oktober 1892, hvori deltog en række indbudte fra vesteregnet, og hvor H. P. Hanssen forelagde udkast til love for den nye forening, fremkom der i november samme år et opråb i de sønderjyske blade, hvori det hed:

»Vort modersmål er snart fuldstændig trængt ud af den offentlige skole, vore privat-skoler er lukkede, og man forbyder os at lade vore børn undervise i kongerigske skoler. Disse sørgelige skoleforhold må ganske naturlig opfordre alle forældre til af al kraft at værne om den rest af dansk i folkeskolen, der endnu er tilbage, ved at tage energisk fat på danskundervisning i hjemmene og til i så stor udstrækning som muligt at sørge for ungdommens undervisning i dansk, efter at sko-

lepligten er ophørt.

En forening, som kan lede, spore og støtte arbejdet i disse retninger, vil efter vor mening kunne gøre et velsignelsesrigt arbejde og danne et betydningsfuldt led i den nationale forsvarskamp, der er blevet os påtvunget«.

Opråbet var underskrevet af 63 kendte mænd fra hele Nordslesvig.

Foreningen blev herefter stiftet på et offentligt møde i Skærbæk den 30. november 1892. I vedtægternes § 1 hed det: »Foreningens formål er at fremme folkeoplysningen, navnlig ved på lovlig måde at drage omsorg for børnene og ungdommens undervisning på modersmålets grund«.

Den førnævnte Jens Petersen Jensen blev valgt til formand, og til kasserer og sekretær den mand, der gennem mange år mest kom til at præge det praktiske arbejde, gdr. Henrik Thomsen, Roost.

Ikke alle var fra begyndelsen enige i, at en ny forening var påkrævet. Nogle mente, at Sprogforeningen, der allerede var oprettet i 1878, måtte kunne klare også denne opgave, eller at Vælgerforeningen (den politiske forening) kunne påtage sig en del af opgaven.

Myndighederne betragtede foreningen som en politisk forening. Efter de da gældende regler kunne kvinder derfor ikke optages som medlemmer. Det var forbudt at træde i forbindelse med andre lignende foreninger til fremme af fælles formål. Det var også forbudt at have fælles udvalg. Heller ikke brevveksling mellem politiske foreninger var tilladt.

For at skabe indbyrdes kontakt måtte nogle sidde i bestyrelsen for alle de forskellige foreninger. H. P. Hanssen var således med i alle tre foreningers styrelse. Der gjaldt meget strenge regler om pligt til at underrette myndighederne om, hvem der var medlem, og enhver ændring (f.eks. ved dødsfald eller udmeldelse) skulle meldes inden 3 dage. Ellers faldt der bøder til hele bestyrelsen.

For at det ikke skulle blive for dyrt, var

man nødt til at ændre vedtægterne, således at bestyrelsen alene bestod af formand og sekretær (kasserer). De øvrige blev gjort til tilsynsrådsmedlemmer. Meget mere af samme art kunne nævnes fra den tid.

Det var let at få medlemmer. Allerede efter 4 måneder var der 2.964, og ved generalforsamlingen i 1910 var der 7.212 medlemmer, det steg til 11.392 lige før krigens udbrud i 1914, hvor der var årsmøde i Haderslev.

I de første år støttede man de to vandrelærere, Kasper Jensen og Henriette Gubi, der var begyndt i september 1889. De opholdt sig 2-3 uger ad gangen i de hjem, der blev åbnet for dem.

Undervisningen skete efter skoletid for hjemmets og naboers børn. Myndighederne fulgte dem nøje, og der blev snart det ene og snart det andet sted nedlagt forbud og uddelt bøder af de stedlige amtsforstandere. Kasper Jensen blev således hentet midt i en undervisningstime og af en gendarm transporteret som fange til Toftlund.

Det næste var, at der blev nedlagt forbud mod undervisning af andre end egne børn, og endelig blev der i 1896 nedlagt det endegyldige forbud mod denne form for undervisning af centralmyndighederne i Berlin.

Hermed hørte vandrelærerundervisningen op.

I efteråret 1893 påbegyndte man det, der blev den væsentligste opgave, at støtte børns ophold på skoler i Danmark efter undervisningspligtens ophør. Det første år fandt man frem til hjem i det sydlige Jylland og på Fyn, hvor børnene kunne bo, mens de fik undervisning på en stedlig friskole eller folkeskole.

Blandt disse første børn var - min - forfatterens far, der fik ophold i et hjem i Sdr. Nærrå på Fyn, hvorfra han gik i en friskole og også blev konfirmeret. Det gav iøvrigt anledning til en retssag, der endte ved Landsretten i Flensborg. (Artikel i Sønderjydsk Månedsskrift september 1982).

Denne særlige ordning gjaldt dog kun et

år, derudover var det efterskoler, højskoler og landbrugsskoler i Danmark, der blev sendt elever til.

Skoleforeningen (eller som det fulde navn var: Den nordslesvigske Skoleforening) havde hele tiden vanskeligheder med de præjisiske myndigheder, navnlig efter at Ernst Mathias von Köller var blevet overpræsident i provinsen Slesvig-Holsten i 1897, skærpedes forfølgelserne (herom har H. P. Hanssen skrevet en afhandling i Sdrj. Aarbøger. Gengivet i »Fra Kampårene«).

Myndighedernes begrundelse i de mange sager kan samles i anklagerens formulering i den førnævnte sag mod min farfar, der lød således: »Statsadvokaten antog ikke, at de danske skoler kunne præstere det samme som skolerne herovre, når det drejede sig om at indpode børnene den rette fædrelandssindede ånd. Tværtimod havde den danske skole rimeligvis sidste vinter nedbrudt alt, hvad den tyske skole havde opbygget«.

Og det var jo så sandt som sagt.

En statistisk opgørelse for tiden fra oprettelsen af foreningen til krigens udbrud i 1914, da alt dette arbejde måtte standses, fortæller, at der med støtte fra foreningen havde været:

2.833 elever på efterskole

2.411 elever på højskole

255 elever på landbrugsskole og

429 elever på andre fagskoler

Størsteparten af disse unge måtte deltage i krigen, og alt for mange mistede livet rundt omkring på slagmarkerne i Europa. Mange af de offentliggjorte »Breve fra Fronten« fortæller om den betydning, skoleopholdet havde haft for dem under de forhold, de derude var blevet tvunget til at leve under,

For dem, der kom hjem, betød det, at de gennem deres skoleophold havde fået ikke alene et praktisk kendskab til dansk læsning og skrivning, men også en sådan fortrolighed med dansk folkeliv, kultur og væremåde, at de i deres modne alder fik en betydelig indflydelse på hverdagen i deres hjemstavn.

Når gennemførelsen af dansk lovgivning og dansk administration, der på det lokale område fik et selvstyre i et omfang, der havde været ganske ukendt under prøjsisk lovgivning, gik så problemfrit, som det gjorde, var det ikke mindst på grund af disse mænd.

Fra min tid på amtet i midten af trediverne husker jeg, hvor godt og fejlfrit de uden anden danskundervisning end den, de havde fået i Danmark, magtede at udtrykke sig skriftligt - langt bedre end man ofte ser det i dag.

Allerede lige efter våbenstilstanden

den 11. nov. 1918

genvågnede ønsket om at komme på skoler i Danmark.

Skoleforeningen var helt indstillet på at fortsætte sit arbejde med at give sønderjysk ungdom mulighed for kontakt med det Danmark og dets hverdag, der for de allerfleste endnu var et helt ukendt område, noget de kun havde fået fortalt om.

Alle var klar over, at den generelt mangelfulde undervisning under krigen - og ikke mindst i de kaotiske år inden genforeningen - havde sænket hele det almene kundskabsniveau, og at det var uafviseligt nødvendigt at søge at bøde på dette.

Allerede i januar 1919 tog man skridt til at tegne medlemmer på helt nye lister. Foreningen havde før krigen haft de førnævnte godt 11.000 medlemmer. Den nye medlemstegning fik stor tilslutning og gav i løbet af kort tid ikke mindre end godt 14.000 medlemmer. Det var dog ikke nok med den store hjemlige tilslutning alene, men det skabte baggrund for foreningens bestræbelser for, at skabe økonomiske muligheder for at imødekomme de mange ønsker.

Skoleforeningens muligheder for hjemme i landsdelen at samle væsentlige midler, var på grund af landsdelens økonomiske udmarvning gennem krigsårene, kun ringe. Medvirkende til vanskelighederne var også den ty-

ske marks faldende værdi.

Dertil kom så, at den rabat, som danske skoler i vidt omfang havde ydet til elever herfra, på grund af voldsomt stigende driftsudgifter ikke mere kunne forventes - og i hvert fald ikke i samme omfang.

Det blev til mange og vanskelige forhandlinger. I regeringen var der forståelse for den betydning, et fortsat skoleophold ville have efter de forannævnte forsømmelser under krigen.

Det lykkedes i første omgang at skabe midler til skoleophold i sommeren 1919 og vinteren 1919/20. Ikke mindre end 500 fik hjælp til ophold på sommerskolerne og næsten 1.000 til vinterskoleophold. De fleste fik ophold på efterskoler.

Som en naturlig følge af det totale stop under krigen var der blandt disse første elevhold mange over den normale efterskolealder. Jeg mindes fra mit eget ophold (14 år gammel) på Bramminge Efterskole i denne vinter, at der blandt eleverne var unge mænd af årgang 1900, der enten lige havde været indkaldt til militærtjeneste, eller som var gået over grænsen i det sidste krigsår. Også blandt pigerne var der nogle over efterskolealderen. (Nogle af dem tog sig moderligt af mig, der som følge af ophold i Sverige under hele krigen var rent svensktalende og derfor følte mig noget isoleret).

Som følge af grænseflytningen ændredes i 1921 foreningens navn, »Den nordslesvigske Skoleforening« til »Sønderjysk Skoleforening«. Samtidig fik formålsbestemmelsen følgende ordlyd:

- 1) At støtte dansk skolevæsen og folkeoplysning syd for den nuværende grænse, samt yde unge mennesker dernede hjælp til skoleophold og uddannelse af forskellig art nord for grænsen.
- 2) At fremme ungdommens undervisning og uddannelse i de sønderjyske landsdele, særligt i de nationalt vanskelige egne.

Det vil sige en klar opgavefordeling med

særlig vægt på Sydslesvig og på de nationalt vanskelige egne i Nordslesvig - d.v.s. sognene langs med den nye grænse.

I 1922 lykkedes det at træffe aftale med regeringen om en treårig bevilling.

Det blev aftalt, at Skoleforeningen på Statens vegne skulle behandle alle ansøgningerne om støtte til ophold på danske skoler fra hele Sønderjylland - d.v.s. både fra Sydslesvig og Nordslesvig. Ved beregningen skulle foreningen følge de regler, der var gældende for det øvrige land.

Denne aftale blev uforandret gældende til 1956. Herefter skulle elever fra Nordslesvig søge tilskud fra stat og kommune direkte efter de for det øvrige land gældende regler. Skoleforeningen kunne så efter særlig ansøgning yde supplerende tilskud, hvor man fandt, der var grund hertil, og det er denne ordning, der fortsat er gældende i dag.

Forsåvidt angik elever fra Sydslesvig skulle 1922 ordningen fortsætte som hidtil, således at alle ansøgninger derfra til skoleophold i Danmark behandledes i Skoleforeningens bestyrelse i tæt samarbejde med Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

I 1974 fandt man dog, at forholdene mellem Danmark og Tyskland havde udviklet sig på en sådan måde, at det ikke længere ville være et politisk problem at yde tilskud til sydslesvigske elever med tysk statsborgerskab. Hertil kom så, at administrationen kunne klares af Dansk Skoleforening for Sydslesvig alene.

Det betød, at de regelmæssige fællesmøder, der havde givet en meget nær kontakt mellem medlemmer af styrelserne fra begge sider af grænsen, faldt bort. At det betød en svækkelse af forbindelserne over grænsen kan beklages, men ordningen kunne heller ikke opretholdes, når der ikke var et praktisk behov herfor.

Efter at samarbejdet med staten var bortfaldet for Nordslesvigs Skoleforenings vedkommende, blev foreningens vedtægter igen

ændret. Der blev herefter ikke nogen skarp skelnen mellem opgaver nord og syd for grænsen, således som tilfældet var i 1921.

Om udviklingen af skoleforeningens virksomhed fortæller følgende tal. Og særligt om udviklingen i de i vedtægterne fra 1921 omtalte »nationalt vanskelige egne« følgende:

I de 22 år fra 1892 til 1914 var der fra dette område kun 492 bevilgede ansøgninger, medens der fra samme område de 6 år fra 1919 til 1925 var ikke mindre end 700 på skole efter afslutningen af folkeskoleundervisningen (her medregnet også skoleophold med amtsunderstøttelse).

I tiden fra 1922 til 1956, da den særlige ordning, hvorefter Statens støtte blev ydet gennem skoleforeningen, bortfaldt, blev der bevilget en samlet støtte for 11.985 elever til efterskole og 789 til højskoleophold.

I tiden fra 1956 til 1992, da der alene blev ydet supplerende hjælp, blev tallene henholdsvis 7.910 til efterskoler og 2.998 højskoler og fagskoler.

I alt er der i de 100 år fra foreningens oprettelse ydet støtte til 21.930 elever fra Nordslesvig til efterskoleophold og til 6.636 til ophold på højskoler og fagskoler.

Til sydslesvigske elever er der ydet hjælp til i alt 10.440 børn og unge, heraf 4.988 til efterskoleophold.

Om omfanget af hjælpen taler følgende tal:

Af egne midler har skoleforeningen i årene 1956 til 1992 ydet 4.171.887 kr. til efterskoleophold og 1.091.000 kr. til andre skoleophold.

Så meget om den væsentligste opgave, som skoleforeningen har søgt og fortsat søger at løse.

Derudover har skoleforeningen været mellemed ved fordelingen af statens bevilgninger til oprettelse og drift af danske privatskoler, vandrelererordninger og børnehaver i Sydslesvig.

Et ganske særligt omgang fik denne ordning, da der efter 1945 kom en eksplosiv stigning i ønskerne om danske skoler.

Alle bevillinger, til flytning og opbygning af skolebarakker af materiale fra tyskerne barakker i Danmark fra de sidste krigsår, opførelse af nye skoler og tilskud til deres drift, gik gennem skoleforeningen. Det blev gennem næsten 10 år den helt overvejende opgave for foreningen, indtil man i bestyrelsen i 1953 vedtog, at denne særlige støtteordning herefter måtte kunne klares direkte mellem staten og Dansk Skoleforening for Sydslesvig.

Fordelingen af hjælp til skoleophold fortsatte som før omtalt endnu i 20 år.

At personer, knyttet til skoleforeningen i 1920, fik en meget stor indflydelse på den særlige sønderjydske skolelovgivning og dens betydning for såvel flertallets som mindretallets skoler skal blot nævnes.

Til slut et par tal vedrørende foreningens økonomi.

Efter at have mistet så godt som alt ved den tyske marks sammenbrud, har foreningen gennem årene ved gaver og legater kunnet samle en bunden kapital, der i regnskabet for 1992/93 beløb sig til 5,3 millioner kr. med et rentafkast på 457.000 kr. til konsolidering og udbetaling af støtte.

Foreningen står således godt rustet til fortsat at kunne yde støtte til unge i grænselandet til ophold på navnlig efterskoler, men også til kulturelle formål.

Ud fra den opfattelse, at der i et grænseland, i en tid med mange udefra kommende påvirkninger, altid vil være et særligt behov for at styrke bevidstheden om at høre til et folk med sin egen historie og med en egen opfattelse af formen for samliv mellem mennesker. En holdning, der i sit grundlag er fællesnordisk og afvigende i meget fra, hvad der gælder i landene syd for os.

Dansk og tysk før og nu

Af H. P. Clausen, Professor, MF

Artiklen gengiver hovedindholdet af den festtale, forfatteren 18. maj 1993 holdt ved 150 året for den første Skamlingsbankefest.

Det første Skamlingsbanke-møde den 18. maj 1843 var en nationalpolitisk manifestation, symbolet på tilbivelsen af en dansk national bevidsthed i Sønderjylland og i hele Danmark. Det er nok værd at erindre, at 6.000 mennesker mødtes her på dette smukke sted i dag for 150 år siden for at markere deres krav om, at deres eget sprog - dansk - skulle indsættes i sine fulde rettigheder.

Folkemøder var én af den tids politiske udtryksformer - eller kommunikationsmåder, ville vi vel sige i dag. Steen Steensen Blicher var begyndt på Himmelsbjerg, og den 18. maj 1843 rykkede denne politiske udtryksform ned i det sønderjyske område.

I det historiske perspektiv kan vi godt sige, at den moderne danskhed fødtes med Hiort Lorenzens danske tale i de slesvigske stænder i november 1842 og det store møde her på Banken i 1843. Mødet var jo en opfølgning af det røre, Hiort Lorenzen havde skabt.

Skamlingsbanken og Støtten heroppe med dens bevægede historie er både reelt og billedligt blevet symboler på hovedlinien i vor nationale historie. Det er de blevet i en sådan grad, at de nynner med også for unge generationer, der formentlig ikke mere véd noget videre om, hvad der skete i 1840'erne.

Jeg tænker på nogle linier i Grundtvigs sang, »Velkommen i den grønne lund«:

»For hvad vi fattes først og sidst
til lykke og så ganske,
men lide dog både her og hist,
det er det ægte danske.

Derom sang nys en lille fugl
i syd på Skamlingsbanke,
og synd det var at lægge skjul
på hele folkets tanke«.

Den sang synges jo nu igen, fordi sangeren Erik Grip satte en moderne melodi til den i 1983. I virkeligheden er den et resultat af Grundtvigs umiddelbare begejstring over det første møde her på Skamling. Og det var en umiddelbar begejstring. Grundtvig har skrevet den - ganske få dage efter festen her på Skamling.

Forresten er disse strofer ikke med i sangen, som den er trykt i de senere udgaver af Højskolesangbogen. Men det er et par andre linier, som citerer direkte, hvad der blev sagt her på banken:

»Vi fører løver i vort skjold
af hjerter tæt omsatte,
dem førte vi fra hedenold
og ingen abekatte«.

Det var lige præcis, hvad den unge bonde, Laurids Skau, sagde i sin berømte tale, den første store tale her på Skamlingsbanken. Ganske vist havde professor Chr. Flor skrevet den til Skau, men den er alligevel gennembrudt for den sønderjyske bonde, der nu for første gang gav danskheden mund og mæle.

»Slesvigernes våben er ikke en abekat, men en løve«, sagde Skau i den berømte tale. Og endnu klinger disse ord altså i en sang, som i en nutidig udgave synges ganske meget ved møder og forsamlinger.

Bedre kan det ikke illustreres, at det første Skamlingsbanke-møde satte noget i gang, som endnu lever i os. Mødet står som portalen til den periode, hvor det danske folk lærte at være dansk.

Det er det, der gør det 19. århundrede så væsentligt i det moderne Danmarks tilblivelse. I årtierne efter 1840 skabtes forestillingerne om, hvordan fælles historie, fælles sprog og fælles kultur er de elementer, der udgør grundlaget for vor danskhed.

Hertil kom efter 1849 den demokratiske udvikling, der skridt for skridt sikrede befolkningens politiske medbestemmelsesret over sine egne forhold. Også det var toner, der blev slået an ved de første Skamlingsbanke-møder.

Laurids Skau fremstod som repræsentant for den bondestand, der nu krævede ret til at blive hørt i samfundet. Peter Hiort Lorenzen talte i 1844 om den frie forfatning som middel til at sikre folkets rettigheder.

Det store møde i 1844 - det andet Skamlingsbanke-møde - er blevet kaldt det mest betydningsfulde af alle de folkestævner, der har fundet sted her. Ved dét knyttedes forbindelsen mellem den vågnende sønderjyske danskhed og de kredse i Danmark, der arbejdede på frihed og folkelig udvikling.

Det var på dette møde den 4. juli 1844 - Hiort Lorenzen havde valgt denne dato, fordi det var den amerikanske frihedsdag, at

Grundtvig greb den kæmpestore forsamling med sin tale om den tusind-årige strid mellem dansk og tysk i Sønderjylland. Hans tale mandede ud i et stærkt indlæg for Højskolen som det åndelige våben, der også kunne blive et forbillede for det øvrige Danmark.

Oprettelsen af Rødding Højskole havde været planlagt, før Grundtvig talte på Skamling. Kongen havde godkendt skolen kort tid før, den 14. juni 1844. Grundtvigs appel på mødet den 4. juli gjorde oprettelsen af Rødding Højskole til indledningen af den folkelige vækkelse i højskolebevægelsen.

Igen et af de centrale træk i den danske folkelighed, og også det fik sit udspring på Skamling i 1840'erne. Langt de fleste af de store organisationer, der kom til at karakterisere de sidste årtier af 1800-tallet, andelsbevægelsen, landboforeningerne, senere husmandsforeningerne, foredragsforeninger, sønderjyske foreninger, gymnastik- og idrætsbevægelsen - ja, i et vist omfang også den danske arbejderbevægelse, afspejlede mere eller mindre tydeligt elementerne i den folkelige vækkelse og i højskolebevægelsen.

Alle disse ting i samspil har været med til at karakterisere dansk folkeligt kultur- og samfundsliv helt frem til vor tid. Det er værd at tænke på i dag - på 150 års dagen for det første møde på Skamlingsbanken, at så meget af dette værdi-grundlag kan sættes i forbindelse med dette sted.

Når denne danske folkelige selvforståelse fik så gunstige vækstmuligheder i resten af 1800-tallet og langt ind i vort eget århundrede, har det naturligvis at gøre med, at netop dette tankegods havde en opgave at fylde i den periode. Der var brug for det, og det passede som hånd i handske til opgaven at holde sammen på det danske folk og dets opfattelse af sig selv under de prøvelser, det udsattes for i 1864.

I den indre danske udvikling i den sidste fjerdedel af 1800-tallet spillede de nationale værdier en væsentlig rolle. Den økonomiske

vækst, opbygningen af et moderne landbrug, et moderne erhvervsliv og en langsom, men sikker demokratiseringsproces, - alt dette forløb i organisatoriske former, der var stærkt præget af de nationale og folkelige værdinormer.

Meget langt ind i vort århundrede, betød det kulturelle og politiske pres, man følte fra naboen i syd, at der var brug for at samles om og styrke det folkelige sammenhold. Som på et barometer kan man aflæse det nationalpolitiske klima på møderne her på Skamlingsbanken.

Ånden fra Skamlingsbanken oplevede vi på ny lige efter befrielsen, da modstandsbevægelsen i Syd- og Sønderjylland - det, der hedder Region III - den 24. juni 1945 kaldte sammen til stævne her på Skamling.

Jeg er sikker på, at der i forsamlingen i dag er mange, der også var her den Sct. Hans-dag i befrielsessommeren. Jeg var her i hvert fald selv.

Tidligt om morgenen var vi startet fra Sønderborg på ladet af en generator-lastbil med livsfarligt vaklende bænke og stole. Vi måtte tidligt af sted, for trængslen frem til Banken var stor. Man anslår jo, at der var samlet mellem 80 og 100.000 mennesker. Det må være et af de største folkelige møder, der nogensinde har været afholdt herhjemme - og i hvert fald det største på Skamling.

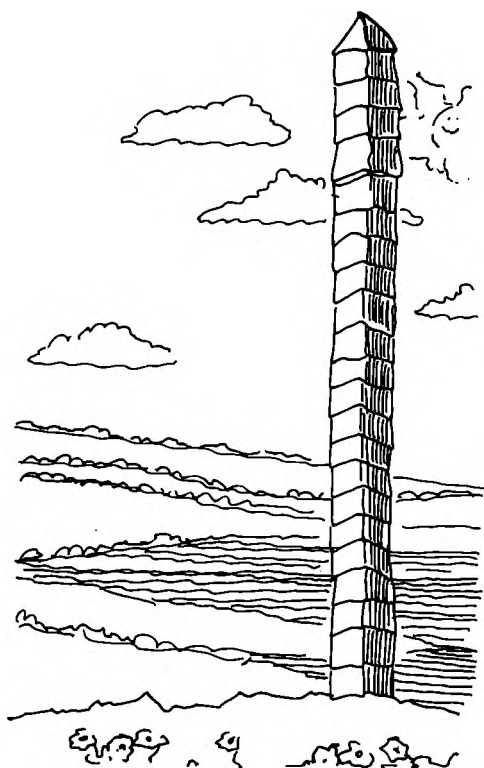
Stævnet var en oplevelse, man ikke glemmer. Jeg husker det som et højstemt, smukt fællesskab, hvor glæden over den genvundne frihed blandedes med stoltheden over at være dansk, og sorgen over dem, der havde måttet bøde med livet, for at vi igen kunne samles om det fællesskab, Skamlingsbanken er symbolet på.

Jeg tror, at alle dem, der fik lov til at opleve denne befrielsesfest på Skamlingsbanken, altid vil have en fornemmelse af, hvordan stemningen må have været ved det store møde i 1843. Vi forstod også, hvorfor Skamlingsbanke-møderne i 1840'erne kunne blive så

skelsættende, som de blev.

Set i eftertidens spejl, opfatter jeg det store møde i 1945 som på den ene side en kulmination af alt det, Skamlingsbanken havde rummet og symboliseret i de godt 100 år fra 1843-1945. På den anden side ved vi også nu, at efter anden verdenskrig begyndte en udvikling, som har ændret det dansk-tyske forhold grundlæggende.

Det har været almindeligt og forståeligt, at de taler, der er holdt ved Skamlingsbanke-festerne, har været holdt med blikket rettet mod syd. Det var naturligt, da det drejede sig om spændingen mellem dansk og tysk i det grænseland, hvor nordisk ånd og kultur mødes med fremmed kultur, som De unge Grænseværns formand, P. Marcussen, formulerede det i 1934. Det var endnu mere naturligt i de 56 år fra 1864-1920, da man her fra Skamlingsbanken bogstaveligt talt kunne se ned i det tabte land.

Men når vi i dag står på Skamling og ser mod syd, har vi en anden udsigt. Vi må alle glæde os over, at det siden 1950'erne er lykkedes at afmontere langt de fleste af de modsætninger, der tidligere gav spændinger mellem dansk og tysk i grænseområdet. Dansk og tysk findes stadig som to sprog og to kulturer i grænselandet sammen med det frisiske.

Men vi har lov til at sige, at dansk og tysk nu lever fredeligt side om side i gensidig respekt for forståelse. Det er for mig et af de vigtigste resultater af efterkrigstidens politik.

Kamp og strid er afløst af fredeligt naboskab og kulturelt samspil. Tidligere tiders modsætninger, der satte skel og trak tingene op i sort og hvidt, har vejet pladsen for erkendelsen af, at vi alle har lige ret til at udfolde os på vore egne forudsætninger i grænselandet. Det har givet kulturel og sproglig mangfoldighed i stedet for gold konfrontation.

Retter vi blikket længere ud mod det Tyskland, der så ofte er talt om her på Skamling, er synet også et andet. Man skal være hildet i megen national selvtilfredshed, hvis man ikke kan se, at vi nu har et andet Tyskland som nabo, end vi havde før 1945.

Det er et faktum, at vor opfattelse af os selv som danske, pr. tradition har et element af anti-tyskhed i sig. Det kan dårligt være anderledes.

Væsentlige dele af vor nationale, danske selvforståelse, udformedes jo i en tid, hvor de dansk-tyske modsætninger var allermost tilspidsede i forrige århundrede. Danskheden måtte - som vi har lært det her på Skamlingsbanken - vride sig fri af det tyske for at udfolde sig i sin egen ret. Langt ind i vort århundrede var det vilkårene.

I dag kan vi imidlertid ikke bruge denne del af indholdet i danskheden, når vi skal bedømme nutidens Tyskland. Det er stadig en europæisk stormagt af format. Men det er ikke mere en aggressiv, nationalistisk stor-

magt. Det er en europæisk partner.

Demokratiseringen af Tyskland er lykkedes. Det er en anden af efterkrigstidens positive politiske resultater. Man kan ikke hævde, at Tyskland demokratisk står svagere end vi. Man må anerkende alle de tegn, vi ser på, at tyske politikere og samfundsdebattører med største agtpågivenhed følger og forfølger alle tendenser til udskridning i respekten for demokrati og menneskeret.

Det er der grund til at markere i dag her på Skamlingsbanken. Vi skal markere det, som det positive det er, og vi må ikke gøre de tyske bestræbelser vanskeligere ved en negativ holdning, bestemt af tilstande, som vi nu har lagt bag os.

Vigtigere er det i dag at kaste blikket endnu længere ud fra vort udsigtspunkt her på Banken. Vi må minde os selv om, at krig er et ord, der desværre kan blive alvor. Vi har krig i Europa, og der er grund til at nære alvorlig bekymring for freden i vor verdensdel.

Jeg tænker naturligvis på de rædsler, vi er vidne til i det tidligere Jugoslavien. Jeg tænker på uro og spændinger både i Øst- og Centraleuropa og i det tidligere Sovjetunionen. Vi har ingen grund til at føle tryghed.

Desværre er det jo de fleste steder mindre-talsproblemer og etniske konflikter, der er den største fare for freden. I mange af de nu frie stater griber man tilbage til tiden før anden verdenskrig, og før jerntæppet sænkedes sig. Man har ikke i de områder haft godt 40 år, som vi har haft det, til at spore udviklingen ind i et fredens, forståelsens og fællesskabets spor.

Vi ser mange steder en fornyet nationalisme rejse sig som redskab til at bryde påtvungne statsfællesskaber. Der er en fare for, at denne ny-nationalisme kan brede sig, og det må for alt i verden hindres, at det igen fører til opløsning og til stormagtskonflikter.

Mange politiske og kulturelle faktorer har gjort den danske nationalfølelse, som vi kender den, fredelig. Men al nationalfølelse har

de samme ingredienser i sig som den aggressive nationalisme, og det skal vi konstant have for øje. Vi kan aldrig hente nogen som helst begrundelse for at falde tilbage i forældede, nationale forestillinger og fordomme, fordi en ny-nationalisme blomstrer op andre steder.

Grænsens sang er nu gennem 150 år sunget her på Skamlingsbanken. Den har i perioder været præget af kamp og modsætninger. Men grænsens sang har som et ledemotiv også altid haft kulturmødet, nødvendigheden af at leve tæt på sin modstander, der også er

nabo, gensidig respekt og samarbejde i det daglige. Det er det motiv, vi har fået til at klinge de sidste 40 år.

Det har lært os, at rodfæstethed i sit eget, respekt for egen og andres forudsætninger er betingelsen for den åbenhed, der giver samlivet med andre menneskelighed og dybde. Om andre kan lære noget af det i disse år er svært at sige.

Vi må i hvert fald ikke svigte denne linie, og det bør være vort løfte til hinanden denne 18. maj 1993 på Skamlingsbanken.

Her rejstes en skole - som endnu ingen før

Rødning Højskoles start for 150 år siden

Af Peter Holst

Da Rødning Højskole i efteråret 1844 havde været i gang en måned skriver skolens forstander, Johan Jørgen Stiller Wegener (1811-1883), til sin bror, lektor C. F. Wegener i Sorø: »...jeg har modbydelighed for denne lave, elementære almueundervisning her. Den kan aldrig gå højere end til en latinskoles 3. klasse i det hele taget...«.

Få dage senere fortæller Wegener i et brev til sin mor lidt mere udførligt om de erfaringer, han har gjort som den første forstander for den første højskole i landet - og som nytilflyttet borger i datidens Rødning: »...her i byen er ej eet menneske, som yder den anden en mindste tjeneste, uden at han får betaling herfor... her er næsten ingen familier, jeg kan stå i selskabelighedsforhold til... præsten spilder mig en aften hver uge med sin snakkesalighed ...jeg behøver af og til nogle dannede menneskers omgang, men sådanne findes ikke her... når man kommer fra Langeland, forekommer stedet her som en mennesketom ørk; - ej fordi jorden er ufrugtbar eller folkene udygtige; men der hviler et uhyggeligt åg over alt her som over et erobret, udplyndret land...

Her er 22 elever; men de er meget uviden- de og af højst forskellig alder fra 16 til 30 år. Undervisningen må drives meget lavere, end

jeg havde tænkt mig ...

... Om denne skole kan bestå i længden, har jeg intet begreb... På tiden slider jeg, hvad jeg kan, og Vor Herre må sørge for resten«.

Mange andre har også siden slidt, hvad de kunne, og der blev sørget for resten, for i efteråret 1994 fejrer Rødning Højskole - stadig i god gænge - 150-året for sin start som den første af vore højskoler.

Hertugdømmet Slesvig - d.v.s. det nuværende Sønderjyllands amt plus Sydslesvig - havde gennem århundreder været under stærk indflydelse fra Holsten. Begge de to hertugdømmer hørte under den danske konge. Men det totalt tyske Holsten - især de derboende stærke og ofte velhavende adelsfamilier - forsøgte ihærdigt at fortyske det oprindeligt danske Slesvig.

Omkring 1830 var der - i forbindelse med frihedsrørelser ude i Europa - bestræbelser i gang for at skabe en selvstændig stat af de to hertugdømmer. Derved ville Slesvig på længere sigt blive tysk. Det danske rige ville slutte ved Kongeåen.

Den tanke var uhyggelig. Få år tidligere havde vi mistet Norge (1814). For at få den lokale, sønderjyske befolkning til at indse faren for en fortyskning måtte oplysning til. Ikke mindst den danske professor ved Universitetet i Kiel, Christian Flor (1792-1875),

besluttede sig for at gøre en indsats. Og til det formål ville han bruge oplysningspioneren N.F.S. Grundtvigs (1783-1872) tanker om en folkehøjskole.

En skole for alle unge - også for landbougdommen i modsætning til Latinskolen, der kun søgtes af embedsstandens og borgerskabets unge.

En gruppe af Christian Flors venner med tilknytning til dansk universitetsliv dannede sammen med ham foreningen »Svystjernen« i maj 1843. Formålet var at samle penge til en skole for voksen ungdom i det sønderjyske område.

En skole, der skulle have dansk som undervisningssprog. Al hidtidig voksenundervisning i Slesvig var tysk-sproget. (I 1850 overgik dog »Haderslev lærde Skole« til at være dansk-sproget).

I juli 1843 beslutter »Svystjernen« at støtte starten af en højskole med et rentefrit lån i 5 år.

14. august 1843 enes man om, at nu er tiden kommet, og man søger det rette sted, hvor man kan købe en gård, der er egnet til formålet. Man finder krigsassessor Kjærs gård i Rødding by. Den kan købes for 12.000 rigsdaler. Man indgår handelen den 12. februar 1844 og vælger en bestyrelse for den nye skole med Christian Flor som formand.

Men vi er jo i enevældens tid, og kongens tilladelse til at oprette en skole er nødvendig. Den 17. juni 1844 kommer så den kongelige tilladelse til at oprette Rødding Højskole. Tilbage er kun at finde en mand, som vil påtage sig at lede skolen, og det volder vanskeligheder. Til sidst er manden fundet. Det er den unge teolog Johan Wegener, der er præstesøn fra Fyn og i et par år har været huslærer på Langeland. Han har læst teologi i København og dér stiftet bekendskab med de folk, der stod bag ideen om skolen i Rødding - og snart er han den ivrigste af alle.

Wegener kommer til Rødding 19. oktober

1844. - Han finder mildest talt forberedelserne til skolens start utilstrækkelige. Ifølge et brev til en bekendt, provst J. Plesner i Humble på Langeland: »... alt her er uordentligt og confust ... til skolen er kun anmeldt 3 elever... jeg må af egen lomme betale absolut nødvendige udgifter ... Christian Flor er rejst til Kiel, og de andre ved ej andet råd at give mig end, at nu er sagen mig overladt og jeg må selv råde og se at komme ud af det«.

Det blev til i alt 22 elever på det første hold. 20 kom fra det sønderjyske - og 2 fra Farup sogn nord for Ribe.

7. november kl. 13.00 holdes åbningsmøde. Foruden eleverne er der også enkelte forældre tilstede og nogle af de gårdmandsfolk fra Rødding og omegn, som eleverne skal indkvarteres hos.

Wegeners åbningsstale begynder med en magtfuld gengivelse af indledningen til B. S. Ingemanns: Valdemar den Store: »Stig op af graven, du slægt, som døde!«... Så sammenfatter hans skolens hovedformål: »....Vi vil indgive de unge kærlighed til fædrelandet, - dets sprog, dets historie, dets skikke og sæder og indretninger...«.

Det viste sig hurtigt, at ordningen med at indkvartere eleverne hos egnens bønder havde uheldige sider. Deltagelse i aftenselskabelighed og kortspil var ikke fremmede for deres lydhørhed, når Wegener eller hans medlærer, cand. teol. T. Müller, der stammede fra Fole, holdt foredrag.

Det blev derfor besluttet, at der for midler, rejst ved aktietegning, skulle bygges en elevbolig med værelser til 30 elever samt bolig til en spisevært - og desuden en spisesal og en fægtesal. Så i efteråret 1845 var Rødding Højskole blevet en kostskole.

Men da havde Wegener opgivet forstandergerningen. Han rejste fra Rødding den 5. maj 1845 for at blive præst i Halsted på Lolland, - et embede han havde i 38 år.

Den oprindelige tanke havde været, at et ophold på Rødding Højskole skulle vare

sammenhængende halvandet år.

Den tanke måtte forlades - den var ude af trit med landbrugets behov for arbejdskraft i sommertiden.

Dog blev ti af den første vinters elever sommeren over - og om efteråret kom så mange til, at den anden højskolevinter startede med 42 elever.

Nu havde Christian Flor selv overtaget forstanderposten og var flyttet fra Kiel til Rødding.

I de 20 år mellem 1844 og 1864, hvor krigens ulykkelige udfald lukkede skolen, blev der drevet højskolevirksomhed i alt i 17½ år, da 3-årskrigen havde standset skoledriften imellem marts 1848 og november 1850.

Elevprotokollerne indeholder i alt 522 navne fra den periode. Deraf kom de 267 - d.v.s. temmelig nøjagtig halvdelen - fra Sønderjylland.

De fleste af de sønderjyske elever kom fra Haderslev amt - heraf mange fra Røddings nabosogne.

I skolens ledelse overvejedes at flytte skolen længere sydpå, så den ville være nærmere de egne, hvor sindelags-kampen mellem tysk og dansk var stærkest. Der var endog tanker om at flytte helt ned i Angel. Mest seriøst drøftedes dog at indrette sig i det af staten ejede Gråsten Slot. Men overvejelserne indhentede af krigen, der begyndte sent på året 1863.

Mens den sønderjyske halvdel af den periodes elever alt overvejende var bønderkarle var den rigsdanske halvdel meget mere uensartet sammensat.

Mange kom fra embedsmands- og håndværkerhjem. Og mange fra præstefamilier.

Dette sidste brugte redaktøren af dagbladet »Danevirke« i Haderslev, Godske Nielsen, til et angreb på skolen i 1860. Han var i almindelighed skeptisk over for skolens virksomhed og skrev i sit blad, at den mest besøgte »...af sådanne præstesønner, der ikke kan bruges til andet end at blive forpagtere af

deres fars præsteavling og forud sendes til Rødding Højskole for at blive skruphøvet...«.

Skolens daglige omgangsformer var heller ikke efter landbolivets almindelige normer.

Eleverne sagde De til lærerne og omvendt. Lærerne havde ikke hus- eller bordfællesskab med eleverne - bortset fra spiseværten - kaldt inspectoren. Denne post havde i nogle år Jens Lassen Knudsen - digteren Jakob Knudsens far. Men også han - skønt meget folkelig i sin færden - sagde De til og var på efternavn med eleverne.

En vestjysk elev fra 1859, J. N. H. Skrumsager (1841-1920) senere gårdejer i Københoved og aktiv i det nationale arbejde, fortæller om den strid, der opstod angående den mest passende påklædning ved vinterens fastelavnstest: Skulle man møde til festen i hvide handsker eller ej? - Den heftige strid satte skel, der mærkedes resten af vinteren!

Men det kan konstateres, at eleverne i disse første højskole-år forventede, at deres skole-ophold kunne hjælpe dem til en mere »dannet« afdærd.

Allerede i 1845 opsatte eleverne nogle regler for livet på skolen og deres omgang med hinanden. Udformet i paragraffer. Tre af disse:

§ 8 »Da Højskolens Elever maa ønske at befordre Modermaalets Forædling og Værdighed, saa vedtage vi, at vi saavel i Skolen som udenfor sammen vil tale vort danske Modersmaal saa reent og rigtigt som muligt, d.v.s. saaledes som vore Lærere tale det«.

§ 12 »For at banlyse al uanstændig og forargelig Banden og Sværge fra vor Kreds, fastsættes en Pengebøde på ½ Skilling Curant for enhver Ed, udtalt i Spøg eller Alvor, saavel i Skolen som udenfor samme«.

§ 13 »Med hensyn til Slagsmaal saavel i som uden for Skolen bestemmes: Den, som slaar første Slag, erlægger en Bøde paa

4 Skilling. Genslaget er frit!«.

I Christian Flors årsberetning for 1846 står bl.a. »...der skal ikke pålistes eleverne kundskaber, som kun vi hørerestående ønsker, de skal fyldes med ....derimod skal vi bibringe dem så meget af vor egen oplysning, som de selv anser for gavnligt og fornøjeligt...«.

Elevens trang og lærerens evne skulle altså mødes.

Og de fag, hvori dette møde kunne finde sted var:

Fædrelands- og Verdenshistorie

Geografi

Forstandsøvelser (Filosofi)

Modersmålet, mundtligt og skriftligt

Regning

Tegning

Tysk!

og om sommeren Landmåling og Botaniske Markøvelser.

Efter 1850 - hvor Sophus Høgsbro (1822-1902), præstesøn fra Rødding, havde overtaget forstanderstillingen, blev der i højere grad lagt vægt på samfundsfag.

Den frie forfatning i 1849, og den få år tidligere gennemførte kommunale ordning med folkevalgte råd, stillede krav til menigmands politiske kunnen.

I 1862 afløstes Sophus Høgsbro af Ludvig Schrøder (1836-1908).

Den 15. november 1863 døde Kong Frederik VII. Den uheldige krig fulgte, og dermed standsedes skolens virksomhed.

Efter 20 år - med førnævnte afbrydelse af undervisningen - var skolen nu beliggende i et andet land, nemlig i Prøjsen. Dens virksomhed kunne ikke fortsætte. I maj måned 1865 flyttede Ludvig Schrøder og hans medarbejdere til en lejet gård i Askov et par kilometer nord for den nye dansk-tyske grænse. Man håbede, at det kun var ren midlertidig flytning, og ingen forudså, at grænsen

ville ligge fast i 56 år. Nu gik Rødding Højskole over i en ny tid.

I Tønder blev seminarielærer Cornelius Appel (1821-1901) afskediget på grund af sin danskhed og valgte derefter i januar 1865 at flytte til Rødding og prøve, hvad der kunne gøres på højskolen under de nye forhold for den danske sag.

I de følgende 20 år lykkedes det Appel i alt 15 gange at holde sommerskole i 3 måneder for unge piger. Med et elevtal på mellem 5 og 30. En enkelt vinter - 1869-1870 - fik han tilladelse til at genoptage karleskolen - med 12 elever - men det blev første og eneste gang.

De prøjsiske myndigheder havde den mening, at det var farligere for statens sikkerhed at lade mænd komme på Rødding Højskole end at lade pigerne få 3 sommermåneder på skolen.

I 1861 fik Rødding sogn en ny præst, Hans Svejstrup. Han skabte en livlig forbindelse mellem sognemenigheden og højskolen.

Men også arbejdsvilkårene for præsten blev ændret, da han fra 1864 reelt var blevet tysk embedsmand. Og da Hans Svejstrup ikke ønskede at underskrive en loyalitetserklæring til den prøjsiske konge, måtte han i 1867 forlade sit embede.

Der blev nu holdt kirkelige møder på højskolen - og i 1874 dannedes en egentlig frime-nighed, som Cornelius Appel blev den første præst for.

En kirkesal blev indrettet i den tidligere foredragssal og egnens mest dansk bevidste befolkning kom jævnligt for at tage del i gudstjenesterne, men samtidig for at støtte hinanden i de vanskeligheder, de prøjsiske myndigheder ofte udsatte de aktivt dansksindede folk på egen for.

I virkeligheden var aktiviteten på Rødding Højskole i de 56 år under prøjsisk styre rettet mod det samme mål som i de foregående 20 år, hvor der var egentlig skolevirksomhed. Det drejede sig i begge perioder om at få

Rødding Højskole til at være et aktiv for danskheden, som jo også var meningen med skolen fra dens start.

I forbindelse med Sønderjyllands genforening i 1920 blev Rødding Højskole igen igangsat som højskole.

Det elevhus, der var blevet bygget i 1845, fik tilføjet en første og anden sal med et stort antal elevværelser. I husets stueetage blev indrettet køkken-spisesal og en forstanderbolig. Til at lede skolen fandt bestyrelsen Herdis og Erik Appel. De havde begge familiemæssig tilknytning til stedet, idet hun var sønnevatter af Sophus Høgsbro og han var sønnesøn af Cornelius Appel.

Skolen genåbnede i efteråret 1920 med 76 elever.

Og i alle årene derefter har Rødding Højskole været en almindeligvis velbesøgt almen folkehøjskole.

Grundvigs skole- og oplysningstanker tog Christian Flor i brug med det formål at skabe en modvægt mod fortyskningsbestræbelserne i Sønderjylland.

Derfor kom Danmarks første højskole til at ligge i Sønderjylland - og det blev i Rødding.

Og dermed fik Rødding Højskole en plads i vor omstridte landsdels historie.

Kilder:

H. Rosendal: »Nogle bidrag til Rødding Højskoles historie«.

Konrad Jørgensens forlag. 1894.

Arne Fog Pedersen: »Danmarks Første Højskole og dens mænd«.

Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck. 1944.

Tidsskriftet: »Siden Saxo« nr. 1, 3. årg. 1986.

Diverse årgange af »Rødding Højskoles Årsskrift«, - især årg. 1953 med Hans Lunds artikel »De første Rødding-elever«.

Bondeliv før, i nutiden og hvad så?

Af Laust Ålling

To hundrede slægtled har gennem tider dyrket den danske jord. I mere end 5000 år har bønder fravristet brød fra muld til sig selv og til andre. I århundreder har bønder rakt viden og erfaring til næste led i slægten.

Graves i fjerne tider - bedre nuet forstås. Lad fantasien boltre sig, og man ser en jæger beslutte sig for bosætning. Ved en herlig lys-

ning i egeskoven ved åens bred bosætter han sig med sin familie. Af grene fra skov og mudder fra åbrink formes den første bolig. Han brænder skov, og asken hakkes i jorden som gødning. Hans unge kvinde sår den første sæd, Emmerhvede. Den første bonde er født, ikke som slave eller træl, men som en fri mand, der former sin egen fremtid.

De første år går alt godt, men snart bliver

udbyttet ringe, og børn dør af sult. Den første bonde erfarer, at rovdrift hævner sig.

Sådan den gang - sådan nu. Aldrig varer gylden tid evig.

Herremanden spreder sine vinger, og fattige jorddyrkere søger ly. Den jævne bonde magter ej sin tid. Han får tryghed, men han må også erfare, at afhængighed, det være sig af person eller stat, altid betyder tag af frihed.

Udskiftning sker, og bonden bliver selvejer. En drivkraft af dimensioner. Vort land fostrer den dygtigste, driftigste, men frem for alt den mest frie bonde i verden.

Højskolebønder rejser mejeri og slagteri, én mand én stemme.

Gælder det også i dag?

En ny tids bonde står på sin toft og lytter til andre lærkesange.

Fattige tider har vekslet med gode, sådan har det været til alle tider, også nutidsbonden til lære. Dygtighed og klogskab, men også forsigtighed er dyder, der til alle tider har fået bondestanden til at overleve.

I 1950 fik næsten 1 million danskere deres udkomme ved at drive landbrug.

Mekaniseringen sætter ind, en ny udvikling sættes igang omkring 1950. En voldsom udvikling, som man selv er involveret i.

Den lille grå Ferguson traktor gjorde begyndelsen til mekaniseringen, der senere gik over i effektivisering og specialisering. Dansk Landbrug står i dag i en smertefuld omstilling. Fra 1960 og til i dag er der forsvundet en landmand plus et spand heste hver eneste time i døgn. En enorm folkevandring har fundet sted. Den udvikling har, tro mig, kostet tårer, 5000 års bondeblod tappes ikke gratis. Udviklingen er næppe slut, det må være vor pligt at fortælle ungdommen, at sådan ligger landet.

Jeg fik lyst til at lade tankerne gå tilbage. Hvordan, dengang man selv var ung, sammenlignet med nu.

Jeg kommer frem til, at omkring 1950 var

der 69 produktionsgårde, større og mindre, her på egnen. Alle brug var alsidige brug med køer, svin og høns. Enkelte havde også gæs, duer, ænder eller måske kalkuner.

De to største gårde havde vel omkring 25-30 malkekøer. Ellers havde de 8-10 køer, 50-100 svin, og på skatteskemaet stod hvert år opført 50 eller 100 høns.

Mange af egnens bønder levede også udmærket med mindre besætninger, 3-4 køer plus nogle svin og høns. Indtægten blev suppleret op med mælkekørsel eller lignende. Indtægterne var små, men det var udgifterne også.

Af min fars regnskabsbog fra 1929 ses det, at han det år havde indtægter på 8.775 kr., og at udgifterne beløb sig til 7.340 kr. Til privat forbrug eller opsparing blev der så ca. 1.400 kr. Små tal, men familien levede udmærket, og det endskønt både mand og kone var hjemmegående. Sådan så regnskabet ud de fleste steder.

De fleste gårde havde fremmed medhjælp. 35-40 af de 69 gårde i sognet havde fremmed medhjælp. I alt var der beskæftiget 40-50 unge mandlige og 10-15 kvindelige medhjælper. Der var liv på gårdene dengang. Der var liv i sognet. Ensomhed var et ukendt begreb.

Af de 69 gårde fra omkring 1950 er 37, altså mere end halvdelen, stort set nedlagt. Jorden er solgt fra, og enten bor landmandsfamilien stadig i bygningerne, eller også er de solgt til en lærer, militærmand, pedel, tømrer eller andre.

Bygningerne er ikke blevet til ruiner, heldigvis kan det i mange tilfælde ses, at der er kommet to lønindtægter til huse.

Men staldene står gabende tomme.

Af de resterende brug, må 12-13 landbrug betegnes som pensionistbrug. De drives kun med planteavl og lidt fededyr. Bygningerne holdes vedlige, men tilpasses ikke nutidens krav. Kun en halv snes af de 69 gårde kan i 1993 betegnes som egentlige produktionslandbrug, tilpasset tidens krav. Kun på 5-6

gårde er der i dag malkekøer, og af dem vil et par stykker stoppe om et par år, idet ejerne er ældre folk. Kun to gårde har svin, men de har til gengæld mange. Langt de fleste landmænd her på egnen har i dag indtægter fra andre kilder, og næsten alle landmandskoner er udearbejdende.

Der er næsten ingen medhjælpere i sognet mere, de få medhjælpere, der er, bor ikke på gårdene.

For 30-40 år siden havde alle gårde på en eller anden måde en naturlig efterfølger, som regel den ældste søn (lidt af et privilegium) som gradvis gik ind i bedriften. I dag er der kun en eller måske to unge her i sognet, som ønsker at virke som bonde.

Utroligt dog som alt er forandret. Selv et medlemskab af en A-kasse er i dag en selvfølge for en bonde. Utænkeligt for år tilbage. Mentaliteten hos bonden har forandret sig. Hvad med bondekulturen?

I min tankeflugt har jeg forholdt mig til forandringerne i landbruget, men andet kunne også nævnes i den forbindelse.

Landsbyen har f.eks. ikke mere tre købmænd. De er væk, det samme er smeden og også sognets stolthed, mejeriet, er forlængst nedlagt. Snart synger måske også skolen på det sidste vers.

Hvad sker fremover?

Man forstår godt, at unge vordende bønder stiller det spørgsmål. Mange har med egne øjne set deres forældre forlade erhvervet.

Hvor fører det hen - alt det med brak, kvoter, EF-reform og GATT, og hvad det ellers hedder. Fører det i det hele taget nogen steder hen?

Som bekendt er det meget svært at spå, især om fremtiden, som sagt af salig Storm P. Der er mange, der forsøger. Ja der er mange spåmænd i Danmark. Der er ovenikøbet ikke så helt få, der lever ganske godt af at lægge ansigtet i de rigtige alvorlige folder, og udtale sig klogt om fremtiden. Hvorfor ikke selv

syng med, når man nu er opfordret til at skrive denne artikel.

Kloge folk påstår, at i løbet af 20 år er antallet af landbrugsbedrifter faldet fra i dag ca. 75.000 til omkring 40.000 brug. Man regner med, at indenfor samme tidsrum vil kvægbrugernes antal falde fra 25.000 til 5.000 brug. Udviklingen indenfor svinebrugene går samme vej, 15.000 svinebrug nu ender med 5.000 brug år 2010. I dag har vi 35.000 heltidsbrug, om 20 år er tallet godt 10.000, siger man. Deltidsbrugenes antal vil falde fra ca. 40.000 til 30.000.

Det påstås endvidere, ved de teoretiske skriveborde, at mere end halvdelen af alle malkekvægsbesætninger vil have flere end 100 køer og svinebesætningerne vil være af mammutstørrelse.

20 år er ikke lang tid, kun få »rigtige« brug er altså tilbage til den tid, siger prognosen.

Man kan altså konstatere, at langt de fleste landmænd om få år har arbejde udenfor bedriften.

Samtidig har vi 300.-400.000 mennesker gående ledige, er det attraktivt for ungdommen?

Måske er prognosen rigtig. Det tager som bekendt lang tid at standse en supertanker i drift.

Men... er det nu alligevel sikkert, at det går sådan? Og er det i det hele taget det, bønder ønsker?

Er det ikke, som om der blæser andre vinde? Er det ikke, som om snakken om storproduktion, vi nu har hørt i 40-50 år, ligesom har sejret sig ihjel? Er det ikke, som om ungdommen begynder at tvivle på stordriftens lyksagligheder? Og hvor kommer pengene fra til køb af sådanne kæmpebedrifter?

I de sidste par år har vi også set, at ikke alt stort er godt.

I landbruget har vi konstateret, at produktionen er blevet for stor. Vi kan ikke spise os igennem fødevarbjergene. Vi kan ikke løse problemet med større effektivitet.

Det er rigtigt, at de sulter i U-landene, og det er også rigtigt, at der kommer 100 millioner flere mennesker pr. år på vor klode. Det skulle give muligheder for fødevarerproduktion, men uheldigvis sker hele befolkningstilvæksten i U-landene, og de har ingen penge at købe for.

Øget fødevarerproduktion har altså ingen mening, det er der, vi står nu.

Da Danmark blev medlem af de Europæiske Fællesskaber i 1973, var bonden optimist, og det var politikerne også. Producer løs, lød parolen, og det gjorde så de danske bønder, men det gjorde man jo også andre steder. I landbruget blev der moderniseret, rationaliseret og effektiviseret, og der kom en kæmpegæld ud af det. 130 milliarder skylder landbruget væk i dag, og det kan landbruget slet ikke klare.

Betænkkelighederne breder sig i 1993. Bli-
ver vore børn frie, selvstændige bønder, eller bliver de gældsslaver? Bliver vi alle spundet ind i et net af pegefingre og kontrol? Tænk i dag overvåges bønder af satellitter. Jeg har på fornemmelsen, at alt det med brak, kvoter, kontrol og efterkontrol, er kommet for at

blive. Er det ikke sådan, at allerede i dag er bonden buret inde? Hvordan harmonerer i grunden stordrift og masseproduktion med alt det nye? En farlig frustreret udvikling, hvor der sker mange ulogiske ting.

Det er svært at se meningen med at vande, gøde og sprøjte efter alle kunstens regler, samtidig med at marken ved siden af ligger brak, eller at mange landmænd er utroligt arbejdsstressede samtidig med, at 400.000 går arbejdsløse.

Kun få bønder i Danmark har tid til at deltage i en fremtidsdebat.

Jeg vover at påstå, at kun højst 10 pct. af landmændene er med til at forme det, der sker. Fremtiden formes desværre af »Tordenskjolds soldater«. Ofte støttet af rygklappere og eftersnakkere. 10 pct. ved bedre, 90 pct. tier. Hvem siger, det er det rigtige?

Sommetider spørger man sig selv, om ikke de nævnte 10 pct. har forceret en udvikling, som gik alt for stærkt, og som måske slet ikke er ønsket. Er det fornuftigt at fortsætte i samme tempo, eller skal vi bede spåmændene om at skrue lidt ned for gassen?

Som sagt bevirkede den hurtige udvikling, at landbrugets gæld blev alt for stor. Gæld er ingen gave, gæld skal forrentes. Sidste år gik 90 pct. af landbrugets driftsoverskud til rentebetaling, og gælden steg, som den plejer 3-4 milliarder. Den slags giver ufrie bønder.

Bønder er urolige i 1993, man mærker det, når de samles til snak. Der snakkes meget om tilskud, skemaudfyldning og efterløn.

Der er ikke ligesom helt rigtig perspektiv i den snak.

Det er ikke normal bondetale. Måske bør vi bremse lidt op, så vi kan få gennemdiskuteret det nye, der er fremme, også alt det med miljø, ozonlag, dyrevelfærd, etik, drikkevand, og hvad der ellers er oppe i tiden.

Det er alt sammen emner, der ikke løses med et snuptag. Vi har fundet os i alt for meget hurtigpræk og alt for mange lappeløs-

ninger uden særlig værdi. Det er ligesom, der er lidt for mange fantastere til at rådgive, der samtidig har tilranet sig magt.

Vi har lært af historien, at gode tider veksler med de dårlige. Veksler mellem overflod og det modsatte.

Helt sikkert vil problemerne også denne

gang blive løst, dansk landbrug vil overleve. Samfundet har ikke råd til andet.

Mon også den materialistiske og egoistiske tankegang, som har hærget i landbruget de sidste årtier, vil blive afløst af mere åndelige værdier? Ja, hvem ved? Der er noget der tyder på det.

Martin N. Hansen

Af Boye Andersen

Den 3. november 1993 passerer vi en 100 års dag, som vil få mange til at standse op og mindes den alsiske hjemstavnsdigter Martin N. Hansen. Ganske vist var han født i Tråsbøl i Felsted sogn, men han fik sin barndom og første ungdom i Hundsløv på Als. Der blev han fortrolig med det alsiske sprog. Sammen med en stolt og god mor levede han sin barndom i fattige kår. Men Martin klarede sig godt i landsbyskolen, og da han gik til præst, var han i stand til at vikariere for præsten, der blev kaldt ud i en time. Tidligt blev han kendt i sognet for sin evne til at skrive digte - ofte med et satirisk indhold, der også bragte ham i prøjsernes søgelys.

Men drengen fra Hundsløv kom i håndværkerlære hos en snedker i Asserballe, der også var spillemand. Chresten Terkelsen, der var søn af Martins læremester, var kunstner på sin violin, og med ham sluttede Martin et venskab, der også lærte ham tonen i den alsiske folkemusik. Chr. Terkelsen har sat melodi til mange af Martins viser, og disse sange ligger tæt på folkevisetonen.

Martin blev nok en god håndværker, og det kom på mange måder til at præge hans liv og hans omgang med bøger. Han var ikke robust nok til et håndværksliv. Han kom en tur på valsen, hvor han måske lærte mere om tysk kultur end om snedkerhåndværket. Så kom 1. verdenskrig. Martin slap for at blive tysk soldat på grund af sit helbred. Det lykkedes ham at komme over grænsen og blive elev på Askov Højskole, og ad den vej blev han højskolelærer. Han ville lære mere og

kom på Statens Lærerhøjskole i København, hvor han sugede kundskab til sig, men også kæmpede med fattigdom. Han blev højskolelærer hos Otterstrøm på Fiskerhøjskolen i Snoghøj og hos Jacob Lange på Husmandsskolen ved Odense. Men det var usikre job, og så skiftede han til at blive elev på Centralbiblioteket i Sønderborg. Her var han i 2 år, hvorefter han var ½ år på Statens Biblioteksskole i København.

Nu håbede Martin N. Hansen på et job i Sønderjylland og søgte en stilling i Tønder. Men han fik afslag. Han troede, det skyldtes personlig modvilje, og der gik lang tid, før han tilgav Sønderjylland dette afslag. Nu søgte han til Fyn og blev bibliotekar på Odense Kommune Bibliotek. Fra 1931 til 1964 var han ansat i bøgernes verden i det fynske. De første 10 år hører vi ikke så meget til ham i det alsiske. Men han gifter sig med Gudrun Eggers, og de får et dejligt hjem i Smedevænget, - et hus, der også er præget af, at Martin ikke har glemt sit snedkerhåndværk. Gudrun bliver hans bagland, og sammen får de drengene Klaus og Troels.

Men ind imellem dukker Martin N. Hansens navn op i forbindelse med bøger og fint boghåndværk. 1935 kommer Elise Konstantin-Hansen: Små kapitler af et langt liv, - tilrettelagt af Martin N. Hansen på Nyt Bogforlag.

Men først i 1943 dukker han op for mig på Als, idet jeg får fat på hans digtsamlinger *Med en blomm i e hat*, og *La voss syng om Mari*. Med disse digte fik jeg - skønt en tilflytter - en dør til det alsiske, som blev til en

livsvarig kærlighed.

Martin havde allerede da skrevet mange ting på alsisk. Den første jeg lærte at synge var »Som sang i juninætter«. Det var Christine Philipsen, der sang den. Det fortalte jeg Martin, da jeg første gang mødte ham, og det interesserede ham meget. Omtrent samtidig lærte jeg sangen om Madeleine, som vel nok er blevet den meste landskendte af hans folkeviser. Her møder vi det tema, som går igen i mange af Martins fine digte. Det er længslen efter kærligheden, den u håndgribelige lykke, som kun findes i erindringen, men som hele livet søger at genfinde og udtrykke i poesien.

Da Martin N. Hansen lavede en ny oversættelse af Goethes »Faust«, var det vel lidt af den samme trang, han følte til at skabe en poetisk mere rammende tekst til Goethes tanker.

Alsingergildet var startet i 1946 med Hans Eriksen, Almsted, som oldermand. Hans Eriksen var Martins gode ven, og gennem familien Eriksen fik Martin et brohovede til barndommens Als, som han lagde for sine fødder med sine sange og viser, og man kom til at elske ham. Jeg fik også et venskab med Martin N. Hansen gennem Alsingergildet, hvor jeg blev »Bisse«, d.v.s. bisidder = skriverdreng, mens Martin var oldermand. Jeg husker ham fra det første gilde, hvor jeg var med. Martin havde købt en ny rød vest på gildets regning, og det søgte han godkendt som oldermandens ret ved en ekstra bevilning. Der var ingen, der protesterede, men der faldt mange lune bemærkninger om den farvestrålende vest, som Martin ville indføre som oldermandens særlige rettighed. Det har siden været et kendemærke for Alsingergildet, at man foruden at arbejde seriøst med sproget også har haft tid til at dyrke humoren og drille hinanden på næsten barnlig vis. Var der en, der lod sig drille til vredens tærskel, så var truslen om et hak i tællepinden og en bøde på en bottel solbærrom med til at kalde

gildet til orden. Gildets protokol med fyldigt referat af næsten 100 gilder er kostelig læsning om Alsingergildets meriter.

Da Martin N. Hansen fyldte 80 år i november 1973, udkom erindringsbogen »Hylden blomstrer«. Heri fortæller han om sin barndomstid på Als, og det er sådan en nænsom og stilfærdig erindringsbog, som meget kan anbefales at læse eller genlæse her i hundredeåret for Martins fødsel.

Ved Almsted Korsvej er der i 1993 rejst en mindesøjle for Martin N. Hansen. Lad der være forskellig mening om søjlens udformning. Det er i hvert fald et synligt minde på det rigtige sted, og de taler, der blev holdt ved afsløringen, var meget fine. Søjlen er illustreret med vers og billeder. Du skal tæt på for at kunne læse, hvad der står, men der er god grund til at standse op og hilse på »E kok i Almsted«.

Martin N. Hansen døde 19.2. 1976 og blev begravet på Notmark kirkegård. Han kom hjem til Als, som tog imod sin trofaste søn. Jydske Tidende skrev: Ingen ø, ingen landsdel vil kunne rose sig af at være gjort til genstand for en lyrisk og vel også satirisk digtning som Als. Den anerkendelse, den tak nåede Martin N. Hansen heldigvis at få før sin død.

3. november 1993 vil vi samles ved Notmark Kirke og mindes ham ved hans 100 års dag, og vi vil stå ved Almsted Korsvej og citere:

*Og stov vi og tåld kjerke ved Almstey o e vej,
det gör folk somtid, næ di blyvver ælde,
da stov det i dæ'øjn'som: Lad sent voss mist den glæj
å sier vort låend, der høvve sig og fælde.
Ja, lad det og' blyv sent för vi i vor grav skal nenn,
og skuld engang omsi'e vi komm til liv egenn,
da lad det blyv o Als mellid gammel venner.*

Fire århusianere, der blev sønderjyder

Af Jens Kongsted Lampe

Som et barn af genforeningen (f. 1917) kan jeg svagt mindes afstemningen den 10. februar 1920, idet mine forældres kafé på Als var et af afstemningslokalerne i Notmark sogn. Hvad afstemning var og modsætningen tysk-dansk, vidste jeg endnu ikke noget om, men jeg husker det forrygende vejr, flagene i den stride snestorm, de farvestrålende plakater og de mange mennesker, der gik ud og ind, samt dørene, der smækkede. Resultatet i Notmark sogn blev, at 95% stemte for Danmark, og det samme resultat fik man i de tre nabosogne. De afskårne bånd til Danmark skulle nu pånyknyttes sammen, og til dette arbejde meldte sig adskillige personer fra kongeriget, heriblandt flere fra Århus. I mit lange liv har jeg kendt fire af dem og vil gerne mindes dem alle med respekt og taknemmelighed. Det drejer sig om lærer, senere skoleinspektør og borgmester **Karl Th. Jensen** (1899-1983), bankassistent, senere kæmner **Viggo E. Blønd** (1896-1957), redaktør **Kai Edvard Larsen** (1901-1992) og gårdejer senere filialdirektør Poul Andersen (f. 1912), som endnu lever og virker i Munkemølle ved Gråsten.

I 1928 flyttede mine forældre til Sønderborg, hvor jeg kom i den danske kommunale mellem- og realskole. Her fik jeg K. Th. Jensen som lærer i fysik og kemi. Ved genforeningen var han blevet lærer i Egersund, men flyttede til Sønderborg i 1923. Selv om

fysik ikke hørte med til mine yndlingsfag, stod jeg på nogenlunde god fod med K. Th. Jensen, der som lærer var lidt tør, men retfærdig og konsekvent, og var man motiveret for hans fag, kunne man få meget ud af hans undervisning. Skolen var moderne indrettet og havde et næsten nyt fysik- og kemilokale, hvor der blev gjort adskillige forsøg - som regel med de forventede resultater, hvorom vi skulle skrive en skriftlig rapport. Det var »learning by doing«. K. Th. Jensen var også lærer ved Fodfolkets Sergent- og Overserger-skole på Sønderborg kaserne og underviste i byens handelsskole. Han blev valgt som socialdemokratisk byrådsmedlem i to perioder og var fungerende borgmester fra 1969-70. Desuden gjorde han et grundigt arbejde i det fællesudvalg, der skulle etablere Sønderjyllands amtskommune i 1970.

K. Th. Jensen gjorde en stabil og stilfærdig, men betydelig indsats både som underviser og kommunalpolitiker.

Viggo E. Blønd havde som 13-årig Århus - F.D.F.er i 1909 stået på den østlige skråning af vejen lige op til den gamle grænse ved Taps syd for Kolding og givet sig selv det løfte, at i dette grænseland ville han have sin gerning, når ørnen slap sit bytte. Han tog realeksamen fra Munkegades drengeskole i 1913 og blev derefter optaget på Marinens Konstabelev-skole på Holmen i København. Han blev udnævnt til kadet i 1915 og gjorde tjeneste som

sådan i to år. Efter sin afmønstring blev han bankassistent i Århus og Hobro, men rejste til Sønderborg 1919, hvor han oplevede de glade genforeningsdage og tog aktivt del i det nationale arbejde. Han var bankassistent i »Folkebanken for Als og Sundeved«, der senere blev en del af fusionen »Sydbank«. Blønd startede den første F.D.F.-kreds i Sønderjylland, nemlig Sønderborgkredsen, den 10. september 1919 og var i mange år med som »lejrkonk« i kredsens sommerlejr »Alsborg« ved Fynshav. Han havde en egen ildnende evne til at »samle på mennesker« af den rigtige beskaffenhed til de opgaver, der forestod, og mange gamle Sønderborg-drenge vil tænke på ham med glæde og taknemmelighed. Han blev senere bankbestyrer i Gråsten, og i 1927 overtog han stillingen som kærner i samme by. Her fik han talrige tillidserhverv. Det skyldes ikke mindst Blønds initiativ, at de sønderjyske kommunalkurser blev påbegyndt.

Kai Edvard Larsen og jeg lærte hinanden at kende under besættelsen ude hos forstanderinde Johanne Hansen på Als Husholdningsskole i Vollerup ved Sønderborg. Vi holdt ugentlige foredrag for eleverne om dansk historie og samfundsforhold, så længe vi havde fred og ro til det. Man da skolen efterhånden blev et center for modstandsbevægelsen på Als, og Johanne Hansen (1890-1981) blev arresteret i oktober 1944 og ført til tilintetgørelseslejren Ravensbrück, skiltes vi for en tid. Kai Edvard Larsen var urmagersøn fra Århus, men kom allerede til Sønderborg i 1919, blev journalist ved »Dybbøl-Posten«, var ansvarshavende redaktør for samme avis 1931-56 og redaktør af den samlede Venstre-pressen i Sønderjylland (1956-61). Siden var han direktør for Dypo-Tryk i Sønderborg. Han har skrevet talrige bøger om grænselandet og dets problemer og personligheder og fik talrige tillidserhverv i lokale og nationale foreninger. Kai Edvard Larsen var en rank og aktiv personlighed, der afgjort fortjente sin udnævnelse til Ridder af Dannebrog. Man

kan læse om hans liv og virke i KRAKs blå bog 1992 og i hans erindringer »De mange dage«, 1971. Han var et velbegavet og elskeligt menneske, der i sin gerning havde let ved at vinde venner.

Poul Andersen blev født i Århus 1912 og lever endnu. Efter realeksamen, læreår ved landbruget og aftjenelse af værnepligten ved garden i hovedstaden, realiserede han i 1935 en drøm om at blive bonde blandt bønder i den genforenede del af Sønderjylland. Det blev på Søgård ved Højer, et sogn, hvor der i 1920 blev afgivet 73% tyske stemmer, altså et udsat hjørne af Danmark med risikoen for stormflod og andre udfordringer, men Poul Andersen og ægtefælle tog dem op med mod og frejdighed og blev efterhånden agtet, også af sine hjemmetyske fæller. I 1944 købte ægteparret dog gården Nørmark ved Visby, hvor miljøet var betydeligt mildere, men i 1953 forlod Poul Andersen landbruget og har siden ernæret sig som forsikringsmand i Tønder, Odense og fra 1972 på Munkemølle, en af vore ældste vandmøller ved Flensborg fjord, ikke langt fra Gråsten. Jeg lærte Poul Andersen at kende 1941 på terrænsportskurser i Rønshoved og Kollund og fra arbejdet i »Det unge Grænseværn« (senere »Dansk-Nordisk Ungdomsforbund«).

Under besættelsen deltog Poul Andersen i modstandsbevægelsen og arbejdede sammen med løjtnant og ingeniør J. M. Bøge fra Tønder. I september 1944 blev han arresteret af Gestapo, forhørt på Staldgården i Kolding og indsat i Frøslev-lejren. I 1975 oprettede Poul Andersen Gråsten lokalhistoriske Arkiv, og i 1986 udgav han bogen »Gråsten - et slot og et sogn«. Fra 1980-86 virkede han som en initiativrig formand for »Historisk Samfund for Sønderjylland«. Alt i alt har Poul Andersen gjort en værdifuld indsats i den genforenede landsdel, som har båret god frugt. Alle de fire århusianere, der blev sønderjyder, har udgjort fire kraftige »sten i muren, som hegner Danmarks gård«.

Det »nye« Tønder

Af Henrik Becker-Christensen

I 1993 fejrede Tønder sit 750-års jubilæum. Det blev gjort med manér. Ingen kan da heller være i tvivl om, at byen sin høje alder til trods stadig er i fuld vigør. Det fremgik også af talrige taler, artikler og andre publikationer, hvor der blev gjort status over udviklingen i de senere årtier. Et af de mest markante træk er her den industrielle vækst. Fra 1970 til begyndelsen af 1990'erne er antallet af arbejdspladser i Tønders industrivirksomheder således mere end fordoblet. Det er vel at mærke sket i en periode, hvor industrien i landet som helhed er gået tilbage. Det har givet Tønder et vældigt aktiv, som er med til at sikre eksistensgrundlaget for byen og dens borgere¹.

På andre punkter har Tønder fulgt udviklingen i det øvrige land. Iøjnefaldende er her den fysiske vækst, hvor Tønder sprængte sine gamle rammer og bredte sig mod nord og vest. Det er denne proces, der vil blive gjort rede for i det følgende. Som yderpunkter er sat genforeningsåret 1920 og kommunalreformen i 1970. Skildringen bygger på min nylig udkomne bog »Byen ved grænsen«².

Hvad enten man i 1920 kom med jernbanen eller ad landevejen, kunne den rejsende på lang afstand se Tønder. Husene og de høje træer stod skarpt markeret i det flade landskab. Det samme gjorde byens vartegn i form af Kristkirkens spir og det i 1902 opførte vandtårn. Sådan forholdt det sig også 50 år

senere - lige som det er tilfældet den dag i dag.

Vel ankommet til Tønder ville den rejsende anno 1920 dog hurtigt konstatere, at byen stort set havde holdt sig inden for de grænser, der var blevet afstukket i de foregående århundreder. Hovedbebyggelsen var identisk med den nuværende bykerne. I øst og syd var den indrammet af Vidåen og Slotsgrunden; i nord og vest af kanalen langs Nørre Alle, der lå inden for den nuværende Kongevej. Udenfor dette område var det kun omkring den i 1880'erne anlagt Marskbanegård (Tønder H), at der var opstået en mindre randbebyggelse langs Vestergade, Strucksallé, Jernbanegade, Markgade og Viddingherredsgade. Meget betegnende blev dette kvarter også kaldt for »nystaden«.

Langs de øvrige udfaldsveje var der endnu kun få huse. Bygninger som den tidligere landbrugsskole, der blev overtaget af Hede-selskabet, og Schweizerhalle, lå ensomme for sig selv »langt« uden for byen. Det gjorde også kirkegården og den heroverfor i 1912 anlagte sportsplads. Uden for byen lå også markedspladsen ved Sønderport på det sted, hvor Tønderhallerne og det nye stadion senere rejste sig.

I bykernen kunne man i 1970 - som i dag - endnu finde væsentlige træk af det gamle Tønder bevaret. Gaderne var de samme, men brostenene var flere steder blevet afløst af

1. Se nærmere herom i Christian Hansen: *Tønder 1970.1992. Industri og service i byen ved grænsen*. Institut for grænseregionsforskning 1993.

2. Henrik Becker-Christensen: *Byen ved grænsen. Tønder 1920-1970*. Institut for grænseregionsforskning 1993.

asfalt, og der var kommet nye til. Trafikken havde også ændret karakter og intensitet. Hest og vogn var forsvundet. I stedet var der overalt biler - enten kørende eller parkeret. Hertil kom, at mens gaderne i 1920 havde ligget dunkle hen efter mørkets frembrud, var de i 1970 badet i lys fra utallige lamper, lysreklamer og butiksvinduer. Mange af husene var endnu de samme, men adskillige var blevet saneret og afløst af nye, hvoraf nogle i arkitektonisk henseende stod i en voldsom kontrast til den vante byggestil. Parker og anlæg var stort set uændrede. Derimod var den gamle havn for længst forsvundet.

Den koncentrerede bebyggelse inden for den gamle byplans rammer bevirkede, at der endnu i 1920 var en brat overgang mellem land og by. Det kunne give indtryk af, at Tønder lå som en ø i det flade marsklandskab. I seminariets årsskrift blev det i 1922 da også bemærket, at de hvide tåger over engen i stille sommernætter lignede »... søer i månens skin. Hist og her løfter et kreatur sit hornede hoved op over fladen som et søuhyre fra dybe vand«. I vinterhalvåret blev dette skønneri til virkelighed, når åerne gik over deres bredder. Tønder blev da »en svømmende by« omgivet af vand eller is på tre sider, hvor landeveje og jernbanedæmninger ragede op som diger. Efter afvandingen i anden halvdel af 1920'erne skiftede landskabet imidlertid udseende. De regelmæssige oversvømmelser ophørte, og der blev skabt basis for en bedre udnyttelse af jorden omkring byen.

Det var dog ikke kun egnen omkring Tønder, der skiftede udseende. Det gjorde købstaden også. Overgangen til dansk styre blev starten på en hektisk byggeaktivitet, der helt sprængte de gamle rammer og som sammen med tilhørende vej anlæg lagde grunden til det Tønder, som vi kender i dag.

I 1920 var hele det areal, der lå nord for banegården Tønder Øst, og som senere blev afgrænset af Carstengade, Nordre Lande-

vej, Plantagevej, Bargumsvej og Grev Schacksvej, endnu så godt som ubebygget. Flere af de nævnte veje fandtes ikke. Det gjaldt også den senere Leosallé, der henlån som en markvej, der var ufarbar om vinteren. Det var i dette åbne landskab på det sydlige hjørne mellem Ribe landevej og Nordre Landevej, at det danske militær i 1920 anlagde en stor lejr. Det blev i de følgende år fulgt op af mange nye huse langs Leosallé, Nygade, Dragonvej, Ribe Landevej og Carstengade.

Her som andre steder var det typisk en- eller tofamiliehuse. For eksempel opførte bygmester Ecks i 1923 ved Schweizerhalle et tofamilieshus, som blev udlejet til to officerer. Det var et led i en række ejendomme, som Ecks lod opføre ved Ribe Landevej. Som én blandt mange udstykningssager vedtog byrådet samme år, at den mark, der tidligere havde tilhørt urmager Hansen, skulle udlægges til 11 byggegrunde ved Dragonvej. I løbet af få år var der således opstået en helt ny bydel i området omkring militærlejren.

Det var på denne baggrund, at Vestslesvigske Tidende i 1923 skrev, at »... den udvikling, som Tønder by for tiden er inde i, er jo ganske overordentlig stærk; fortsættes den blot et par år - og der er intet som tyder på, at den ikke gør det - vil byen, eller i hvert fald dens udkanter, fuldstændig have skiftet udseende«.

Det gav imidlertid også anledning til bekymring. I 1923 skrev avisen således, at »... mens denne bebyggelse finder sted, vil man se, at det store areal, stadig ligger ubenyttet hen, mens det dog var mere naturligt, at dette areal også blev bebygget. Hvis der ikke gøres noget for, at dette sker, og hvis byens udvikling fremdeles vil gå så rask frem, som tilfældet er nu, vil man i løbet af få år stå over for den kendsgerning, at der ude sydvest for byen og ude omkring lejren vil have rejst sig to nye selvstændige eller dog ihvertfald afsondrede bydele.... Det vil ikke tage sig godt ud, hvis der til sin tid skulle komme til at ligge et stort

ubebygget terræn mellem byen og lejren med dennes lille kvarter af nye huse«.

Det gik som Vestslesvigsk Tidende havde spået. I 1926 var det store byggeboom ovre for denne gang. I de følgende år blev der bygget i et mere adstadigt tempo, og under besættelsen gik byggeriet næsten helt i stå. Resultatet var, at der endnu i begyndelsen af 1940'erne var store ubebyggede arealer mellem Tønder Øst og den omtalte nordlige bydel samt områderne vest for Leosallé. Det var først i de følgende årtier frem til 1970, at hele dette kvarter blev fuldt udbygget som et sammenhængende boligområde.

Det gjaldt også området øst for Carstengade. Her var der i 1930'erne opstået en mindre bebyggelse omkring Provst Petersensvej, men det var først i anden halvdel af 1960'erne, at der opstod et nyt boligområde mellem Carstengade og Galgestrømmen. I de samme år kom der tilsvarende længere mod nord et helt nyt industri kvarter vest for Ribe Landevej. De enkelte veje blev her meget passende kaldt for Fabrikvej, Håndværkervej, Svendevej, Murervej osv.

Øst for Vidåen og syd for Slotsbanken skete der ikke noget. Det var kun ved den gamle markedsplads, at kreaturerne var vejet for campister, friluftsbadere og idrætsfolk. Derimod var byen vokset længere mod vest. Ny var bebyggelserne ved Dyrhus, Horupsgade og Plantagevej, der slet ikke eksisterede i 1920. I Markgade, Viddingherredsgade og Strucksallé kom i 1950'erne og 1960'erne her til flere institutioner i form af kommuneskolen, teknisk skole, handelsskolen og det nye plejehjem. De sidstnævnte lå langs eller i umiddelbar nærhed af Plantagevej, der endnu i slutningen af 1960'erne sammen med Ludvig Andresensvej afgrænsede byen i denne retning. Da var kommunen imidlertid klar til at tage hul på en stor udstykning med plads til omkring 550 boliger, hvor Vestre Omfartsvej kom til at markere den nye grænse mod vest.

Fremkomsten af det »nye« Tønder uden for centrum var et produkt af flere ting. Det store byggeri i første halvdel af 1920-erne var forårsaget af de mange nyttilflyttere, der skulle have tag over hovedet. Alene i årene mel-

lem 1921 og 1925 steg befolkningstallet i Tønder incl. Slots- og Frigrunden med over 700 personer til en samlet befolkning på lidt over 6.000. Herpå tørrede denne kilde til vækst i lange perioder næsten ud. I 1960 var det samlede befolkningstal steget til omkring 7.200. Set i forhold til 1921 var befolkningen i Tønder hermed kun vokset med ca. 43%, mens den gennemsnitlige befolkningstilvækst i de øvrige provinsbyer var 84%. Ifølge kommunens beregninger var det således i årene mellem 1945 og 1964 kun 30% af boligtilvæksten, der var fremkaldt af det øgede indbyggertal.

Vigtigere for byens vækst var de strukturændringer, der her som andre steder havde fundet sted i form af boligens overgang til erhverv, nedlæggelse af forældede lejligheder, formindskelse af de enkelte husstandes størrelse og øget pladsbehov. Den underliggende drivkraft var den velstandsstigning, som var sat ind i tiden efter 2. verdenskrig. Hertil kommer tilgangen af nye virksomheder og modernisering af de gamle, som stillede krav om nybyggeri og udvidelsesmuligheder. Sammenlagt havde det medført en betydelig udflytning fra centrum til de nye kvarterer udenfor. Mens der endnu i 1945 boede 3.147 personer inden for Kongevejen svarende til 47% af byens befolkning, var dette tal i 1965 formindsket til 1.960 svarende til lidt over en fjerdedel af den samlede befolkning.

Et mål for udviklingen er antallet af ejendomme. I årene mellem 1920 og 1970 blev dette tal næsten tredoblet i Tønder. Fra omkring 700 steg mængden af huse til lidt over 1.900. Tilvæksten af nye ejendomme var dog

reelt større, da mange gamle huse forsvandt i samme tidsrum. Tilgangen af nye boliger fulgte stort set svingningerne i byggeriet, men lå over de nævnte ejendomstal, da mange huse rummede to eller flere lejligheder.

Takten i udviklingen og ændringerne af byens udseende foregik i ryk. Det blev i 1955 berørt af »Guldhornet«, der var medlemsblad for Tønder Statsskoles elevforening. I en artikel med overskriften »Lidt om Tønders bybillede, som gamle elever studser over«, blev det fremhævet, at en gammel elev, som genså byen efter 10-15 års fravær, sikkert ville«... misse med øjnene og forundret udbryde: Hvad i al verden er dog dette? Det er jo slet ikke mit gamle Tønder! - Og deri har han ubetinget ret. Gadebilledet og især den gamle bys omgivelser har forandret sig støt og sikkert gennem de sidste år...«

Chokket ville dog være endnu større for den tøndring, der var udvandret i 1920, og som først genså sin fødeby i 1970. I løbet af de 50 år var byen blevet ændret radikalt. Tønders tyske præg var i det ydre næsten forsvundet. Samtidig var befolkningstallet steget fra lidt over 5.000 til omkring 7.500. Hertil kom de ændringer, der var sket i bykernen. Det, der først og fremmest ville springe i øjnene, var dog det faktum, at Tønder havde sprængt sine gamle rammer og bredt sig over et meget stort område. Der, hvor der før havde været enge og marker, var der nu huse og veje. Det var her den virkelige revolution havde fundet sted. Det var det nye Tønder, som var opstået efter 1920.

Grænseregionens fælles fremtid - illusion eller virkelighed?

Af Finn Hansen

Den europæiske verden undergår store forandringer i disse år. Mod øst dannelse af nye nationalstater og nedbrydning af store enheder. Mod vest slutter EF-landene sig tættere sammen - kaldet det union eller noget andet, men tanken er at skabe en økonomisk sammenslutning, der er i stand til at konkurrere med USA og Japan.

EF skal styrkes. Nationalstatens rolle vil blive svækket. I fremtiden vil vi høre meget mere om regionernes Europa.

En region er et meget diffust begreb, der dækker over geografiske og politiske enheder af vidt forskellig størrelse og med vidt forskellig selvstændighed - tyske Länder, hollandske provinser, franske departementer og danske amter. Det eneste fælles er, at disse organer danner det umiddelbare lag under nationalstatens niveau.

Den europæiske tanke, som den udvikles i disse år, indebærer også, at betydningen af grænserne inden for fællesskabet skal udviskes eller sagt med andre ord - medlemslandene skal vokse sammen.

Her kommer grænseregionerne ind i billedet - et begreb, der er endnu mere diffust end det almindelige regionsbegreb.

Bestræbelserne på at skabe et tættere samarbejde i regionerne ved landegrænserne har efterhånden en længere historie bag sig. Allerede i 1971 dannedes organisationen »De

europæiske grænseregioners arbejdsfællesskab« (eller på tysk Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen), hvor hovedvægten ligger i det arbejde, der er gjort inden for EF's medlemslande og ikke mindst i forholdet mellem Tyskland og dets naboer.

Eksempler på de stærkest udviklede grænseregioner finder vi ved grænsen mellem Tyskland og Holland - Emsdollart-regionen og Euregio (Gronau).

Arbejdet består groft taget i at styrke samarbejdet hen over grænsen med det formål

- at skabe flere arbejdspladser
- at styrke grænseregionens infrastruktur
- at skabe forbedrede og lige uddannelsesvilkår på begge sider af grænsen
- at støtte kulturel udveksling og forståelse
- at varetage grænseregionens samlede interesse over for nationalstaternes regeringer og Bruxelles.

Kort sagt at afbøde de såkaldt negative virkninger af grænseregionernes perifere beliggenhed i forhold til de europæiske vækstcentre.

Den dansk-tyske grænseregion er medlem af »De europæiske grænseregioners arbejdsfællesskab« og har med udbytte kunnet sammenlignes med forholdene andre steder.

EF støtter dette arbejde både med direkte tilskud til grænseregionerne og ved støtte til De europæiske grænseregioners arbejdsfællesskab.

Den dansk-tyske grænseregion har allerede i 2 omgange - 1989 og 1991 - modtaget bevillinger på i alt ca. 64 mill. kr. fra EF til at udvikle samarbejdet hen over grænsen.

Den dansk-tyske grænseregion omfatter et landområde på ca. 8.000 km² og består på den danske side af Sønderjyllands amt med 23 kommuner og på den tyske side af Planungsraum V i landet Schleswig-Holstein (kreds Slesvig Flensborg, kreds Nordfriesland, byen Flensborg og i alt ca. 250 kommuner).

Regionen har en befolkning på ca. 660.000 indbyggere, heraf 410.000 på den tyske side og 250.000 på den danske side.

De bærende politiske myndigheder i samarbejdet er landsregeringen i Kiel og Sønderjyllands amtsråd.

Det er ikke noget nyt, at der samarbejdes hen over grænsen.

- opførelsen af det fremskudte dige i Vadehavet i slutningen af 1970'erne,
  - samarbejdet mellem Sønderjyllands Højspændingsværk og Preussen-Elektra om levering af elektricitet,
  - etablering af det fælles dansk-tyske toldregistreringsområde i Padborg,
  - levering af naturgas over grænsen,
  - Flensborg Fjord-samarbejdet
- er praktiske eksempler herpå.

Det nye er, at der skabes økonomiske incitamenter fra EF's side for at øge samarbejdet, og at der opstår behov for at skabe fælles politiske organer hen over grænsen til at administrere og formidle fællesprojekter.

Tidligere har der fra tysk side været forsøg på at få skabt fællesorganer hen over grænsen for at udvikle samarbejdet, mens der fra dansk side altid har været en vis reservation, idet amtsrådet har sagt, at man ville se praktiske konkrete mål før man ville engagere sig i formelle samarbejdsorganer.

Dette har ændret sig med EF's bevillinger, der har nødvendiggjort etableringen af »Styrekomiteén for det grænseoverskridende

samarbejde i den dansk-tyske grænseregion«.

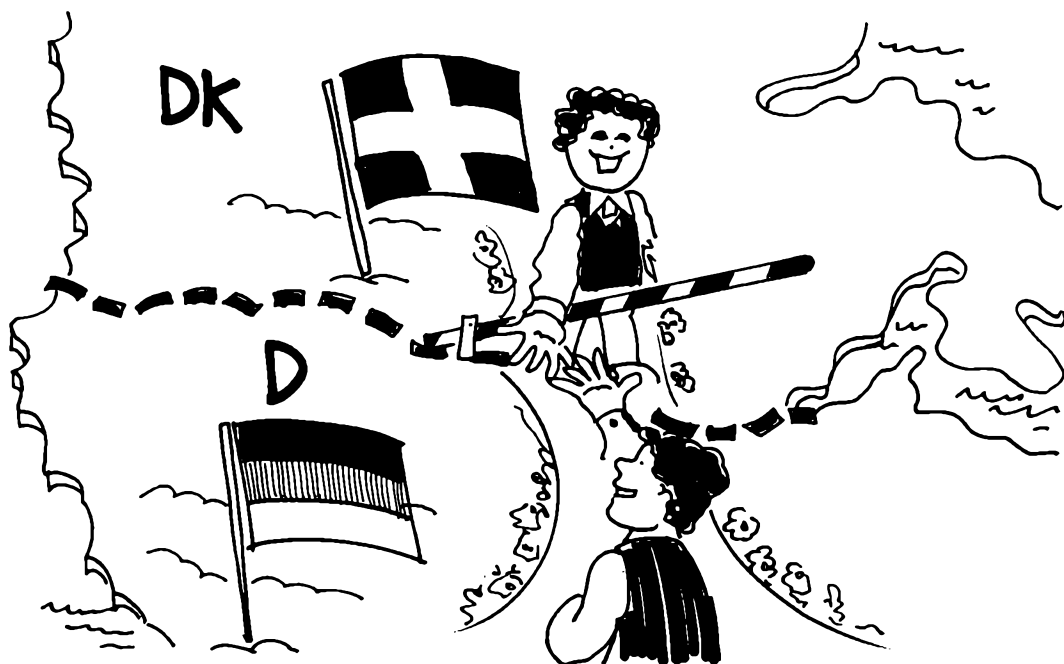
Styrekomiteén er sammensat af 15 medlemmer således:

- regeringen i Kiel - 1 medlem (for tiden europaminister Gerd Walther), formand
- amtsborgmesteren i Sønderjyllands amt, formand
- Sønderjyllands amtsråd - 3 medlemmer
- LO-Sønderjylland - 1 medlem
- Sønderjyllands Erhvervsråd - 1 medlem
- Overborgmesteren i Flensborg
- Landråden i kreds Nordfriesland
- Landråden i kreds Schleswig-Flensborg
- Industri- og handelskammeret i Flensborg - 1 medlem
- Deutscher Gewerkschaftsbund - 1 medlem
- Regeringen i Bonn - 1 medlem
- Den danske regering - 1 medlem
- EF-kommissionen - 1 medlem.

Landsregeringen og Sønderjyllands amt varetager komitéens sekretariatsfunktioner. Møderne holdes på skift i Danmark og Tyskland, og formandsskabet følger mødestedet.

Komitéens opgave er at administrere bevillingerne fra EF og sørge for den nationale medfinansiering. Støtten fra EF gives efter krone til krone-princippet, d.v.s. EF yder maksimalt 50% tilskud til de enkelte projekter. I praksis betyder ordningen, at det politiske tyngdepunkt ligger hos regeringen i Kiel og Sønderjyllands amtsråd, da det er disse organer, der tilvejebringer hovedparten af den nationale andel. Det betyder også, at der kun kan gennemføres projekter, der er enighed om hos begge parter. Komiteén kan ikke ved afstemning gennemtrumfe noget, som den anden part er imod.

Som ordningen er tilrettelagt, er der givet meget stor selvstændighed ved administrationen af EF's bevillinger, idet regeringerne i Bonn og København har accepteret, at bevillingerne administreres regionalt. I de fleste andre grænseregioner, hvor EF yder tilskud, sker administrationen gennem de nationale

regeringer.

Det har været et krav fra kommissionens side, at der blev udarbejdet en strukturanalyse af den samlede grænseregion. En sådan analyse er gennemført i et samarbejde mellem Institut für Weltwirtschaft ved universitetet i Kiel og Institut for grænseregionsforskning i Aabenraa («Økonomiens struktur og udviklingsmuligheder i den dansk-tyske grænseregion», juli 1991). Analysen beskriver forholdene på begge sider af grænsen sammenholdt med forholdene i den øvrige del af Tyskland og Danmark på områder som befolkningssammensætning, erhverv, uddannelse og beskæftigelse. Analysen, der er den første af sin art ved den dansk tyske grænse, viser en region, der er præget af mange lighedspunkter, f.eks. landbrugets store betydning, men også af mange forskelle. Det er et gennemgående træk, at den danske del af grænseregionen har haft en langt gunstigere udvikling end den tyske del på det erhvervs-mæssige område.

Blandt de projekter, der er sat i gang ved hjælp af EF-bevillingerne, kan nævnes:

- Institut for teoretisk og anvendt informatik (ITAI) i Tønder og Niebüll - teknologisk bistand til små og mellemstore virksomheder
- Retablering af Frøslev-Jardelund højmose
- Programmer til måling af tilstanden i Flensborg Fjord
- Etablering af en fælles dansk-tysk uddannelse ved Handelshøjskole Syd og Pädagogische Hochschule i Flensborg
- Brundtlandby-projektet i Bredstedt og Toftlund
- Fælles markedsføring og netværkssamarbejde ved Industri- og Handelskammeret i Flensborg og Sønderjyllands Erhvervsråd
- Etablering af udviklingspark Sønderjylland i Sønderborg og
- Sønderjysk Informationscenter i Tønder og et tilsvarende center i Niebüll.

Der arbejdes endvidere med at få etableret en økologisk landbrugsskole i Tønder og et

fælles program for turismen hen over grænsen («Ferie uden grænser»).

Hermed vil bevillingerne være brugt op og næste skridt vil være at opstille et nyt program for samarbejdsprojekter, der kan vinde bifald i Bruxelles. Til det formål er der nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for kommunerne på begge sider af grænsen. Gruppen skal afdække nye samarbejdsområder og opstille konkrete projekter. Et nyt program og ansøgning til EF skal være færdiggjort i løbet af det næste halve år.

Samarbejdet mellem amtsrådet og regeringen i Kiel, der først for alvor tog sin begyndelse i 1988, er forløbet gnidningsfrit, og det er lykkedes grænseregionen ved hjælp af få ressourcer at opnå betydelige resultater både i form af bevillingernes størrelse og antallet af deltagende projekter. Omfanget af den administrative indsats på begge sider af grænsen har været meget beskeden - stort set en medarbejder fra Kiel og en fra Sønderjyllands amtsråd - sammenholdt med de betydelige ressourcer, der er sat ind i andre tilsvarende grænseregioner. Det er altså ikke administrationsudgifterne, der sluger en større del af EF's bevillinger.

På det politiske og organisatoriske plan er samarbejdet forløbet heldigt hidtil, men skal det ses i det videre perspektiv - for ikke at nævne ordet integration, der kan give forkerte associationer - må der ske en afklaring på forskellige spørgsmål.

Samarbejdet hen over grænsen er ikke kun et spørgsmål om tilskud fra EF. Der skal også kunne samarbejdes på områder, hvor økonomiske tilskud ikke er nødvendige. I europæisk sammenhæng er den dansk-tyske grænseregion velstående, den kraftigste fjeder til fremdriften bør findes hos regionen selv.

Der er store strukturelle forskelle på kommunernes muligheder for at kunne engagere sig i et forpligtende samarbejde. De danske kommuner - også de mindste - har meget stor

selvstændighed og gode økonomiske muligheder. Syd for grænsen er det omvendt. Partnerskabet på det kommunale plan er derfor ulige.

Den dansk-tyske grænseregion er præget af, at der foregår meget lidt pendling hen over grænsen. Institut for grænseregionsforskning har opgjort, at antallet af pendlere er ca. 1.200 personer, der bevæger sig fra nord til syd, og ca. 1.000 personer den modsatte vej. Sammenlignet med andre europæiske regioner er det usædvanligt lavt. Årsagen findes på det psykologiske, sproglige og måske skattetekniske plan. Med udviklingen af det indre marked vil den sidste årsag blive reduceret, men de sproglige og psykologiske barrierer lader sig ikke fjerne på en studs. Det er kendetegnende, at selv om der er skabt lovhjælp for, at danske læringe/elever kan få deres praktikuddannelse syd for grænsen, hvor der er mangel på læringe, er der forholdsvis få unge, der benytter denne mulighed.

Samarbejdet bør også have en større folkelig bredde, d.v.s. at medlemsstærke foreninger og organisationer bør engageres, hvis der skal skabes en mere almen forståelse og interesse for samkvem med naboerne på den anden side af grænsen. Et godt eksempel er den grænseløse fest med et meget stort antal deltagere, som blev afholdt i juni måned af Højer og Widing-Harde i fællesskab. Festen ved indvielsen af Vidå-slusen i 1980 er et andet eksempel. Sportsstævner, koncerter, festivaller er andre.

Sammenfattende mener jeg, at vi har mange muligheder for at udvikle samkvem og samarbejde hen over grænsen, men tempoet kan ikke forceres, og der må skabes en bredere folkelig basis, hvis det endelige mål skal være en form for samhørighed, der omfatter andet og mere end trangen til billig benzin, øl og cigaretter samt de tillokkende tilskud fra Bruxelles.

En sønderjyde er jeg

En sønderjyde er jeg og
dansk er mit modersmål.
Det lærte jeg af mund og bog,
jeg kan ej andet mål,
men nu mine børn skal tvinges til at glemme,
hvorfra de stammer, hvor de hører hjemme,
glemme vort sprog, den kære danske stemme,
glemme de gamle minders stolte hjem.

I mange lange, tunge år,
i tålmod håbet hang.
De snart en anden grænse slog
om gamle Dannevang,
men danske vi er, og danske vil vi være,
dansk er vort mål, vi vil ej andet lære,
om end med magt de tvinge vil vor ære,
glemmer vi ej vort modersmål, vort sprog.

Men vi vil stole trygt på gud,
han ser vor trængsels vej.
Skal længe vi end holde ud,
vort håb vi taber ej,
på dansk vil vi lære vore børn at bede,
danske vi ville lære dem at hædre.
Ind under Dannebrog vi vil dem lede,
det er vort flag, vi aldrig glemmer nej.

Marie Hess*

*) Denne sang har Marie Hess nu lært sin datter. Selv lærte hun den af sin mor, som igen lærte den af sin mor. Sangen menes at være fra omkring 1870, og den har sin egen melodi.

Til markering af Genforeningens 75 års jubilæum i 1995 har Historisk Samfund for Sønderjylland udskrevet en

PRISOPGAVE OM ERINDRINGER FRA NORDSLESVIG

I 1995 er der gået 75 år siden Genforeningen. I den anledning opfordrer Historisk Samfund for Sønderjylland alle ældre, som har levet og virket i grænselandet, til at nedskrive deres erindringer.

Alle erindringsmanuskripter - både korte og lange - kan deltage i konkurrencen, blot der berettes om forfatterens tilværelse i Nordslesvig inden for tidsrummet fra 1920 til 1990. Der bør tilstræbes en levende fortælling af egne oplevelser og gøremål på baggrund af tidens udvikling.

Udvalgte og belønnede manuskripter tænkes offentliggjort i Sønderjyske Årbøger eller i bogform.

Manuskripter indsendes til Historisk Samfund for Sønderjylland, Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, og må være Samfundet i hænde senest på

Afstemningsdagen den 10. februar 1995

Indsendte manuskripter vil blive bedømt af et udvalg sammensat af repræsentanter for Historisk Samfunds amtskredse og overbibliotekar Niels H. Kragh-Nielsen, Sønder Hygum.

Bedømmelsesudvalgets konklusion vil blive offentliggjort på

Genforeningsdagen den 15. juni 1995

Præmierede manuskripter belønnes med **præmier** på fra 2.000 kr. til 10.000 kr.

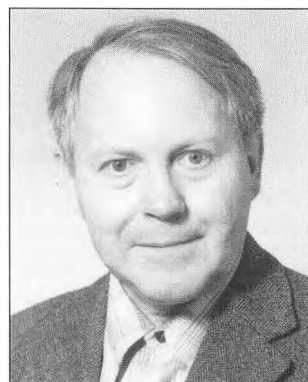

MINDEORD

Hans Iver Madsen

Kegnæs

† 13.12. 1991

Pastor emer. Hans Iver Madsen, Flejmose 106, Kegnæs, døde den 13. december 1991.

Han var fra Give, blev teologisk kandidat i 1937 og samme år tilknyttet Kofoeds skole i København.

Året efter blev han sekretær i Kirkens Korshær og i 1939 assistent ved Kjærshovedgård.

1940 blev pastor Hans Madsen ansat som sognepræst i Bjolderup sogn i Sønderjylland.

Han giftede sig med Magdalene Jessen fra Vester Sottrup.

Efter 10 års godt præstevirke i Bjolderup sogn ønskede ægteparret at gøre en indsats i Sydslesvig. Hans Madsen blev præst for den danske menighed i Arnæs indtil 1957, hvorefter han til 1960 var præst i Lyksborg.

Fra 1960 til 1979 var pastor Hans Madsen sognepræst på Kegnæs. Han gav også her sin menighed en god evangelisk forkyndelse.

Pastor Madsen havde megen lokalhistorisk interesse, hvilket bl.a. fremgår af hans medvirken ved bogen om Bjolderup sogns historie og bogen »Kegnæs 1615-1965« der udkom i forbindelse med sognets 350 års jubilæum, og hvor han bidrog med præste- og menigheds-historie. Her, som ved alt hvad pastor Madsen foretog sig, var han meget grundig.

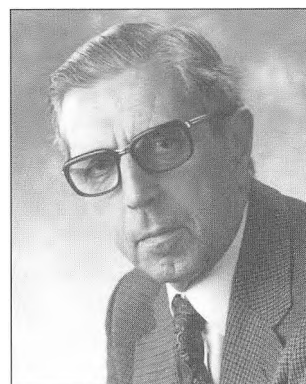
Forbindelsen til Sydslesvig blev holdt vedlige, og mange udflugtsdeltagere har nydt godt af pastor Madsen som rejseleder.

I omgangen med sine sognebørn var han meget imødekommende og venlig, man gik ikke forgæves til pastor Hans Madsen, hvad enten det drejede sig om et foredrag eller andet.

Æret være pastor Hans Madsens minde.

Hans Bertelsen

Christian Thorup Nielsen

Flensborg

† 3.8. 1992

Budskabet om, at fhv. skoledirektør Christian Thorup Nielsen er død, kommer som et chock for de fleste, som kendte ham. Nok vidste vi, at Thorup led af en alvorlig sygdom, men næppe havde nogen regnet med, at døden skulle indhente ham i en alder af 69 år kun tre år efter pensioneringen. Thorup nåede således ikke at få det frugtbare otium, som vi alle havde ønsket ham.

Christian Thorup Nielsen blev født den 5. februar 1923 ved Sebbelund, hvor faderen var mejeribestyrer. Han tog studentereksamen fra Aalborg Katedralskole i 1942 og blev cand. mag. i fysik og matematik fra Københavns Universitet i 1950. I 1951 ansattes han som adjunk ved Duborg-Skolen. Ti år senere udnævntes han til skoledirektør ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig. Thorup Nielsen beklædte skoledirektørstillingen i 28 år, idet han gik på pension i 1989.

Da Christian Thorup Nielsen afløste Bernhard Hansen som skoledirektør, var efterkrigstidens største vanskeligheder ved at være overstået. Mens Skoleforeningens kræfter siden 1945 helt og holdent havde været optaget af at tilvejebringe de bygningsmæssige rammer og de økonomiske og retslige forudsætninger for et voldsomt accelererende dansk skolevirke i Sydslesvig, så kom der nu en fase, hvor Skoleforeningen fik tid og kræfter til at beskæftige sig med sig selv - til at sætte sit indre hus i stand.

Umådelig mange var de opgaver, som skulle løses, og Thorup Nielsen kom til at yde en ganske enestående indsats. Hjørnesten i de kommende års bestræbelser blev

- arbejdet med en demokratisering af Skoleforeningens vedtægter og samarbejdsregler
- arbejdet med forhold vedrørende skoleforeningens målsætning
- udbygningen af børnehavearbejdet, herunder etablering af nye børnehaver
- en bedre tilpasning af skolesystemet og af skolens indhold til de sydslesvigske behov
- indførelse af den seksårige grundskole.

Thorup Nielsen havde en væsentlig andel i, at det danske børnehave- og skolevirke i Sydslesvig i hans embedsperiode var præget af stabilitet og konsolidering.

Thorup havde en klar forestilling om, at Sydslesvigs danske Skole er en del af det danske folkeliv i Sydslesvig, men netop også kun en del, og at Skoleforeningens børnehaver og skoler tjener den danske folkedel. Derfor var han optaget af, at Skoleforeningen skulle have et godt samarbejde med mindretallets øvrige organisationer. Han var med til at udforme den aftale, som blev grundlæggende for samarbejdet mellem de danske organisationer og institutioner som mødes i Det sydslesvigske Samråd.

Thorup Nielsen lagde vægt på, at forenin-

gens børnehaver og skoler var mødesteder og arbejdspladser, hvor det var godt at være; hvor børn og unge kunne få viden, færdigheder og oplevelser, og hvor medarbejderne kunne føle sig trygge.

Thorups dygtighed som pædagog og administrator, hans enestående overblik og hans evne til at sætte handling bag ordene skabte tillid og vakte respekt ikke kun inden for Skoleforeningen og mindretallet, men også hos danske og tyske myndigheder og politikere.

Thorup var en sammensat natur. Det var ikke forundt mange at komme tæt ind på ham. Når der var behov for det, kunne han være utilnærmelig og hård, men når problemerne tilspidsede sig, viste det sig altid, at Thorup havde en udpræget retfærdigheds-

sans. Fremhæves skal også hans sociale engagement, som blev synligt, når medarbejdere i Skoleforeningen var kommet i nød.

Det blev sagt om Thorup, at han var stilfærdig i formen og stærk i sagen, at han altid var et tordennejr af højrøstet temperament; og således vil mange af os huske ham. Bag den afmålte og kølige facade brændte et engageret hjerte. Elva og Christian Thorup Nielsen blev indfanget af Sydslesvig. De blev danske sydslesvigere. De kom for at blive.

I Dansk Skoleforening for Sydslesvig vil mindet om skoledirektør Christian Thorup Nielsen blive bevaret med respekt og med taknemmelighed for en enestående og imponerende indsats.

Hans Andresen

Anna Ølgaard

Aabenraa

† 23.1. 1993

I den høje alder af næsten 95 år er Anna Ølgaard, Frydendal i Aabenraa, efter et langt, aktivt og begivenhedsrigt liv, død.

Anna Ølgaard var datter af Margrethe og Anders Lebech. Hendes far var kendt i hele landsdelen, bl.a. som redaktør af dagbladet Modersmålet-Dannevirke, udgivet i Haderslev og som mangeårig sekretær i Sønderjydsk Skoleforening. Han var levende deltager i det nationale arbejde før og lige efter

genforeningen. Det er derfor, hans billede er med i samlingen på Folkehjem.

I nogle år lige efter genforeningen var han tillige medlem af Rigsdagen (Folketinget).

Fra dette hjem var Anna næsten født til også selv at blive aktiv deltager i folkelige nationale og politiske anliggender.

Sin første ungdom oplevede hun i Haderslev. Hun fortalte gerne om genforeningstiden. Det morede hende at fortælle om den

særegne oplevelse det var at være til bal på Harmonien med unge fikse officerer fra det franske alpejægerkorps. Korpset blev sendt til Sønderjylland for at sikre opretholdelsen af ro og orden under afstemningstiden i de første måneder i 1920, indtil det danske militær overtog den 5. maj 1920.

Nogle år efter at familien var flyttet fra Haderslev til Aabenraa, blev hun gift med Axel Ølgaard, den senere direktør for Sparekassen for Aabenraa By og Amt. De dannede sammen et hjem, der var med til at præge det helt særlige liv, således som det dengang udfoldede sig omkring Folkehjem - i Folkeligt Samfund og andre samværsformer.

Anna var bl.a. initiativtager til oprettelsen af den første private danske børnehave i Aabenraa, som hendes senere så bekendte sønner naturligvis søgte.

Efter oprettelse af det, der blev til De Danske Børneinstitutioner i Aabenraa, blev hun medlem også af denne styrelse. Hun var i spidsen ved oprettelsen af en afdeling af Dansk Kvindesamfund, der dengang spillede en betydelig rolle i det offentlige liv, og blev senere medlem af kvindesamfundets hovedstyrelse.

Et af hendes initiativer - inspireret af hendes sønner - var oprettelse af de såkaldte »hybelkurser« for unge mænd, der her kunne

lære at klare sig selv, når de flyttede hjemmefra. Ved private sammenkomster i deres kønne hjem på Frydendal var det således sønnerne, der vartede op ved middagsbordet - hvilket nok dengang var ret sjældent.

Anna var, ligesom faderen, i mange år medlem af styrelsen for Sønderjydsk Skoleforening og som repræsentant for denne også medlem af styrelsen for H. P. Hanssens Mindefond.

Overalt, hvor hun var med, var hendes medvirken præget af en positiv indstilling og hun var altid klar til at påtage sig særlige opgaver.

I mange år efter mandens pensionering boede de i en af lejlighederne i Aabenraa Kollektivhus, også på Frydendal.

Efter at hun var blevet alene, flyttede hun til plejeafdelingen, hvor hun fik en omhyggelig og omsorgsfuld pleje, der gjorde hendes sidste år trygge.

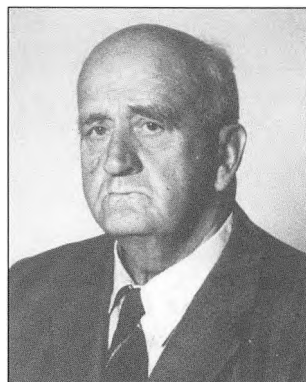
Med Anna Ølgaard er endnu et bånd til en spændende og begivenhedsrig epoke i Sønderjyllands historie klippet over. Men vi er endnu nogle, der med glæde og tak tænker tilbage på alt, hvad vi oplevede sammen med hende og hendes mand.

*Carla og Jes Caspersen
Aabenraa*

Axel Petersen

Rørkær

† 25.2. 1993

Den 25. februar 1993 døde fhv. gårdejer Axel Petersen, 76 år gammel.

En stout vesteregnsbonde er ikke mere.

Axel Petersen er født i Rørkær og overtog i fyrreerne den store fødegård sammesteds.

Han var bonde i ordets allerbedste betydning. Faglig dygtig, og dertil havde han gode menneskelige egenskaber. For ham var et ord et ord. Man kunne stole på Axel. Han havde sin egns landsmandskollegers tillid og respekt. Naturligt var det, at de valgte ham til formand for grænseegnens landboforening. Hans engagement i det lokale organisationsarbejde førte ham videre til bestyrelsesposter i Fælleslandboforeningen i Sønderjylland og i De jyske Landboforeninger. Endelig kom han også i bestyrelsen for De Danske Landboforeninger. Axel Petersen var en mand hvis ord havde vægt i dansk landbrug.

Derudover var han i en årrække medlem af jordlovsudvalget, og i en periode sad han i sognerådet i Hostrup.

Undertegnede lærte også Axel Petersen at kende på det mere personlige plan, idet han som formand i Slogs Herreds Landboforening blev min arbejdsgiver. Havde Axel givet

tilsagn om et eller andet, så stod det ved magt. Axel Petersen havde format som formand for sine landmandskolleger.

Han kunne over for de der ikke kendte ham virke bøs, men os der kendte ham vidste, at han i virkeligheden var et uhyre følsomt menneske. Altid interesseret i sine medmenneskers ve og vel.

Fra 1975 til 1985 blev gården i Rørkær drevet i fællesskab med sønnen Hans. Det er med respekt man hører, at i den periode malkede Axel jævnlige sine 60-70 køer. Aldrig var han bange for at tage fat, også hvad angår det praktiske. De 10 år blev en god tid for Axel Petersen.

I 1985 gik familien Axel Petersen på aftægt. Desværre blev Axel alvorligt syg her de sidste par år. Vi der har kendt ham i hans velmagtsdage har ligesom svært ved at forstå, at denne stoute, stærke mand pludselig ikke kunne mere.

Vi er mange der vil mindes Axel Petersen, Rørkær med respekt.

Laus Aalling

Thorkil Claudi Westh

Tønder

† 28.2. 1993

Den 28. februar 1993 døde Thorkil Claudi Westh.

Sønderjyllands moderne historie kan ikke skrives uden omtale af Claudi Wesths virke. Det begyndte i 20'erne i Tønder, hvor han som ung ingeniør blev ansat i Det danske Hedeselskab. Her blev afvandingen af Tøndermarsken hurtigt hovedopgaven. Senere kom virket som leder af Statens Jordlovsudvalgs kontor, hvorfra der gennemførtes udstykninger i stor stil. Hans viden om forholdene i marskområderne gjorde ham til en uomgængelig ekspert helt frem til de seneste landvindings- og inddigningsprojekter.

Gennem faderen kom han tidligt i forbindelse med politik og bevarede livet igennem en usvækket interesse for Det radikale Venstre. Han bevarede også sit medlemsskab til det sidste. Organisatorisk bestred han poster fra lokalt formandskab til medlemsskab af hovedbestyrelsen, ligesom han også var folketingskandidat i Tønderkredsen.

Fra tiden omkring kommunesammenlægningen afviklede han sit organisatoriske engagement og overlod det til andre. Han fortsatte dog i 5-mandsudvalget, undervisnings-

ministeriets udvalg for kulturelle anliggender i Sydslesvig og i Dansk Kultursamfund af 1910 med opgaver nord for grænsen. Disse opgaver opgav han først nær de 80, så det blev en ualmindelig indsats, båret af en aldrig svækket interesse for opgaver, der på alle måder hører til grænselandets specielle historie.

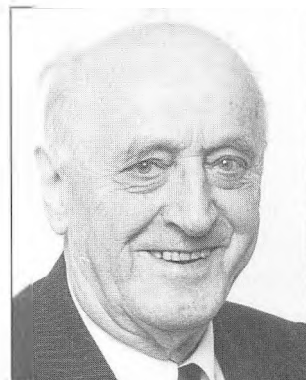
Claudi Westh var en sjælden forening af et godt jysk gemyt og en stor faglig indsigt. Men han var også lederen, der fik tingene arrangeret, som han ville og fandt det nødvendigt. De mange mennesker han mødte og samarbejdede med igennem et langt liv fik heldigvis lejlighed til at vise deres taknemmelighed og beundring på de mærkedage, han passerede undervejs. Han nåede således også i levende live at få mange fortjente ord med på vejen. Alligevel skal beundringen for hans på mange måder anonyme indsats bringes i erindring her ved hans død. Man fristes til at hæfte den moderne betegnelse iværksætter på hans liv og virke. Hertil hjalp telefonen ham til det sidste. Han kunne ikke leve uden at være aktiv.

Niels Erik Tyge

Anders Bork Hansen

Løgumkloster

† 20.3. 1993

Fredag den 19. i den måned, der både begyndte og sluttede pastor Bork Hansens livsløb, gik flagene på halv rundt i byen og ved de institutioner, som stadig vil minde os om sognepræst Anders Bork Hansens rige livsværk. Bysbørnene erindrede i taknemmelighed deres gamle sognepræst.

Mange af de enestående institutioners bygningmæssige rammer er den gamle forkæmperes synlige symboler, der viser fremtiden Bork Hansens stræbsomhed og genialitet.

Det er det, vi ser. Men det var ikke det materielle, der talte. Det var indholdet, der var det væsentlige. Bork Hansens visioner var udtømmelige. De værdier og livsholdninger, som han stod for, kom man ikke udenom. Det præg, han syntes udviklingen havde behov for, formede og formulerede han med en karakter og viljestyrke, der gjorde, at han endte, hvor målet var sat. I de mange projekter havde han en stærk, men på sin egen facon også en nænsom hånd.

Den udvikling i Løgumkloster, hvori pastor Bork Hansen var den helt centrale førstemand, er sket med et solidt udgangspunkt i Løgumklostets værdier og særpræg, men med et visionært udsyn til verden omkring os. Ene stod Anders Bork Hansen heller aldrig. Der var altid en energisk og trofast kreds af Klosterborgere omkring ham i de mange initiativer, han tog. Inspirationen og entusiasmen hos Bork Hansen smittede af på omgi-

velserne. Denne kreds af mennesker skylder vi også den dag i dag en stor tak.

Denne tillid og opbakning glædede ham og han var taknemlig for den.

Alle kunne ikke følge med den initiativrige pastor Bork Hansen. Det har ikke givet »idemennesket« Bork Hansen skuffelser. Dem samlede han ikke på. Men der er ingen tvivl om, at sognepræsten en gang imellem må have trukket lidt overbærende på skuldrene, når medborgere og andre samarbejdspartnere ikke kunne følge med. I dag kan vi nok alle glæde os over, at en anden side af ham »skabe-mennesket« har givet så mange glæder for ham i form af fornemme resultater. Ting, som ikke blev gennemført, har ikke ligget Bork Hansen mest på sinde. Men han tænkte også på de ting, som han følte ikke blev nået.

De kontakter, som Bork Hansen var så god til at skabe og formidle, har også været medvirkende til skabelsen af Løgumkloster Refugium, Kong Frederik den IX's Klokkespil, Løgumkloster Kirkemusikskole og de mange andre initiativer, hvor sognepræsten havde en finger med i spillet.

Hans udsyn og interesse for gode kontakter både nationalt og internationalt gjorde imidlertid ikke, at han glemte eller overså sine sognebørn, der altid følte sig velkommen i præstegården hos Mette og Anders Bork Hansen.

Pastor Anders Bork Hansen var en stor

personlighed, som også menneskeligt favnede så utrolig vidt. Som sognepræst kunne han »trænge ind til alle«. Gøglergudstjenesterne er bare et lille eksempel på at ville være til for alle.

Særdeles fortjent blev Anders Bork Hansen hædret som ridder af 1. grad af Dannebrogordenen.

I hjemmet og hos de nære pårørende samlede Bork Hansen - i styrke og svagheit - kræfter og vilje til at udnytte livets muligheder, som han forvaltede så talentfuld, trofast og omsorgsfuldt. Sammen med hustruen Mette og deres børn bidrog Bork Hansen også gennem mange år til Løgumklosters rige foreningsliv, bl.a. i spejderbevægelsen. Den engagerede Bork Hansen-familie sparede sig

heller ikke i sådanne sammenhænge.

En epoke er til ende. Et stort menneskes livsværk er afsluttet. Et livsværk, der blev til en historisk udvikling for samfundet Løgumkloster. Til noget enestående som beundres både nationalt og internationalt. Det giver kære pligter til eftertiden. Løgumkloster kan i sandhed glæde sig over dette livsværk og i taknemmelighed mindes og være stolt af VOR Bork Hansen.

Æret være pastor Anders Bork Hansens minde.

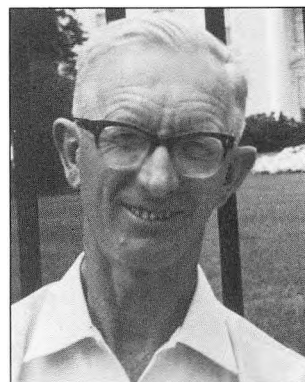
*På vegne af
Løgumkloster Byråd
Hans Jessen Hansen
borgmester*

Andreas Pedersen Heisel

Kassøgård

† 24.4. 1993

Den 24. april 1993 døde Andreas Pedersen Heisel, Kassøgård, 82 år gammel.

Dermed sluttede et langt liv i landbrugets og kulturens tjeneste.

Andreas Heisel blev født i Bovlund, men i 1913 købte hans far den 200 ha. store »Kassøgård«, hvor han voksede op, og senere overtog som ejer.

Han blev hurtig kendt for sin mekaniske snilde, og han både reparerede og byggede maskiner.

Han byggede bl.a. et automatisk fodrings- og rensningsanlæg, som i sin tid blev vist frem på Bellahøjskuet og vakte megen opsigt.

Det var i mekaniseringens spæde start, hvor Andreas Heisel altid var i forreste linje med udvikling og forsøg.

Udover driften af den store gård havde Andreas Heisel mange interesser. Meget støttet af hans hustru Anne født Meilandt fra Kassø, som han fejrede guldbryllup sammen med sidste år.

Men det var især violinspillet, der optog Andreas Heisel. Han var således meget aktiv medlem af Sønderjysk Amatør Symfoniorkester, ligesom han i mange år spillede i det orkester, der ledsagede de operetter og teaterstykker som blev opført af Slogsherreds amatører.

På den mere hjemlige front var Andreas Heisel i en årrække formand for Hjordkær Forsamlingshus og i ledelsen af kartoffelmølsfabrikken i Toftlund. Han var tillidsmand i Sønderjysk Skoleforening og mødte trofast op til årsmøde hvert år.

Der kan derudover nævnes følgende, som Andreas Heisel støttede.

Sprogforeningen
Urnehoved Selskabet
Dansk Kirke i Udlandet
Grænseforeningen og Slesvig ligaen

Foruden hustruen Anne overleves Andreas Heisel af sønnen Peter Heisel som fører »Kassøgård« videre og 2 døtre der begge er gift og bor henholdsvis i Los Angeles og Sydfrankrig.

I februar 1993 flyttede ægteparret til en beskyttet bolig i Rise, hvor Anne Heisel stadig bor og nyder en god pleje.

Et udadvendt og meget aktivt menneske er gået bort.

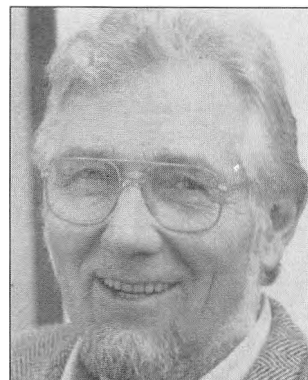
Ære være Andreas Heisels minde.

Kaj Petersen
»Bygholm« - ven og nabo

Sigfred Andresen

Bredsted

† 21.6. 1993

»Vi taler dansk, når vi er sammen«. Således lød teksten på Sprogforeningens plakat med de små mariehøns og således kunne et af flere valgsprog lyde, som man kunne hæfte på Sigfred Andresen. Hans navn vil fremover altid være forbundet med forestillingen om en enestående indsats for det danske sprogs bevarelse og udbredelse i Sydslesvig.

Budskabet om Sigfred Andresens død vil blive mødt med sorg både i Sydslesvig og Sønderjylland. Sigfred Andresen blev født den 17. maj 1925 i Kalleshave ved Læk, hvor faderen var landmand. Efter at have gået i tysk grundskole i 5 år blev han i 1936 omskolet til den nyoprettede danske skole i Ladelund. Efter konfirmationen i 1940 kom Sigfred Andresen i smedelære. Fra 1943-45 var han indkaldt til militærtjeneste. Efter 2. verdenskrig besluttede han at læse til lærer. Uddannelsen på Tønder Seminarium afsluttedes med lærereksamen i 1952.

Sigfred Andresens pædagogiske løbebane ved det danske skolevæsen i Sydslesvig omfattede i første omgang lederembeder (1952-57) og i Hatsted (1957-59), hvorefter han valgtes til skoleleder i Bredsted. Denne stilling beklædte han i 29 år. I 1974 udnævntes Sigfred Andresen til skoleinspektør.

Som skolemand vil Sigfred Andresen bl.a. blive husket for engagement og ildhu, når det

gjaldt om at sikre elevernes ret til »chancelighed« inden for et kompliceret skolesystem, når de lokale interesser skulle varetages over for forvaltningerne i Flensborg og andetsteds, og når de mindre skolars betydning som danske kulturcentre skulle forsvares.

Sigfred Andresen var en flittig mand. Ud over det omfattende arbejde i skole og foreningsliv tog han sig tid til at forfatte små skrifter om den lokale og regionale historie og til et omfattende forfatterskab af sønderjyske anekdoter, fortællinger og manuskripter til teaterstykker.

Efter sin pensionering var Sigfred Andresen i de sidste tre år valgt ind i Skoleforeningens fællesråd. Også i denne rolle varetog han de svages og de mindre skolars interesser. Som debattør kunne han være lidenskabelig og til tider provokerende, men hans åbne sind, hans fordragelighed og tolerance vejede altid tungere.

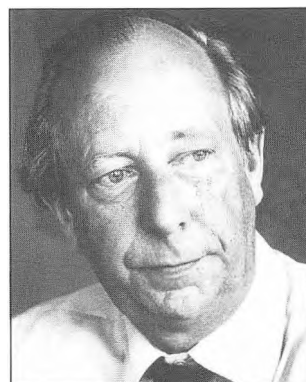
Sigfred Andresen har ydet en imponerende indsats for dansk sprog og kultur og for et livs- og menneskesyn, der bygger på ligeværdighed, frihed og tolerance. I Dansk Skoleforening for Sydslesvig vil mindet om Sigfred Andresen blive bevaret med respekt og taknemmelighed.

Hans Andresen

Knud Jensen

Aabenraa

† 27.6. 1993

I juni måned døde forvaltningschef Knud Jensen, Aabenraa 69 år gammel. Knud Jensen var født i Horsens. Efter studentereksamen læste han til civilingeniør i København. I en del år derefter var han ansat ved Odense Kommunes tekniske forvaltning, hvorefter han i 1952 blev udnævnt til amtsvej- og vandinspektør i Holbæk Amt. Ti år senere, i 1962 tog hans sønderjyske gerning sin begyndelse, idet han da blev ansat som amtsvej- og vandinspektør i det daværende Tønder Amt. Ved kommunalreformen i 1970 følte det naturligt at lade Knud Jensen overtage de samme områder i det nye Sønderjyllands Amt. Senere overtog han også miljøopgaver, amtsbygningsinspektorat og visse planlægningsopgaver.

Knud Jensen var en dygtig, effektiv, flittig og begavet chef for den store forvaltning. Han forstod at inspirere de mange medarbejdere med nye tanker og ideer og at arbejde nært sammen med udvalgsmedlemmerne. Knud Jensen var altid velforberedt, kendte sine sager i enkeltheder og repræsenterede ofte amtsrådet i sådanne sager på fortrinlig vis. Det vil her være umuligt at nævne alle de opgaver og projekter, som Knud Jensen har været med til at gennemføre, men han lagde megen vægt på at fastholde den høje standard, som det sønderjyske vejnet var kendt for. Det skete gennem løbende reguleringer

og udbygninger. Han engagerede sig stærkt i at fremme den sønderjyske motorvej og det nye Alssundbro-projekt. Hans forberedende arbejde og undersøgelser var en stærkt medvirkende årsag til, at disse projekter ret hurtigt blev fremmet.

En opgave, der påkaldte Knud Jensens helt særlige interesse var det fremskudte dige i Tøndermarsken. Utallige timer, mange vanskelige forhandlinger og mange kræfter måtte han bruge på denne betydningsfulde opgave.

Det var ham en stor glæde også her, at kunne betragte det færdige projekt, et resultat især af hans utrættelige arbejde.

Knud Jensen valgte at holde inde, da han fyldte 64 år. Lidt tidligt, velsagtens, men han havde den glæde, at han i årene derefter stadig kunne være aktiv i arbejdet med renoveringen af Dybbøl Bankeområdet, en opgave, der optog ham meget.

Knud Jensen blev ikke skånet for personlige sorger. For nogle år siden mistede han en ung datter ved en ulykke og hans hustru døde uventet under en ferierejse i det sydlige udland.

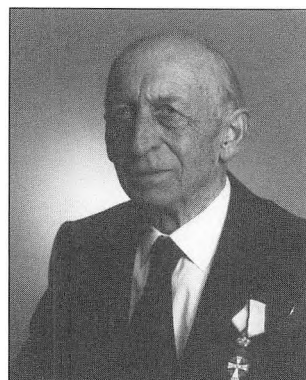
Hans bisættelse fandt, efter hans eget ønske, sted i stilhed.

Erik Jessen

Børge Diemer

Bjærndrup

† 25.7. 1993

Tidligere sognerådsformand og amtsrådsmedlem, landmand Børge Diemer, Bjærndrup Mark ved Kliplev, døde i august måned, 84 år gammel. Børge Diemer var født på Mors, men var af sønderjysk slægt. Efter skolegang og studentereksamen valgte han landbrugserhvervet og var ved sin død ejer af en landbrugsejendom på Bjærndrup Mark.

Børge Diemer var levende optaget af det folkelige arbejde og en ivrig talsmand for Venstre. I 1954 blev han indvalgt i Kliplev Sogneråd for i 1958 at blive valgt til sognerådsformand. Efter kommunalreformen i 1970 blev han medlem af den nye Lundtoft kommunalbestyrelse. I flere år var han også medlem af Aabenraa Amtsråd og en del år tillige formand for sognerådsforeningen i Aabenraa Amt og fra 1970 til 74 den første formand i den nydannede kommuneforening for Sønderjyllands Amt.

Sin mest betydningsfulde opgave fik Børge Diemer overdraget ved kommunalreformen, hvor han blev valgt til formand for det 22 mand store udvalg, der skulle forestå sammenlægningen af de fire tidligere amter og de fire købstæder.

Det var en meget vanskelig og krævende opgave, der omfattede så forskellige opgaver som sygehusvæsen, vej- og vandløbsvæsen, undervisning og kulturopgaver samt det sociale område. Under Børge Diemers besindige

og kloge ledelse lykkedes det at bøje de mange forskellige synspunkter mod hinanden og få tingene lagt godt tilrette.

Det var naturligt, at formanden for sammenlægningsudvalget også var et emne til amtsborgmesterposten, men her meldte også købstæderne sig med deres krav og ønsker, og Børge Diemer måtte resignere, men med stor loyalitet og styrke tog han fat på det daglige arbejde i amtsrådet, hvor han sad i otte år. Særlig interesse viste han arbejdet i Udvalget for Teknik og Miljø, hvor han en årrække var en omhyggelig og fremsynet formand.

Da Venstre i Sønderjylland i 1978 foretog opstilling af kandidater til amtsrådsvalget opstod der en »geografisk« debat om rækkefølgen, og Børge Diemer kunne ikke opnå en placering, han på baggrund af sit hidtidige arbejde, ønskede, hvorfor han sagde nej tak til genopstilling. Børge Diemer var ellers ikke nogen protestmand, han var en beskeden samarbejdsmand. Og tilbageholdende, når det gjaldt hans egen person.

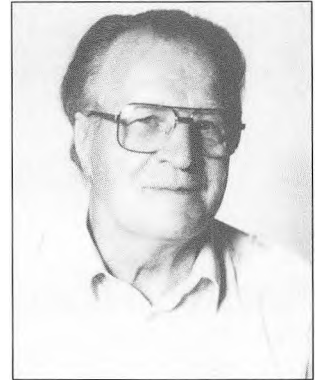
Børge Diemer fulgte siden arbejde i kommunalbestyrelse og amtsråd med interesse omend på afstand. Ved hans død skal hans betydningsfulde arbejde ikke glemmes. Han var Sønderjylland en god søn.

Erik Jessen

Svend Åge Hansen

Ballum

† 16.8. 1993

Gårdejer Svend Åge Hansen, Strandvej 2 i Bådsbøl Ballum, er død på Tønder Sygehus efter kort tids tiltagende sygdom, 75 år.

Den flittige københavner, der blev en respekteret og værdsat marskbonde, hørte til Vesteregens markante og afholdte skikkelser. En positiv livsholdning, stor retfærdighedssans og et dejligt humør har altid gjort det til en glæde at samarbejde med Svend Åge Hansen. Han var fra 1944 til sin død kommissionær ved eksportmarkedet i Skærbæk, hvor han holdt af at færdes og få en god snak i det livlige handelsmiljø.

Hans engagement og retsind betød, at han gennem årene fik mange tillidsposter. I en lang årrække tillidsmand i Sønderjydsk Skoleforening. Egnens udvikling og befolkningens vel lå ham stærkt på sinde, så han gik også ind i politik, sad i Ballum Sogneråd og Bredebro Byråd. Styrkelsen og den fortsatte udvikling af slagteriet i Skærbæk var hans hjertesag, som kostede mange kræfter i hans formandstid. Han sad i repræsentantskabet

for Sydbank Sønderjylland og var statens repræsentant i digelagene på Rømø, ligesom han havde været formand for Ballum Venstre og næstformand i Tønderkredsen.

2. verdenskrig og modstandsarbejdet havde han tæt inde på livet som garder med vagt på Amalienborg d. 9. april 1940.

Svend Åge Hansen var fra København, kom til Randerup i drengeårene og blev gift med Anna fra Ballum. Sammen har de på dygtig vis drevet hendes hjem, hvor gæstfrihed og humør altid præger stuerne. Den ligefremme væremåde og hjælpsomhed prægede hele Svend Åge Hansens gerning, som han fortsatte indtil sygdommen nedbrød hans helbred.

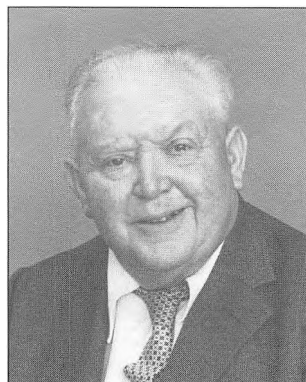
Han efterlader foruden sin hustru tre døtre. Ingeborg bor i Bylderup Bov, Kirsten i Tønder og Helga i København.

*Henrik Enderlein
Skærbæk*

Karsten Thomsen Gregersen

Frøslev

† 3.9. 1993

Den 3. september 1993 døde Karsten Gregesen, Frøslev, 89 år gammel.

Det var ikke de store ord og ambitioner, der bevirkede, at han fik et stort virke blandt landmænd og blandt befolkningen i hjemstavnen, Frøslev.

Hans ærlige meninger og væsen gjorde, at man havde tillid til ham.

Landboforeningen var iblandt de mange ting, der havde hans bevågenhed. Han blev valgt ind i bestyrelsen for Vis Herreds Landboforening i 1934, og var foreningens formand fra 1946 til 1962. Sangen »Jeg er en simpel bondemand« var gerne fast ritual ved foreningens generalforsamling i hans tid som formand. Den passede til hans livsstil. Han var bonde med liv og sjæl. Landbrugserhvervet og landboforeningernes ve og vel lå ham stærkt på sinde. Han var den ideelle formand.

Han holdt forbindelsen til Landboforeningen for Flensborg og omegn vedlige, selv om foreningen var blevet delt ved oprettelsen af Vis Herreds Landboforening ved Genforeningen i 1920. Heller ikke sognets deling ved den nye grænse kunne skille ham fra dets sydlige del, hvor han både havde familiære rødder og kirkelig tilknytning.

Der var brug for Karsten Gregersen i Landeværnets bestyrelse, han var desuden vur-

deringsformand for Aabenraa søndre vurderingskreds og formand for tilsynsrådet for Padborg Sparekasse.

Hans landsmænd valgte ham til formand for Frøslev Mejeri og senere for sammenslutningen Bov Sogns Andelsmejeri.

I hjemstavnen var han med i Frøslev Sangforening og deltog i det hele taget i, hvad der rørte sig i sognet.

Han bekendte sig til det, som var nedarvet; han tog arven alvorlig, han løftede den og tog vare på den.

Han var et levende menneske med klare meninger, hans muntre og lune væsen gjorde, at man samledes om ham.

Vi mindes Karsten Gregersen med taknemmelighed, dette følsomme og muntre menneske, der var positiv, udadvendt, men beskeden.

Sønderjysk af skind og sind, som han var, stod der en aura af hygge og troværdighed omkring ham. Han var en pryd for sin egn.

Vi er mange, der skylder Karsten Gregersen stor tak for hans virke og for venskab gennem mange år.

*Søren Andresen
Svend Nissen
N.A. Drewsen*

SØNDERJYSKE ALMANAK 1994

ALMANAKKENS
HÅNDBOG
OG
VEJVISER

Det danske Kongehus

MARGRETHE II

Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André* Henrik Christian, født 26. maj 1968. 2) *Joachim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard Casimir* Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte*, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia* Margareta Benedikte, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med Hans Majestæt *Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1889, død 14. januar 1972.

Farbroder: Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor).
Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofie Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899, død 4. januar 1977. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, død 29. september 1986, gift 16. september 1950 med *Anne* Fereolith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917, død 26. september 1980. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

Regering og Folketing

Arbejdsminister	<i>Jytte Andersen</i>
Boligminister og minister for nordisk samarbejde og Østersøspørgsmål	<i>Flemming Kofod-Svendsen</i>
Energiminister	<i>Jann Sjursen</i>
Finansminister	<i>Mogens Lykketoft</i>
Landbrugs- og Fiskeriminister	<i>Bjørn Westh</i>
Forskningsminister	<i>Svend Bergstein</i>
Forsvarsminister	<i>Hans Hækkerup</i>
Indenrigsminister	<i>Birte Weiss</i>
Industriminister	<i>Jan Trøjborg</i>
Justitsminister	<i>Erling Olsen</i>
Kirkeminister	<i>Arne Ole Andersen</i>
Kulturminister	<i>Jytte Hilden</i>
Miljøminister	<i>Svend Auken</i>
Minister for erhvervspolitisk samordning	<i>Mimi Jakobsen</i>
Minister for kommunikation og turisme	<i>Arne Melchior</i>
Minister for udviklingsbistand	<i>Helle Degn</i>
Skatteminister	<i>Ole Stavad</i>
Socialminister	<i>Karen Jespersen</i>
Statsminister	<i>Poul Nyrup Rasmussen</i>
Sundhedsminister	<i>Torben Lund</i>
Trafikminister	<i>Helge Mortensen</i>
Udenrigsminister	<i>Niels Helveg Petersen</i>
Undervisningsminister	<i>Ole Vig Jensen</i>
Økonomiminister	<i>Marianne Jelved</i>

Folketingsvalget den 12. december 1990

Stemmeprocent 82,85

Socialdemokratiet	1.211.121 stemmer	69 mandater
Radikale Venstre	114.888 stemmer	7 mandater
Konservative Folkeparti	517.293 stemmer	30 mandater
Centrum Demokraterne	165.556 stemmer	9 mandater
Danmarks Retsforbund	17.181 stemmer	0 mandater
Socialistisk Folkeparti	268.759 stemmer	15 mandater
De Grønne	27.642 stemmer	0 mandater
Humanistiske Parti	763 stemmer	0 mandater
Fælles kurs	57.896 stemmer	0 mandater
Kristeligt Folkeparti	74.174 stemmer	4 mandater
Venstre	511.643 stemmer	29 mandater
Fremskridtspartiet	208.484 stemmer	12 mandater
Enhedslisten	54.038 stemmer	0 mandater
Udenfor partierne	10.224 stemmer	0 mandater
Blanke	20.039 stemmer	
Ugyldige	5.719 stemmer	
I alt	3.265.420 stemmer	175 mandater
Færøerne		2 mandater
Grønland		2 mandater
		<hr/>
		179 mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 12. december 1990

Stemmeprocent 82,48

Socialdemokratiet	54.306 stemmer	3 mandater
Radikale Venstre	4.182 stemmer	0 mandater
Konservative Folkeparti	27.448 stemmer	2 mandater
Centrum Demokraterne	6.257 stemmer	0 mandater
Danmarks Retsforbund	931 stemmer	0 mandater
Socialistisk Folkeparti	6.770 stemmer	0 mandater
De Grønne	1.003 stemmer	0 mandater
Humanistiske Parti	* stemmer	0 mandater
Fælles kurs	1.938 stemmer	0 mandater
Kristeligt Folkeparti	4.430 stemmer	0 mandater
Venstre	31.094 stemmer	2 mandater
Fremskridtspartiet	14.624 stemmer	1 mandater
Enhedslisten	864 stemmer	0 mandater
Blanke	1.158 stemmer	
Ugyldige	295 stemmer	
I alt	155.300 stemmer	8 mandater

*) Opstillede ikke i Sønderjyllands amtskreds.

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Poul Quist Jørgensen, afdel. led.
J.K. Hansen, fhv. minister
Svend Taanquist, laboratoriemester

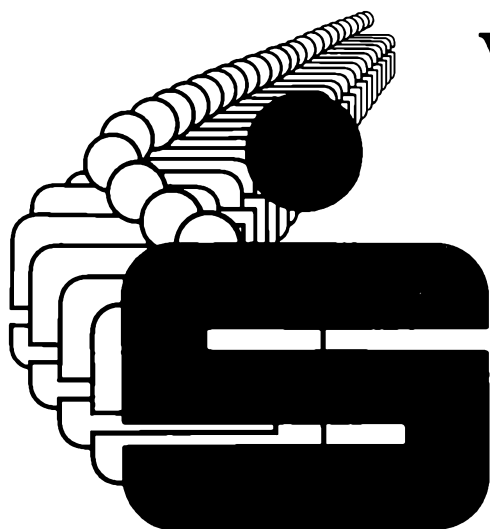
Konservative Folkeparti: Kaj Ikast, fhv. trafikminister
Jens Peter Rønholt, gårdejer

Venstre: Peder Sønderby, gårdejer
Filt Jensen, gårdejer

Fremskridtspartiet: Jan Køpke Christensen, overlærer

Resultat af EF-afstemningen i Sønderjylland 1992 og 1993

	2. juni 92	18. maj 93
Stemmeberettigede	189,094	189.625
Valgdeltagelse.....	82,6 pct.	86,6 pct.
Gyldige stemmer.....	154.648	162.441
Ja	83.596	99.832
Ja i procent	54,1 pct.	61,5 pct.
Nej.....	71.052	62.609
Nej i procent	45,9 pct.	38,5 pct.

Velkommen i

SPAREKASSEN BREDEBRO
BROAGER SPARE- OG LAANEKASSE
SPAREKASSEN LØGUMKLOSTER
SPAREKASSEN RAVSTED
FRØS HERREDS SPAREKASSE

Få råd som aldrig før.

Undervisningsministeriets udvalg vedrørende danske kulturelle anliggender i Sydslesvig (5-mandsudvalget)

V folketingsmedlem, gårdejer
Peder Sønderby (formand),
Ørderup, 6520 Toftlund
Tlf. Christiansborg 33 37 55 00
Tlf. privat 74 83 15 78

K direktør, cand. polt.
E. Haunstrup-Clemmensen,
Gl. Vartorvvej 19, 2900 Hellerup.
Tlf. 32 62 15 37

Z landbrugstekniker
Bernd Carstensen,
Nørrevej 32, 6280 Højer.
Tlf. 74 74 28 18

S folketingsmedlem
J.K. Hansen,
Dybbøløstenvej 23, 6400 Sønderborg
Tlf. Christiansborg 33 37 55 00
Tlf. privat 74 48 60 43

SF Inger Harms, fhv. MF,
Lojovej 9, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 17 13

Sekretær: Kontorchef C.E. Lautrup,
Undervisningsministeriet,
Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K.
Tlf. Undervisningsministeriet 33 92 54 37

Arkitekt: Ole Grenness,
Byggedirektoratet,
Nørre Voldgade 16, 1358 København K.
Tlf. Byggedirektoratet 33 12 54 88

AABENRAA
KUNST- OG MUSIK-
FORENING

*Arrangerer udstillinger og koncerter,
foredrag og udflugter.*

*Henvendelse om medlemsskab til
Mogens Mølskov, tlf.: 74 68 08 44*

Amt og Kommuner

Sønderjyllands statsamt

Statsamtmand

Ole Perch Nielsen
H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 12 36.
Kontortid: 10-14.30, torsdag dog 10-17. Lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands amt

H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 12 36.
Kontortid: 10-14.30, torsdag dog 10-17. Lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Amtsgården,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 33 50 50.

Amtsborgmester: Kresten Philipsen.
Amtskommunaldirektør: Finn Hansen.

Kort over Sønderjyllands amt

Amtsrådsmedlemmer pr. 1. januar 1990

- V Kresten Philipsen, amtsborgmester
gårdejer, »Lundtoftbjerg«, 6200 Aabenraa
- V Helge Jensen, 1. viceamtsborgm., overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk
- A Dycke Hoff, 2. viceamtsborgmester,
distriktsmontør,
Farversmøllevej 125, 6200 Aabenraa
- A Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder
- Z Svend Aage Bek, campingpladsejer,
Arnbjergvej 49, 6430 Nordborg
- A Karen Bertelsen, sygehjælper,
Frejasvej 12, 6070 Christiansfeld
- V Arne Buhrkal, gårdejer,
Vråvej 4, Øster Lindet, 6630 Rødding
- V Jens Børsting-Andersen, reg. revisor,
Vinkelvej 15, Rørkær, 6270 Tønder
- A Per Friis, lærer,
Færgevej 71, 6100 Haderslev
- Q Knud Erik Hansen, forstander,
Talind I', 6560 Sommersted
- A Knud Tejlgård Jensen, skoleinspektør,
Rosenvej 29, Ullerup, 6400 Sønderborg
- S Annelise Bucka,
Hostrupvej 32, 6270 Tønder
- A Christian P. Johannsen, skoleinspektør,
Nyboder 41, 6520 Toftlund
- C K.M. Laursen, major,
Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev
- V Regnar Liboriussen, borgmester,
Almstedskov 7, 6440 Augustenborg
- A Hans Egon Madsen, toldbetjentformand,
Gammel Aabenraavej 31, 6400 Sønderborg
- V Tage Madsen, lærer,
Surreroj 18, 6372 Bylderup Bov
- C Eva Nielsen, rektor,
Jørgensgård 36, 6200 Aabenraa
- F Jan Nøjsen, overassistent,
Simmerstedvej 62, 6100 Haderslev
- A Erik Oksborg, konsulent,
Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens
- V Anton Madsen Paulsen, førstelærer,
Ribelandevej 32, Enderupskov, 6510 Gram
- A Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager
- Z Inge Refshauge, lokalredaktør,
Nygade 5³, 6300 Gråsten
- A Erik Schmidt, formand,
Gramsmosevej 23, Asserballekov,
6440 Augustenborg
- C Sven Tarp, installatør,
Jernbanesvinget 7, 6392 Bolderslev
- A Bente W. Tietje, distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg
- V Hans Erik Jensen,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster
- V Grete Zachariassen, husmor,
Mølmark 27, 6310 Broager
- V Edith Aalling, husmor,
Selskærvej 5, 6560 Sommersted

Amtsprogramrådet 1990

Venstre

Hans Erik Jensen,
Mølleparken 25, 6240 Løgumkloster

Socialistisk Folkeparti, Sønderjyllands amt

Erik Kristensen,
Kærvej 9, Sommersted, 6500 Vojens

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Søndervænget 68, Hellevad, 6230 Rødebro

LO Sønderjyllands amt

Agnes Nielsen,
Møllebakken 22, Svenstrup, 6430 Nordborg

Arbejdernes Oplysningsforbund, Sønderjyllands amt

John Lauridsen,
Bjerndrup Bygade 4, 6070 Christiansfeld

Sydslesvigsk Forening

Ernst Vollertsen,
Seekamp 19, D-2381 Lürschau

FOF-Sønderjylland

Marie Olsen, Kyshøj 12, 6470 Sydals

Sønderjyske Husholdningsforeninger

Elisabeth Prahl,
Tønder Landevej 12, 6240 Løgumkloster

Det Konservative Folkeparti Sønderjylland

Karlo Christensen, Nygade 13, 6270 Tønder

Arbejdernes Radio- og Fjernsynsforbund

V. P. Leonhardt,
Carstengade 90, 6270 Tønder

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund

Gerda Skov,
Røddingvej 5, Brændstrup, 6510 Gram

Ildrættens Samarbejdsudvalg for Sønderjyllands amt

Ingolf Skousen, Mågevej 2, 6500 Vojens

Socialdemokratiet, Aabenraa kommune

Ena Drimer,
Brunbjergvej 60, Løjt Kirkeby, 6200 Aabenraa

Amtsrådsmedlem

Grete Zachariassen,
Mølmark 27, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem

Bent Krogh Petersen,
Pilelykke 36, 6310 Broager

Kommuner i Sønderjyllands amt

Lundtoft kommune, Felsted

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 55 11
Borgmester: P. Buus Madsen
Kommunaldirektør: Jens Bundesen

Tinglev kommune, Tinglev Midt 2

6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 39
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: cand. jur. Morten Knudsen

Gråsten kommune

6300 Gråsten
Borgmester: Peter Friis Brodersen
Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Augustenborg kommune

6440 Augustenborg, tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Regnar Liboriussen
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredebro kommune

6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50
Borgmester: Lauge Jepsen
Kommunaldirektør: Gert Horn

Haderslev kommune

6100 Haderslev, tlf. 74 22 23 24
Borgmester: Gunnar Nielsen
Kommunaldirektør: Poul Johansen

Nordborg kommune

Rådhuset, Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg, tlf. 74 15 16 17
Borgmester: J. Møller Madsen
Kommunaldirektør: Anton Nielsen

Sundeved kommune

Avnbøl 12, Ullerup
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 12 16
Borgmester: Ruth Jørgensen
Kæmner: Erik Juhl Petersen

Bov kommune

6330 Padborg, tlf. 74 67 00 67
Borgmester: Preben Johannsen
Kommunaldirektør: Bent Sørensen
Telefax 74 67 59 05

Skærbæk kommune

Storegade 51, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 12 11, fax 74 75 02 11

Borgmester: Peter A. Petersen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Nørre-Rangstrup kommune

6520 Toftlund, tlf. 74 83 19 34
Borgmester: Birte Thyssen
Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding kommune

6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61
Borgmester: Peter Holst
Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Sønderborg kommune

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 00
Borgmester: Ingolf Winzor

Broager kommune

6310 Broager, tlf. 74 44 10 33
Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
Kommunaldirektør: Erik Breum

Rødekro kommune

6230 Rødekro, tlf. 74 66 28 75
Borgmester: Erik Larsen
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Aabenraa kommune

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 12 00
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Ehlert B. Nielsen

Højer kommune

6280 Højer, tlf. 74 78 23 27
Borgmester: Knud Hansen
Kommunaldirektør: Th. Uhre

Vojens kommune

6500 Vojens, tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Nis Mikkelsen
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

Christiansfeld kommune

6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 26
Borgmester: Holger Hansen
Kommunaldirektør: Else Mariegaard

Kommuneforeningen i Sønderjyllands amt

Kommunekontoret, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 21 61
Formand: Borgmester Nis Mikkelsen
Forvaltningschef: Knud Sørensen

Tønder kommune

6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10
Borgmester: Kurt Johansen
Kommunaldirektør: Egon Nielsen

Løgumkloster kommune

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 11
Borgmester: Hans Jessen Hansen
Kommunaldirektør: Hans Holt

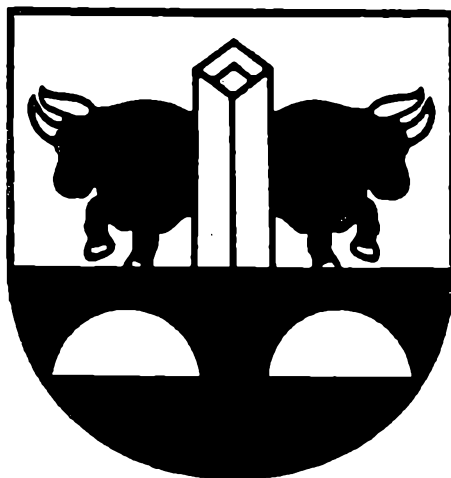
Sydals kommune

Skovsholm 1, Hørup
6470 Sydals, tlf. 74 41 52 20, fax 74 41 61 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Gram kommune

6510 Gram, tlf. 74 82 21 31
Borgmester: Hans Peter Geil
Kommunaldirektør: Keld Brøchner Nielsen

BOV KOMMUNE
BROEN TIL
DET EUROPÆISKE MARKED
GÅR GENNEM KOMMUNEN

Foreninger - Organisationer - Institutioner m.v.

NATIONALE OG HISTORISKE FORENINGER M.V.

Sønderjydsk Skoleforening

Formand: Gdr. Hans Schmidt
»Sandet« 6520 Toftlund, tlf. 74 83 41 08

Næstformand: Elsebeth Smidt
Tanderupgaard, 6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen
Sydbank, 6270 Tønder

Sekretær: Jens Friis Styrk
Catharinasvej 22, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 78 32 81

Poul Callesen
Præstegårdsvej 11, Felsted, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard
Københovedvej 11, 6630 Rødding

Steffen Oxholm
Bevtoftvej 28, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen
Højsvej 3, 6400 Sønderborg

Inger Langhede

Birthe Boe
Jættevej 17, 6200 Aabenraa

Nis Christensen
Nordborgvej 63, 6430 Nordborg

Kern H. Pedersen
Tørsbølgade 56, 6300 Gråsten

Cathrine Gyldenkærne
Hjerndrup, 6070 Christiansfeld

Uffe Bjerre
Trøjborgvej 1, 6261 Bredebro

Lisbeth Skau
Skovgårdvej 15, 6500 Vojens

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen
Toften 4, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 12 31

Sekretær: Tage Madsen
Surrerøj 18, 6372 Bylderup Bov

Sønderjydsk Skoleforening - Almanakudvalget

Formand: Kern H. Pedersen Tørsbølvej 56,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 91 92

Hans Schmidt
»Sandet« 6520 Toftlund

Hardy Knudsen
Surrerøj 7, 6372 Bylderup Bov

Tage Madsen
Surrerøj 18, 6372 Bylderup Bov

Hanne Clausen
Toghale 11, 6270 Tønder

Sprogforeningen

Folkehjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Kontortid: Mandag 13-17

Sekretær: Lis Mågård

Bestyrelse:

Formand: O. bibliot. Jørgen Mågård
Svangkærvej 9, Smedeby, 6340 Kruså,
tlf. 74 67 21 14

Sognepræst: Th. Heick
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 27

Lektor: Klaus Eggers Hansen
Havgyden 41, Bæk, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 69

Vandrelærer: Volker Bock
Meiereistrasse 7, D-24891 Thumbby,
(Sydslesvig), tlf. 009 49 462-37 189

Dommer: Ditlev Nielsen
Hollændervænget 13B, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 76 87

Lektor: Karen Margrethe Pedersen
Tjørnevej 26, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 13 20

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5, postboks 1530,
1020 København K, tlf. 33 11 30 63

Formand: Amtsskolekonsulent Viggo
Witt-Hansen
Rugvænget 16, 6600 Vejen, tlf. 75 36 06 12

Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Driftleder Aage Madsen
Langkær 11a, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 24

Haderslev Venstre kreds

Formand: Sigrild Andersen
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov, tlf. 74 83 31 56

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen
Dansmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Sønderborg kreds

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen
Kastanieallé 24a, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen
Østerbyvej 32, 6280 Højer, tlf. 74 78 32 15

Slesvigsk Samfund

Formand: Læge Frode Gam
Valhøjsalle 34, 2610 Rødovre, tlf. 36 70 38 38
Kontor: Kapelvej 17, 3. th., 2200 København N,
tlf. 31 35 63 37

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Britta Nielsen
»Hesselgård« Krusåvej 6, 6300 Gråsten

Næstformand og sekretær: Rita Jespersen
Dimen 55, 6200 Aabenraa

Kasserer: Ingrid Wind
Fennevej 5, 6270 Tønder

Hvilehjemmet: Havnebyvej 119
6792 Kongsmark, Rømø, tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 46 83
Åbningstider: man.-tor. kl. 9-14

Forretningsudvalg:
Formand: Lars N. Henningsen, Aabenraa
Næstformand: Henrik Fangel, Aabenraa
Kasserer: Henning Mathiesen, Sønderborg
Hans Schultz Hansen, Aabenraa

Redaktionsadresser:
Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg,
tlf. 009 49-461 86970

Sønderjysk Månedsskrift:
Henrik Fangel
Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:
Hans Schultz Hansen
Landsarkivet
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:
Karl Erik Olesen, Starup
(Haderslev amtskreds)
Peter Madsen, Løgumkloster
(Tønder amtskreds)
Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)
Paul Rathje, Augustenborg
(Sønderborg amtskreds)
Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Øvrige medlemmer af styrelsen:
Inge Adriansen, Høruphav
Henrik Becker-Christensen, Aabenraa
Elsemarie Dam-Jensen, Løgumkloster
Niels H. Kragh Nielsen, Sdr. Hygum
O. Perch-Nielsen, Aabenraa
Bjørn Poulsen, Flensborg
Hans H. Worsøe, Aabenraa

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen
Stationsgade 1, V. Sottrup, 6400 Sønderborg

Sekretær: Museumsinspektør J. Slettebo
Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 25 39

Dansk Slægtsgaardsforening

Gdr. H. C. Clausen
Holmbogård, Langbro 2a,
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86

Det unge Grænseværn (D.N.U.)

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen
Kastanie Allé 24a, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13

Næstformand: Gdr. Poul la Cour Møller
Højbjerggaard, Fjordvej 7, Bækken,
6300 Gråsten, tlf. 74 60 81 65

Landsforeningen af Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt
Gåsemosen 7, Snave, 5683 Hårby,
tlf. 64 77 14 40

Næstformand: Hans Chr. Hansen
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjydsk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Christian Hansen
Ravsted Hovedgade 95, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Kasserer: Helga Becker
Sønderhedevej 10, Østerby Mark, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 03

Næstformand: Boy Nissen
Sønderbyvej 14, Møgeltønder, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 83 50

Sekretær: Jens Knudsen
»Kalmegård« Marstrup, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænserregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 55 50,
telefax 74 62 51 69

Direktør: dr. phil. Henrik Becker-Christensen
Samfundsvidenskabelig forskningsleder:
cand. polit. Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann
Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 27 65

Dansk Kvindesamfund

Kontakt: Gerda Dørflinger
Lembckesvej 43, II, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 35 - 74 58 26 46

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Jørgen Wangel
Mosevang 29, Ulkebøl, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 75 33

DGI Sønderjylland

Øbeningsvej 1, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 92 69,
fax 74 66 96 42
Telefontid: mand.-torsd. 10.30-12.30/14.00-16.00
samt fred. 10.30-12.30

Formand: Lyng Kjeldsen
Højskolevej 4c, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 85 51

Næstformand: Henning Larsen
Dover Mark 3, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 51 74

Haderslev/Rødding kreds: Helge Moosmann
Hj. Lorenzensvej 47, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 14 43

Sønderborg kreds: Chr. Møller
Idrætshøjskolen, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 18 70

Tønder kreds: Bente L. Nicolaysen
Flensborgvej 84, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 85 40

Aabenraa kreds: Hans Bille
Kirkegårdsvej 43, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 14 52

SI Skyttegruppen: Formand Kurt Bromann
Havretoften 21, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 16 20

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat
Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrlæge Hans Heinrich Hansen
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

**Deutscher Schul- und Sprachverein für
Nordschleswig**

Jørgensgård 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 41 03,
fax 74 62 73 61

Formand: gårdejer Joachim Schramm
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert

ANDELSKASSEN

De Sønderjydske Andelskasser

**SUNDEVED ANDELSKASSE
ASSERBALLESKOV ANDELSKASSE
TANDSLET ANDELSKASSE
RØMØ ANDELSKASSE
ANDELSKASSEN, TINGLEV**

Musik - Teater - Kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Institutionens bestyrelse:
Stiftamtmand: Ole Perch-Nielsen, formand

Administration: Jytte Rasmussen

Programudvalg:
Solooboist Jørgen Frederiksen
Koncertmester Trond Sæverud
Alt. koncertmester Karsten Dalsgård Madsen

Adresse:
Musikhuset, Skovvej 16, DK-6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 61 61, telefax 74 42 61 06

Den sønderjyske Duo

Elin Bruun
Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 58 86
Thomas Jensen
Ertebjergvej 28, 6473 Tandslet, tlf. 74 44 75 18

Duo Klassik

Arne Møller Jørgensen, violin
Elin Bruun, klaver
Henv.: Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 68 86

Collegium danicum

Thomas Jensen, fløjte
Arne Møller Jørgensen, violin
Johan Korsfeldt, bratsch
Finn Sigfusson, cello
Elin Bruun, piano/cembalo

Henv. bedes rettet til:
Tivoli Festival,
Vesterbrogade 3, 1620 København V
eller til:
Dybbølbjerg 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 68 86

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 26

Sekretær: Helge Rosenblad
Chr. Winthersvej 4, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 09 21

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Thomas Hauger
Præstegade 20, 6760 Ribe, tlf. 75 13 98 99

Forretningsfører: Asger Hulgaard
Blegevej 7, 8300 Odder,
tlf. 86 54 08 31

Redaktør af »Rampelyset«: Bent Jacobsen
Redaktionens adresse: Ladegårdskov 14,
6300 Gråsten

Landssekretariat:
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03

Teaterforlaget DRAMA:
Ladegårdskov 14, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 41

Sønderjydsk Forsøgsscene

Formand: Bodil Rindom
Tinglevgaard, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 32

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Carsten Wittrock,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og kl. 14

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Fru Ilse Søgaard
Lysestøbervej 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 73

Sønderborg Kunstforening

Formand: Lektor Karen Løvig
Peter Graus Vej 5, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 18 16

Haderslev Kunstforening

Formand: Hans Huss
Rosebakken 52, 6100 Haderslev

Sekretær: Jørn Folden Jensen
Fælleshave 8, 6100 Haderslev

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Landsformand: Valborg Nielsen
Borregården, Kulbyvej 18, 4270 Høng,
tlf. 53 55 24 66

Sekretariat: Sankt Peder's Stræde 2,II
4000 Roskilde, tlf. 42 35 02 86

Medlem af bladudvalget: Birgit Hostrup
Vestergade 46, Borris, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 62 33

Sønderjyllandskredsen af D.S.D.H.:
Formand: Mona Beck
»Højvanggård«, Udsigtsvejen 12, 6510 Gram,
tlf. 74 82 18 03

Hovedbestyrelsesmedlem:
Karen Holmegård Lauge, Løbækgård,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 24

De Sønderjyske Husholdningsforeninger

Formand: Sonja Hansen
Vollum Øst 12, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 11 92

De Sønderjyske Husmandsforeninger

FAMILIE- OG HAVEBRUGSUDVALG

Amtsformand - Haderslev: Inge Lise Schmidt
Sommerstedvej 29, Bjærndrup,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99

Næstformand - Tønder: Marie Hansen
Sønderbæksvej 8, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47

Næstformand - Nørre Rangstrup: Else Larsen
Kærmoosevej 6, Stenderup, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 14 82

Næstformand - Gram-Rødding: Petrea Matzen
Stenderup Byvej 2, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 11 61

Næstformand - Aabenraa: Lone Jensen
Hovslundvej 34, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 45 57

Næstformand - Sønderborg: Bodil Lund
Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm
Ø. Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro,
tlf. 74 69 87 41

Konsulent: Inga Boldt
DSH faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51

HAVEBRUGSUDVALGET:
Formand: Ole Brink
Hølleskovvej 3, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Haderslev Amts Landbohusholdningsforening

Formand: Märtha Daugaard-Hansen
Riisgaard, Vandlingvej 105, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 36 95

Nørre Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Ingeborg Sørensen,
Østergårdvej 3, 6534 Agerskov

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Gerda Sørensen
Guldhornsvej 3, Møgeltønder, 6270 Tønder

Aabenraaegnens Husholdningsforeninger

Kredsformand: Ingeborg Staugaard
Torp Bygade 12, 6200 Aabenraa, tlf. 74 66 30 34

Lokalformand - Bedsted Lø: Eli Petersen
Lundbyvej 27, 6240 Løgumkloster

Lokalformand - Egvad: Anne G. Jepsen
Hydevadvej 34, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 96 02

Lokalformand - Ensted Ingeborg Staugaard
Torp Bygade 12, 6200 Aabenraa, tlf. 74 66 30 34

Lokalformand - Hjordkær: Solveig Hansen
Nybølvej 25, Hjordkær, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 47

Lokalformand - Hovslund: Alida Jørgensen
Foldingbrovej 14, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 68 45 58

Lokalformand - Kassø: Lone Sønnichsen
Kassøvej 45, Kassø, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 69 50

Lokalformand - Løjt: Ingrid Petersen
Stolligvej 14, 6200 Aabenraa, tlf. 74 69 06 07

Lokalformand - Vis Herred: Ingrid Iversen
Tøndervej 35, 6330 Padborg, tlf. 74 67 66 20

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Ingrid Nielsen
Kongshoved 2, 6470 Sydals, tlf. 74 40 52 81

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Gerda Lyck
Kirkeagervej 11, V. Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 65 65

Slogs Herreds Husholdningsforening

Formand: Else la Cour Bergmand
Gerrebækvej 15, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 45 42

Dybbøl Sogns Husholdningsforening

Formand: Fru Marie Jørgensen
»Solbakkegård« Porsdam 9, Dybbøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 48 55 20

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lis Jensen
Svennesmølle 36, Mommark, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 77 52

padborg boghandel

Launi Pedersen
Nørregade 16, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 08 (Boga/d.)
Tlf. 74 67 10 59 (Papira/d.)
Fax 74 67 57 16 .

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

c/o Turismens Fællesråd
Admiralgade 24, 1066 København K,
tlf. 33 93 17 18
Formand: Direktør Chr. R. Hunderup

Samvirkende danske Turistforeninger

Skeelslund, 9440 Aabybro, tlf. 98 24 47 33
Formand: Direktør Chr. R. Hunderup,
tlf. 33 15 30 88

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Direktør Chr. R. Hunderup
Friisberg & Partners A/S, Amaliegade 6,
1256 København K
Sekretariat:
Øerne: Admiralgade 24, 1066 København K,
tlf 33 93 17 18
Jylland: Skeelslund, 9440 Aabybro,
tlf. 98 24 47 33

Turist Marketing Sønderjylland

Formand: Erik Oksborg, Hammelev
Turist Marketings kontor: Bjerggade 4L,
6200 Aabenraa
Amtsturistchef: Bente Færgemand,
tlf. 74 63 01 30, telefax 74 63 09 95

Augustenborg Turistforening

Bureau: Storegade 28, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 17 20
Formand: Hanne Lund
Mommarmarkvej 17, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 39 90

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Chr. Caspersen
Gammelmark Camping, 6310 Broager
Bureau: Ihle's Papirhandel
Storegade 23, 6310 Broager, tlf. 74 44 11 00

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Forstander Johannes Larsen
Gammel Skamlingvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26 og 75 57 50 97
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistforening

Formand: Anna Margrethe Ikast
Hasselvej 39, 6510 Gram, tlf. 74 82 25 84
Bureau: Alli Andersen
Kiosken, Torvegade 13, 6510 Gram,
tlf. 74 82 13 35

Højer og Omegn Turistforening

Formand: Albert Pedersen
Emmerlev Klev Strandhotel, 6280 Højer,
tlf. 74 78 25 88

Haderslev Turistforening

Formand: Paul Deleuran
Klosteret 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 28 92
Bureau: Sønderbro 3, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Svend Aage Mattson

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann, Barsbøl
Markvej, Jels, 6630 Rødding, tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10
Leder: Conni Tetens

Nord-Als Turistforening

Formand: Disponent Arne Asmussen
Tranebærvej 5, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 19 65
Bureau: Nord-Als Turistbureau, Stationsvej 8,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 05 92
Turistchef: Michael Hansen

Turistforeningen for Rømø-Skærbæk og Omegn

Formand: Sparekassedirektør Bent Petersen
Gartnervænget 2, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 18 20
Bureau: Tvismark, 6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
Turistchef: Per Skramsø

Turistforeningen for Sønderborg og Omegn

Formand: Revalideringschef Sv. A. Hellesen
Kastanie Allé 24 a, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 49 13
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, telefax 74 42 57 47
Turistchef: Per Christensen

Nørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Gårdejer Aage Birk
Povlskrovej 1, Arrild, 6520 Toftlund, tlf.
74 83 43 04
Bureau: Toftlund Bog og Ide, Bente Born,
Søndergade 5, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 11 19

Tønder og Omegn Turistforening

Formand: Erik Tygesen
Østergade 5, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 12
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 20
Turistchef: Kim Carlsen

Vojens Turistforening

Bureau: Vojens Bibliotek, Rådhuscentret 5,
6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00
Formand: Sven Bork, Topmejsvej 18,
6500 Vojens

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 00949-461-86020
Bureau: Turistforeningen for Aabenraa og
Omegn, H. P. Hanssensgade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: Lis Langelund-Larsen

**ARNOLD
BUSCK**

Clausen Bøger

Perlegade 8
6400 Sønderborg
Telefon 74 42 38 00
Giro 9 00 71 05
Fax 74 43 22 40

Forskellige

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 01

Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer:

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Uffe Bjerre
Trøjborgvej 1, Visby, 6261 Bredebro,
tlf. 74 76 31 27

Sekretær: Kontorassistent Bodil Bjerre
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk

Sdr. landsstyrelsesmedlem:
Sygehjælper Karen Margrethe Jørgensen
Søndergade 7, Hundslev, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 32 20

Sognepræst Hans Fabricius
Søndergade 7, Skodborg, 6600 Vejen

Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer:

Formand: Landssekretær Flemming Kramp
Klaksvej 17, 4262 Sandved
Foreningens kontor: Vesterbro Torv 1-3,
8000 Århus C.
Leder: Sekretariatschef, cand. jur. Jens Gram,
tlf. 86 19 70 77

Dansk Kirke i udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, Postgiro 9 00 13 95.
Telefax 66 13 96 69

Præsident: Olav C. Lindegaard
Ribelandevej 37, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 20 25

Formand: Sognepræst Christian Dickmeiss
Platan 10, 5230 Odense M, tlf. 66 12 56 78

Generalsekretær og kasserer: Egon
Christiansen
Store Klaus 39, 5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Landssekretær: Tove Jonstrup
Tanghavevej 38, 5883 Oure, tlf. 62 28 14 06

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Fru Gerda Dørflinger
Lembckesvej 43, 2. tv., 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 35

Den danske Israelmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Landssekretær: Peter Schmidt
Sejrsvej 92, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 03 30

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Keld Kobborg Andersen

Brødreminighedens Danske Mission

(BDM), Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Missionssekretær: Alex Dahl Nielsen

Dansk Forenet Sudan Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Mogens Mogensen

Det Danske Missionselskab (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup, tlf. 31 62 99 11
Generalsekretær: Anders Mielke
Landsformand: Provst Tranholm-Mikkelsen
Halsvej 272, Vester Hassing, 9310 Vodskov

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K, tlf. 33 11 75 41

Museer

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, 6070 Christiansfeld
 Åben: 1.6-31.8: 14-17, mandag lukket.
 Besøg uden for disse tider efter aftale med Ella de Molade,
 Lindegade 3, 6070 Christiansfeld,
 tlf. 74 56 12 37

Museet for Frøslevlejren og Dansk Røde Kors Museum

Åbningstider: 1. febr.-24. juni: 9-16, mandage lukket / 25. juni-10. aug.: 10-17 / 11. aug.-30. nov.: 9-16, mandage lukket / December-januar: lukket.

Bov Museum

»Oldemorstofte«, Bovvej 2, 6230 Padborg,
 tlf. 74 67 51 50
 Åbent 1/4 til 1/11 hver dag (undtagen mandag) 14-17.
 (Besøg af grupper udenfor disse tider kontakt venligst museet eller H. H. Bank, tlf. 74 67 16 18

Højer Mølle- og marskmuseum

6280 Højer, tlf. 74 78 29 11
 Åben: 1.4.-31.10: 10-16, fredag lukket.
 Lejrscole- og gruppebesøg udenfor
 åbningstiden kun efter aftale, tlf. 74 78 29 11
 eller 74 72 26 57

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,
 fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24
 Åbent palmesøndag-1.11: torsdag-søndag 10-17,
 mandag lukket

Haderslev Museum, Dalgade 7

6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66
 Åbningstid: Sommer (1/6-31/8): Mand.-fred. 10-17, lørd., søn- og helligd. 12-17 / Vinter (1/9-31/5): Tirsd.-sønd. og helligd. 13-16, mand. lukket.

Ehlers samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev
 Åbningstider: 1/6 til 31/8: alle hverdage kl. 10-17.
 Lørd. og sønd. samt helligd. 14-17. 1/9 til 31/5:
 tirsdag, torsdag, lørdag og søndag samt
 helligdage kl. 14-17.

Besøg eller studier herudover kan aftales på
 tlf. 74 53 08 58 - Slotsgade 20

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster,
 tlf. 74 74 41 65
 Åben: Palmesøndag til 31. oktober:
 tirsdag-lørdag kl. 10-17, søn- og helligdage kl.
 14-17.
 Åbningstider om vinteren oplyses ved
 henvendelse til museet.

Nationalmuseets Kommandørgård

Juvrevej 60, Rømhø, 6791 Kongsmark,
 tlf. 74 75 52 76
 Åben 1/5-30/9 fra kl. 10.00-18.00. Åben oktober
 fra kl. 10.00-15.00. Mandage lukket.

Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum

Kongevej 55, 6270 Tønder, tlf. 74 72 26 57
 Åben: Sommerhalvår: 10-17. Vinterhalvår:
 13-17. Mandag lukket hele året.

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39
 Kontortid: Mandag-torsdag 8-16, fredag 8-14.
 Åben: 1.5.-30.-9.: 10-17 / 1.10.-31.-10.: 10-16 /
 1.11.-31.3.: 13-16 / 1.4.-30.4.: 10-16

Aabenraa Museum

H.P.Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 26 45
 Åben: 1.6.-31.8.: 10-16, mandag lukket.
 1.9.-31.5.: 13-16, mandag lukket.

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37b, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45
 Åben: Ved særudstillinger og for grupper efter
 aftale.

Skærbækens Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
 Leder: H.E. Sørensen, Melbyvej 27,
 tlf. 74 75 17 04

Landbrugsmuseet Hygum Hjemstavnsgård

Ollingvej 1, Sdr. Hygum, 6630 Rødding
 Henv. om besøg tlf. 74 84 12 69 eller 74 84 51 22

Museer i Sydslesvig (udvalg)

Danevirkegården

Museum og forsamlingshus,
Ochsenweg 5, 24867 Dannewerk,
Museumsleder: Jørgen Kühl,
Tlf. 04621/37814

Slesvig Bymuseum

Frederichsstr. 7-9, D-24837,
Åbent mandag, onsdag til lørdag 9-17,
søndag 9-13

Theodor Storm-huset

Wasserreiche 31, D-25813, Husum
Åbent april til oktober: tirsdag til fredag 10-12
og 14-17, lørdag-søndag 14-17, november til
marts: tirsdag, torsdag og lørdag 15-17

HUSUM:

Nissen-Haus - Nordfrisisk Museum

Herzog Adolf-Str. 25, D-25813 Husum
Åbent: april til oktober hverdag 10-12 og 14-17,
søndag 10-17. Om vinteren lukker museet kl. 16

VYK/FØR:

Haeberlin-museet

Rebbelstieg, D-25938 Wyk/Föhr.
Åbent juni-august: tirsdag til søndag 10-12 og
14-18, maj-september: tirsdag til søndag 10-12 og
15-16

SKT. PETER-ORDING:

Ejdersted hjemstavnsmuseum

Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording.
Åbent april til september: tirsdag til lørdag 10-
12 og 15-17, søndag 10-12, oktober til marts:
tirsdag til lørdag 15-17, søndag 15-17

NIBØL:

Naturhistorisk hjemstavnsmuseum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll.
Åbent 15. maj til 15. august: daglig 10-12 og 14-17,
16. august til 14. maj: daglig 14-17

SØBØL:

Nolde-museet

Seebüll, D-25927 Neukirchen
Åbent marts til november: daglig 10-18

SLESVIG:

Det slesvig-holstenske Landsmuseum for forhistorie

Schloss Gottorp, D-24837 Schleswig.
Åbent april til oktober: 9-17, november til
marts 9.30-16, Mandag lukket (Nydamhallen
åben)

SLESVIG:

Det slesvig-holstenske Landsmuseum for kunst- og kulturhistorie

(Se ovenfor)

Det jødiske museum for kunst og kultur

Dr. Bamberger-Haus, Prinzessinstr. 8, D-24768
Rendsburg.
Åbent: tirsdag til lørdag 11-13 og 15-18,
søndag 14-18

RENDSBORG:

Hjemstavns museet

Alter Markt, D-24768 Rendsburg.
Åbent: tirsdag til søndag 10-12, fredag til søndag
også 15-17

Kunststøbejernsmuseet (Carlshütte)

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf.
Åbent tirsdag til lørdag 15-18, søndag 10-12 eller
efter aftale.

LYKSBORG:

Lyksborg Slot

Schloss Glücksburg, D-24960 Glücksburg.
Åbent 15. maj til september: tirsdag til søndag
10-16.30

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum.
Åbent juni til august: daglig 10-12 og 14-17, maj-
september: tirsdag til søndag 10-12 og 14-16

ISTED:

Isted-mindehallen

D-24879 üb. Schleswig.
Åbent april-september: tirsdag til søndag 8-18,
oktober til marts: tirsdag til søndag 9-17

Husum Slot

D-25813 Husum.

Åbent april til oktober: tirsdag til søndag 10-12 og 14-17. Resten af året tirsdag, torsdag og lørdag 15-17

Røde Hauberg

Roter Hauberg, D-25889 Witzwort.

Åbent dagligt fra 10-22

HEDEBY:

Vikingsmuseet i Hedeby

Ved Hedeby (hovedvej 76)

Adr. Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig

Flensborg Søfartsmuseum

Schiffbrücke 39, D-24939 Flensborg.

Åbent: Tirsdag-lørdag 10-17, søndag 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensborg.

Åbent: 10-12, 15-17, søndag 10-13, mandag og lørdag lukket

Hjemstavns museet på Sild

Sylter Heimatmuseum, D-25980 Keitum/Sylt.

Åbent april til oktober: tirsdag til søndag 10-12 og 14-17.30

KEITUM/SILD:

Det frisiske Hus

D-25980 Keitum/Sylt.

Åbent maj til november: onsdag til mandag 10-12 og 14-17

FLENSBORG:

Bymuseet

Lutherplatz 1, D-24937 Flensborg.

Åbent: tirsdag-lørdag 10-13 og 15-17, søndag 10-13

**GÅGADENS
BOGLADE**
6400 SØNDERBORG
TELEFON 74 42 13 31

VI
SES
PÅ
GÅGADEN

Bogladen,
hvor bogglade
mennesker mødes

Danske og frisiske institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdeling
Skr.: Signe Andersen
Osterwang 5, D-25856 Hatsted.

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Jørgen Peder Hansen.
Vicekonsul: Hanne Eder
Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/144000, telefax 0461/17928.

Sydslesvigsk Forening

(SSF)

Formand: Heinrich Schultz
Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512, telefax 04862/17297

Flensburg by:

Formand: Dieter Matthiesen
Richard Wagner Strasse 17, D-24943 Flens-
burg, tlf. 0461/62788.
Sekretariat: Sekretær Manfred von Domarus
Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/24766

Flensburg amt:

Formand: Werner Mattok
Schwenmaustr. 12, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/7179
Sekretariat: Sekretær Monika Jansen
Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/25827

Gottorp amt:

Formand: Preben Vogensen
Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,
tlf. 04642/2114
Sekretariat: Sekretær Gudrun Schultz
Lollfuss 69, D-24837, Schleswig,
tlf. 04621/23888, telefax 04621/21105

Husum amt:

Formand: Lars Erhardsen
Dørpuner Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen
Neustadt 95, D-25813, tlf. 04841/2612,
telefax 04841/63618

Ejdersted amt:

Formand: Peter Jacob Alberts
D-25881 Osterhever, tlf. 04865/836
Sekretariat:
Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, telefax 04861/1607

Rendsborg/Egernførde amt:

Formand: Joachim Martin
Gartenstr. 24, D-24794 Borgstedt,
tlf. 04331/32950
Sekretariat: Sekretær Friedrich Thomsen
»Amtsmandsgården«, Torstrasse 4, D-24768
Rendsborg, tlf. 04331/23376
og Noorstrasse 18, D-24340 Eckernførde,
tlf. 04351/2527 (hver dag kl. 9-12),
telefax 04351/5183

Sydtønder amt:

Formand: Johann Mikkelsen
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck, tlf.
04662/3185
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll, tlf.
04661/2755, telefax 04661/2432

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/13054 + 13055

Privat dansk gymnasium

Rektor: Erik Jensen
Dansk postadr.: Box 380, 6330 Padborg

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Janne Marcussen
Dorfstrasse 40, D-25923 Braderup

Skoledirektør:

Hans Andresen
Kontor: Stuhrs Allee 22, Postfach 1461, D-
24937 Flensburg, tlf. 0461/5801-0,
telefax 0461/57195
Dansk postadr.: Box 389, 6330 Padborg.

Feriekontoret:

Marienhölungsweg 41, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56664

Skolepsykologisk kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52055

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor:
Wrangelstrasse 14, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/52925

Provst Viggo Jacobsen

Forretningsfører:
Detlev Lorenzen

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76, Postfach 2664,
D-24916 Flensburg, tlf. 0461/17821 - 17822 -
26329,
telefax 23654

Generalsekretær: Gert Wienche

Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen

Kulturfdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff

Dansk postadr.: Box 369, 6260 Padborg

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg
Dansk postadresse: 6330 Padborg,
tlf. 0461/8697-0, telefax 0461/869759

Åbningstider:
Sommerhalvåret 1.4-1.9: 10-18, lørdag 9-13 - Vin-
terhalvåret 10-19, lørdag 9-13 - Overgangsdato-
er mellem halvårene meddeles i Flensburg Avis

Overbibliotekar: Jørgen Hamre

Studieafdelingen: Bibliotekslektor, dr. Johann
Runge

Arkivet: Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen

Slesvigske Samling: Jane Bossen

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. Husum
04841/2292

Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Slesvig,
tlf. Slesvig 04621/24263
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhe

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg, tlf. 0461/
52071

Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg

Formand for sundhedsrådet og forretningsud-
valget:

Pastor Paul Tappe, Osterstrasse 5, D-25917
Leck, tlf. 04662/2443

Kontorchef: Hasso Petersen

Ledende sygeplejerske: Søster Asta Bøgh, tlf.
0461/52072

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen
Carstensstr. 32, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/29671

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen
Dorfstr. 23, D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/pastor Hans Parmann
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

De sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Karen Vollertsen
Seekamp 19, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4795

Gamles Værn

Formand: Pastor Elsebeth Villadsen
Ahornweg 13, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/95271

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/pastor Preben Kortnum Mogensen
Herrengården 3, D-2525832 Tønning,
tlf. 04861/453

Dansk Sygeplejeforening, Flensborg

Formand Kirsten Fabricius
Wasserlooserweg 5, D-24944 Flensborg

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem, Grosse Strasse 54, D-24960
Glücksburg, tlf. 04631/2456
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Kurt Kronenbitter,
Liebigstr. 17, D-24941 Flensborg, tlf. 0461/96142

Kontor: Süderstr. 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Hans Jacob Asmussen,
Holming, D-2381 Havetoft, tlf. 04603/228

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975

Forretningsfører: Nis Hansen

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Pastor Paul Tappe,
Osterstrasse 5, D-25917 Leck, tlf. 04662/2443

Næstformand: Hans Parmann,
Bismarchstr. 180, D-24837 Schleswig

Sekretær: Uffe Mayland,
Mittenberger Weg 19, D-24941 Flensborg

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/8414-0
Süderstrasse 89, D-2398 Harrislee,
tlf. 0461/71335
Direktion: Hans Erik Hansen, Uwe Axen

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Direktør Preben Bjerregaard,
Emanuel-Geibel-Str. 12, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/51121

Sekretariat: v/Bruno Kramer, Union-Bank,
Grosse Strasse 2, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/17757

»Christianslyst«

Lejrskole- og kursushjem
D-24932 Nottfeld, tlf. 04641/2229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Sydslesvigske Folkedansere

Formand: Inge-Marie Christensen,
Rudekamp 36, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2800

»Tydal« Spejdgård

D-24852 Eggebek, tlf. 04609/263
Bestyrer: Helmuth Werth

Det lille Teater

Hjemmet, Mariegade 20, Flensborg,
tlf. 0461/24835

Post til: Sonja Lehfeldt,
Twedter Mark 74, D-24944 Flensborg,
tlf. 0461/37207

Dansk Gymnastikforening Flensborg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/55836

Klubhuset: Marienhölungsweg 62, D-24939
Flensborg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Sydslesvigsk dansk Ungdomsforeninger

Formand: Tove Vynne,
Neuer Weg 5, D-24879 Neuberend,
tlf. 04621/5951

Dansk Ungdomssekretariat:
Moltkestrasse 20a, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/51051, telefax 0461/581997
Forretningsfører: Horst Schneider

Idrætshallen

Moltkestrasse 20c, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/51053
Inspektør: John Larsen

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K.H. Zeuch,
Nordergraben 26, D-24937 Flensborg,
tlf. 0461/23165

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Niels Nielsen,
Nik. Matthisen Str. 14, D-24941 Flensburg

Sydslesvigsk Vælgerforening (S.S.W)

Formand: Wilhelm Klüver,
Grosse Str. 4, D-24937 Flensburg,
tlf. 0401/181046

Landssekretariat:

Norderstrasse 74,1, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/17421, telefax 0461/20672

Landssekretær: Rolf Lehfeldt

Landdagsmand: Karl Otto Meyer,
Buchauweg 2, D-24980 Schafflund,
tlf. 04639/517, telefax 04639/1536

Flensborg danske Journalistforening

Formand: Inge Møller,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg

Flensborg Avis

Wittenberger Weg 19, D-24941, Flensburg,
tlf. 0461/5805-0
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktør: Uffe Mayland

Jaruplund Højskole

Forstander: Egon Rasmusen, D-24941 Jarup-
lund-Weding, tlf. 04630/382

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tønning, tlf. 04861/5493

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Antonisen,
Westerstr. 30b, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74102

Dirigent: Else Rasmussen,
Jaruplund Højskole, D-24941 Jaruplund,
tlf. 04630/382

De unges Kunstkreds i Sydslesvig

Formand: Leif Dahl,
Am Hang 25, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/72785

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktleder: Jens Erik Salomonsen,
Südergraben 36, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/54676

Lejrskoler og hytter: »Trenehytten«
D-24963 Tarp, tlf. 04638/527

Udlejning v/Arne Hou,
Emmerlev, DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongehus«, D-25882 Tetenbüll, Udlejning v/
Ole Hübertz Knudsen, Yurian-Oven-Strasse
19, D-25832 Tønning, tlf. 04861/476

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Svend Kohrt,
Am Polldamm 2, D-24975 Husby,
tlf. 04621/9732

Sekretariat: Norderstrasse 76,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/17821

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Hans Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445
Korpschef: Helga Hansen, Neuer Weg 8,
D-24879 Neuberend, tlf. 04621/51287

Sydslesvigs dansk Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Waldstrasse 13, Ellund, D-24983 Handewitt,
tlf. 04608/1346

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig

Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016

Formand: Janne Marcussen,
Dorfstrasse 40, D-25923 Braderup,
tlf. 04663/224

Sekretær: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Historisk Samfund

Sydslesvigs Amtskreds,
Formand: Jesper Bolund Nielsen,
Hafengang 8, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25509

Nordfrisk Institut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2360

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/93793

Ungdomskollegiet

Marienhölungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444,
forstander: Uwe Becher

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Dettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Forening for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Momme J. Nommensen,
Christian Albrechts-Koog, D-25899 Gølmsbüll,
tlf. 04661/8298

Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842 Ost-Bar-
gum, tlf. 04672/1677
Sekretær: Manfred Nissen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

Formand: Orla Møller,
Erdbeerenberg 34, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/31642

Sekretær: Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt, tlf. 04846/590

Sydslesvigs Skakkreds

v/Valter Madsen,
Marien Strasse 44, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/13428

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen,
Teichweg 4, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/7942

Slesvig Y's Mens Club

Formand: Kristen Iver Kristensen,
Lutherstrasse 3, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/51522

I.C. Møller-Fonden

v/Nis Petersen,
Molsenkoppel 40, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56590

Heimdal Blæseorkester

v/Svend Glüsing,
Schulgasse 10, D-24939 Flensburg

Radioklubben Duborg

v/Klaus Thordsen,
Ihlseeweg 8, D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Flensburg Y's Mens Club

Formand: Ulla Steenild,
Christiansgang 9, Kupfermühle,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/72396

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen,
Teichweg 2, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75668

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmut Autzen,
Drosselweg 2, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/41830

Æ Amatør

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 04662/3185

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappeller Strasse 3, 24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Küssner,
Moltkestrasse 9, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/56782

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Hans Jacob Asmussen, Holming,
D-24873 Havetoft, tlf. 04603/228
Konsulent: Christen Møller,
Schleswiger Strasse 38, D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/2249

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Gdr. Søren Andresen,
Bredstedter Strasse 46, D-24983 Hüllerup,
tlf. 04608/6677
Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016

Den nordfriske Landboforening (marsken)

Formand: Arnold Klint,
Nordergotteskoog, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/3493
Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, D-25923 Humtrup,
tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Sydtønder amt (geest)

Formand: Janne Marcussen,
Dorfstrasse 49, D-25923 Braderup,
tlf. 04663/224
Konsulent: Joachim Spitz,
Bavnehøj, Hauptstr. 7, 25923 Humtrup,
tlf. 04663/7495

Landboforeningen for Husum og Ejdersted amter

Formand: Gdr. Peter Jakob Alberts, Augusten-
koog, D-25881 Tating, tlf. 04865/836
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Preben Holl, Lehmrade, D-24811
Brekendorf/Owschlag, tlf. 04353/581
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau, tlf. 04621/4445

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 . 6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Biblioteker

Augustenborg - Augustenborg Kommunebibliotek

6440 Augustenborg, tlf. 74 47 16 71
Filialet i Asserballe, Fynshav

Bredebro - Bredebro Bibliotek

6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28
Filialet i Ballum, Visby

Broager - Broager Bibliotek

6310 Broager, tlf. 74 44 16 13
Filialet i Egersund skole
Åbningstider: man. 14-19, ons. 14-17, tor. 10-14,
fred. 14-19

Christiansfeld Bibliotek

Nørregade 12, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 18 37, telefax 74 56 11 49
Filialet i Fjelstrup, Hejls, Stepping, Vejstrup

Felsted - Lundtoft Kommunes Biblioteker

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 53 20
Filialet i Bovrup, Kliplev, Søgård

Gram - Gram Bibliotek

Østergade 10, 6510 Gram, tlf. 74 82 19 70
Filialet i Arnum

Gråsten - Gråsten Bibliotek

6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75

Haderslev - Haderslev Bibliotek

Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 33, fax 74 53 50 56
Åbent 9.30-19 på hverdage, 9.30-13 på lørdage

Højer - Højer Bibliotek

Digeskolen, 6280 Højer, tlf. 74 78 26 86

Hørup - Sydals Kommunebibliotek

Vestervej 42, Kirke-Hørup, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 54 29
Filialet i Lysabild, Tandslet, Kegnæs

Løgumkloster - Løgumkloster Bibliotek

Storegade 16, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 42
Filialet i Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højst

Nordborg - Nordborg kommunes Biblioteker

Løjtertoft, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 03 36
Filialet i Guderup, Havnbjerg

Bov - Bov Bibliotek

6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54
Filialet i Kollund, Holbøl

Rødding - Rødding Bibliotek

Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88
Filialet i Jels og Skodborg

Rødekro - Rødekro Bibliotek

Vestergade 20, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23
Filialet i Genner, Hellevad, Hjordkær,
Hovslund

Skærbæk - Skærbæk Bibliotek

Falckvej 19, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80
Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og
Tønder kommuner.
Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden
for Skærbæk by

Sønderborg - Sønderborg kommunes Biblioteker

Kongevej, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 26 31,
telefax 74 43 09 18
Filialet: Ulkebøl bibliotek, Torvet, Ulkebøl,
tlf. 74 42 82 58
Dybbøl bibliotek, Gl. Aabenraavej 20,
tlf. 74 48 84 88

Tinglev - Tinglev Bibliotek og Turistinformation

Tinglev Midt, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 41 69, fax 74 64 22 64
Filialet i Bolderslev, Bylderup Bov, Ravsted og
Rens

Toftlund - Nørre Rangstrup Bibliotek

Torvegade 1, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 13 03
Filialet i Agerskov, Bevtoft

Tønder - Tønder Bibliotek

Richtensgade 10, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26
Bibliotekssamarbejde mellem Tønder og
Skærbæk kommuner.
Bogbus med 12 holdsteder uden for Tønder

Sundeved - Sundeved Bibliotek

Skolevej 8, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 87 51
Led. bibl. Carsten Nicolaisen

Vojens - Vojens Bibliotek

Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 16 80
Filialet i Hammelev, Jegerup, Nustrup, Over
Jerstal, Oksenvad, Skydstrup, Sommersted,
Vedsted

Aabenraa - Det sønderjyske Landsbibliotek

Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 25 62,
fax 74 62 14 80
Filial i Løjt Kirkeby, Skolegade 23,
tlf. 74 61 75 28

Aabenraa - Deutsche Zentralbücherei Apenrade

Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58
Man.-tirs. 10.00-18.00, ons. 13.00-18.00,
torsd.-fre. 10.00-18.00, lørd. 10.00-13.00
Desuden 3 bogbusser og 4 filialer i Haderslev,
Sønderborg, Tønder, Tinglev

Deutsche Bücherei

Åstrupvej 9, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 29

Deutsche Bücherei

Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 57 65

Deutsche Bücherei

Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59

Lokalhistoriske samlinger og arkiver

Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 58 58, telefax 74 62 32 88
 Åben hverdag 9-16, fra 15.6-15.8, dog lukket om
 lørdagen
 Landsarkivar Hans H. Warsøe
 Arkivarer: Hans Schultz Hansen og Bjørn
 Poulsen

Institut for sønderjysk lokalhistorie

(Historiske Samlinger)
 Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 58 60
 Åben: Mandag til torsdag kl. 10-14 og efter
 aftale
 Formand: Landsarkivar Hans H. Worsøe
 Leder: Lokalhistorisk konsulent Henrik Fangel

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/ Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
 Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

AUGUSTENBORG

Lokalhistorisk Arkiv for Augustenborg kommune

Slotsallé 10, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 18 08
 Åben onsdag 9-12 og første mandag aften i hver
 måned kl. 19-21

BOV

Bov lokalarkiv

Bovvej 4, 6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54

Historisk forening for Vis herred

v/ overlærer H.H. C. Bang
 Padborgvej 27, Bov, 6330 Padborg,
 tlf. 74 67 16 18

BREDEBRO

Lokalhistorisk samling

Brede Bygade 14, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28

BROAGER

Broagerlands lokalarkiv

Storegade 33, 6310 Broager, tlf. 74 44 93 51
 Åben tirsdag kl. 15.00-17.00

CHRISTIANSFELD

Christiansfeld Kommunes Lokalhistoriske Arkiv

Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,
 tlf. 74 56 25 98
 Åben man.-fre. 9-17, tirs. og fre. tillige 17-19,
 lørdag efter aftale.

Vejstrup lokalhistoriske Forening og arkiv

v/ formand Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1,
 6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97
 v/ arkivleder Jørgen Hesselberg,
 Vejstruprødvej 17, 6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

Lokalhistorisk Arkiv for Hejls/Hejlsminde

Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54
 Åbent tirsdag kl. 15.30-17.30

GRAM

Lokalhistorisk Arkiv for Gram og Omegn

v/ Gunnar Lundgaard
 Kirkeallé 13, 6510 Gram

GRÅSTEN

Gråsten kommunes lokalhistoriske arkiv

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
 tlf. 74 65 13 75
 Åben mandag 14-16, torsdag 16-18

HADERSLEV

Haderslev byhistoriske arkiv

Biblioteket, Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 52 55 33
 Åbent onsdag 13-17

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening og Arkiv

Halk Skole, Hejsagervej, 6100 Haderslev,
 tlf. 74 56 13 64

HØJER

Højeregns Lokalhistoriske Arkiv

v/ Folmer Christiansen
 Strandvej 40, 6280 Højer, tlf. 74 78 21 23

LUNDTOFT**Lokalhistorisk samling for Kliplev sogn og
egnsmuseum**

»Straagaards Smedie«, Skolegade 4, Kliplev,
6200 Aabenraa
Henv. tlf. 74 68 76 28, Jørgen Hansen

Bovrup-Varnæs sognearkiv

Bytoften, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 06 18
Åbent fra 1. okt.-31. april hver torsdag fra
18.30-21, eller efter aftale

Historisk Forening og Arkiv for Felsted Sogn

Rådhuset, Graastenvej 1, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 52 52

LØGUMKLOSTER**Lokalhistorisk arkiv for Løgumkloster kommune**

v/ lærer Frede Gotthardsen
Ringgade 15, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 02

NORDBORG**Lokalhistorisk arkiv**

Løjtetoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
Åbningstider: Mand.-torsd. kl. 10-14 samt
mand. 17-20 i tiden 1. sept.-1. maj

NØRRE RANGSTRUP**Nørre Rangstrup lokalhistoriske Arkiv**

Søndergade 56, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 58
Åben mandag 16-18

Lokalhistorisk forening og arkiv for Arrild sogn

v/Kaj Petersen, Slotsvej 2, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 42 23

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Arkiv

Tingvej 3, 6335 Branderup,
tlf. 74 83 15 37

Lokalhistorisk Arkiv for Bevtoft sogn

Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft,
tlf. 74 51 43 17
Formand: Seus Christensen, Rosenvænget 18,
6541 Bevtoft

Brændstrup Hjemstavnsforening

v/ Hans M. Schmidt
Havrumvej 2, 6630 Rødding
Åbent første mandag i hver måned kl. 19-21

Hjerting sogns lokalhistorisk forening

v/ Jes Friis
Hjerting Skovvej 1, Hjerting, 6630 Rødding

Hygum Hjemstavnsarkiv

Ribevej 42, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 69
Åben første tirsdag i hver måned 15-17
eller efter aftale

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

v/ Margit Ottosen
Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødding

Lintrup lokalhistoriske udvalg

Grænsevej 1, 6660 Lintrup

Rødding Lokalhistoriske Arkiv

Biblioteket, Kongevej 6, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 12 88
Åben mand.-torsd. kl. 13-16

Skodborg Hjemstavnsforening og Arkiv

Skodborg Bibliotek, 6630 Rødding
Åben onsdag 10-12 og efter aftale

Skrave Hjemstavnsforening

v/ K. K. Juhl
Skravevej 30, Langetved, 6630 Rødding

Lokalhistorisk Forening for Øster Lindet sogn

v/ Arne Buhrkal
Vråvej 4, Ø. Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 61 54

RØDEKRO**Lokalhistorisk forening for Rødekro kommune**

v/ Thomas Heisel
Horsbyggårdvej 1, 6230 Rødekro

Historisk Samfund i Brøns

v/ hr. Godfred Degn
Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Rejsby-arkivet

Formand: Ejendomsmægler Niels L. Petersen
Hovedvejen 33, Kærbølling, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 33 64

Historisk forening for Skærbæk og Omegn

Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
Åben efter aftale

Nybøl Hjemstavnsforening og Arkiv

Nybøl gamle skole, Nybøl, 6400 Sønderborg
Åben mandag fra 19.30-(?), tlf. 74 48 74 82

Lokalhistorisk Forening og Arkiv og Sottrup Sogn

Vester Sottrup Gl. Skole
Skolevej 21, Vester Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 72 11

Historisk Forening for Sundeved

Truenbrovej 20, Avnbøl, 6400 Sønderborg
Arkivl. Ellen M. Olsen, Bakkensbro 8, Ullerup,
6400 Sønderborg

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47

SYDALS

Lokalhistorisk forening og arkiv for Kegnæs sogn

Kegnæs skole, 6470 Sydals, tlf. 74 46 51 10
Åben første mandag i måneden 18-20

Lokalhistorisk Arkiv for Tandslet sogn

v/ Peter Johannsen
Mommærkvej 313, 6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33

Lysabild sognehistorisk forening

v/ Viggo Vandkær Thomsen
Lysabild Degnegård, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 17-18)
Arkivet på Lysabild skole har åbent første
torsdag i hver måned kl. 18-20 eller efter aftale
med arkivleder Nicolai Hansen, tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Hørup sogn

Hørup centralskole, Vestervej 42, Kirkehørup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 41 52 15

SØNDERBORG

**Sønderborg Lokalhistorisk Arkiv for Dybbøl,
Ulkebøl og Sønderborg**

Tlf. 74 43 27 10
Åbningstider:
Man. kl. 9.00-12.00, onsd. kl. 15.00-17.00
Torvet 2, Ulkebøl, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 93 66
Åbningstider: Tir. kl. 10.00-12.00, onsd. kl.
19.30-21.00

TINGLEV

Lokalhistorisk Arkiv for Tinglev kommune

Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup Bov
Åbent onsdage 15-19

TØNDER

Lokalhistorisk Arkiv

Biblioteket, Richtensgade 10, Tønder,
tlf. 74 72 33 26
Åbent tirsdag 14-17 samt lørdag 10-12
(lukket i juli)

Lokalhistorisk Forening for Vojens kommune

Arkiv: Tørning Mølle
Tørningvej 6, Hammelev, 6500 Vojens
Åbent tirsdag 19.30-21.30, (lukket i
skoleferierne)
Arkivleder Laurids Lund
Hovedgaden 104, Over Jerstal, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Jegerup sogn

Jegerup skole, Bygaden, Jegerup, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 29 80

**Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Oksenvad
Sogn og Omegn**

Øster Lindetvej 5, Oksenvad,
6500 Sommersted, tlf. 74 50 46 07

Ensted sogns lokalhistorisk forening og arkiv

Skolegade 1, Stubbæk, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 66 35 21

Løjt lokalhistoriske Forening (Billedarkiv)

v/ Jørgen Lundby, Søndervang 21, Løjt Kirkeby,
6200 Aabenraa, tlf. 74 66 73 76

Skoler og undervisning

UNGDOMS- OG EFTERSKOLER

Agerskov Ungdomsskole

6534 Agerskov, tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Forstanderpar: Inger og Johs. Svenningsen

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 42 27 62
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81
Forstanderpar: Evelyn og Erik Rosenbæk
Bollerslev

Emmerske Efterskole

6270 Tønder, tlf. 74 72 44 33
Forstanderpar: Ulla Blædel og Per Laustsen

Højer Ungdomsskole

6280 Højer, tlf. 74 78 21 40
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Dover, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 53 33
Forstander: Jes Imer

Luthersk Missionsforening Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 36 52
Forstander: H. P. Mogensen

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg, tlf. 74 45 15 28,
telefax 74 49 11 51
Forstander: Arley D. Bastiansen

Rens Ungdomsskole

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 83 70
Forstander: Olav Veids

Rinkenæs Ungdomsskole

Rinkenæs, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 08,
telefax 74 65 36 08
Forstanderpar: Margit Skov og Erik Back
Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

6073 Sjølund, tlf. 75 57 40 26
Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68
Forstanderpar: Birgitte og Knud-Erik Hansen

Sundeved Ungdomsskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 11
Forstander: Kr. Kristensen

Vøjens Ungdomsskole

6500 Vøjens, tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11
Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 50 63,
fax 74 62 53 55
Forstander: Jørgen Kusk

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Formand: Forstander Knud Brusgaard Nielsen
Nr. Ørslev Ungdomsskole
Nykøbingvej 266, Nr. Ørslev, 4800 Nykøbing F,
tlf. 53 86 80 30

Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. K,
1463 København K, tlf. 33 12 86 80

HØJSKOLER OG LANDBRUGSSKOLER

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 41 12
Forstander: Mogens Hemmingsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 10 24,
fax 74 65 06 24
Forstander: Peder Damgaard

Hoptrup Højskole

6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 13
Forstanderpar: Ingrid og Ole Bjergely
Christensen

Løgumkloster Højskole

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 40 40
Forstander: Harald Nielsen

Rødning Højskole

6630 Rødning, tlf. 74 84 22 84
Forstander: Dorte Esbjørn Holck

Rønshoved Højskole

6340 Kruså, tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46

Forstander: Laurits Kjær Nielsen

Idrætshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 48

Forstander: Christian Møller

Højskolen Strand

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 21 60

Kontor daglig 9-16

Forstander: Mogens Pagh Vestergaard

**Uge Folkehøjskole, Den nordisk-europæiske
folkelige højskole**

Uge, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 30 00

Forstandere: Myrna og Carl Vilbæk

Konstitueret forstander: Torkild Mads Larsen

Kvindehøjskolen

Visby, 6261 Bredebro, tlf. 74 78 34 93

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herstedgade 6-8, 6520 Toftlund,

tlf. 74 83 01 04

Forstander: Erik Stent Pedersen

HUSHOLDNINGSSKOLER

Søgårdhus

Husholdningsskolen på Flensborg Landevej 23,

6200 Aabenraa, tlf. 74 68 78 29

Forstander: Dorte Bindel

**Sønderjyllands Husholdnings- og
Håndarbejdsskole**

Præstegårdsvej 11, 6630 Rødding,

tlf. 74 84 25 00

Forstander: Anna Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

6360 Tinglev, tlf. 74 64 48 20

Forstander: Klaus Lobsien

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 40 70

Tlf. tider: Man. til fre. 8.30-12.00 samt tir., ons.,

torsd. 13.00-15.00 Rektor: Peter Langberg

Tlf. tider: tir., ons., tor. 14.00-15.00

Horsens afd. tlf. 75 61 25 05

SYDBANK
Sønderjylland

Div. skoler

Tønder tekniske Skole og Teknisk Gymnasium
Plantagevej 35, 6270 Tønder, tlf. 74 72 42 11,
telefax 74 72 09 39

ErhvervsUddannelsesCenter Syd (EUC Syd)
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg
Direktør: Svend Aage Olsen

Sønderborg Handelsskole
Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 55 25,
Forst.: Direktør cand. merc. Niels Borup

Uddannelsescenter Tønder VUC
Astronom Hansens Gade 9, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 30 14
Forst.: Søren Kjelds

**Uddannelsescenter Tønder Gymnasium
- HF - VUC**
Astronom Hansens Gade 9, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 10 28
Rektor: Else Fynbo

Haderslev Handelsskole
Kroghs Kobbél 2, tlf. 74 52 12 50,
6100 Haderslev
Forst.: Erik Pedersen

EUC Syd
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 47 44, fax 74 43 40 47

VUC - Haderslev
Lavgade 5, tlf. 74 52 59 77, 6100 Haderslev
Forst. Kai Bjørnskov

**Haderslev Katedralskole
Gymnasium og HF kursus**
Christiansfeldvej 31, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 27 21
Rektor: Jørn Jul Pedersen

Mommark Handelsskole
Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
Souschef Jens Schultz
Driftschef Sv. Aage Clausen
Insp. Vagn Kjørvel

Den sønderjydske Kostskole og Studenterkursus
Vestergade 2, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 62
Rektor: Niels Leth-Sørensen

VUC - Gram
Slotsvej 25, 6510 Gram, tlf. 74 82 22 21
Leder: Knud Bennetzen

Deutsches Gymnasium für Nord Schleswig
Svinget 26-28, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 36
Rektor: H. J. Nissen

Den Sønderjyske Sygeplejerskole
Sydvang 1, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 03 11
Rektor: Hanne Thaysen

Sønderborg Gymnasium og HF
Kongevej 37, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 34 27,
fax 74 42 80 27
Rektor: Ole Jellingsø

Aabenraa Gymnasium og HF
Kostskole - Forstallé 14, postbox 50,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24
Rektor: Eva Nielsen

AMU-center Sønderjylland
Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 47 80
Forst.: Finn Tiemroth

Tønder Handelsskole
Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 43 53, telefax 74 72 05 84
Forst.: Steen Kaiser

Amtsgymnasiet i Sønderborg
Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 05 01
Rektor: Henning Steen Jensen

**Skolen for social- og sundhedsuddannelser
AFDELINGEN I SØNDERBORG**
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 06 03
Forstander: Joan Jessen

AFDELINGEN I GRAM
Åvej 3B, 6510 Gram, tlf. 74 82 29 90
Forstander: Joan Jessen

Land og Skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
Direktion: Anders Pedersen, adm. direktør

Formand: Hofjægermester, kammerherre O.
von Lowzow
R., Estruplund, 8950 Ørsted

Miljøteknisk afdeling
Viborg: Klostermarken 12, postboks 110,
8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11
Afdelingschef: K.E. Bornhardt
Røde kro: Miljøteknisk afdeling, Skånevej 13,
6230 Røde kro
Distr. chef: N. Ravnskjær

Skovbrugsafdelingen
Viborg: Postboks 110, 8800 Viborg,
tlf. 86 67 61 11
Afdelingschef: Chr. Als

Sønderjyllands skovdistrikt
Skånevej 13, 6230 Røde kro
Skovrider F. Lærke

Jordbrugsdirektoratet

Sankt Annæ Plads 19, 1250 København K,
tlf. 33 15 61 31, fax 33 15 13 42
Direktør J. Priemé

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Peter Jørgensen
Skelbækvej 2, Amtsgården, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:
Gårdejer Torben Bagge Hansen
Fjelstrupvej 118, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 61 44

Husmand Niels Nielsen
Sofiedalsvej 33, 6360 Tinglev, tlf. 74 67 66 89

Tiltrædende formand i henhold til
jordfordelingsloven:
Dommer Rasmus Lind, Haderslev civilret

Realkreditkyndig medlem:
Landmand Thomas Rodenberg
Vester Terpevej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3,
1609 København V, tlf. 33 14 56 72

Præsident: Proprietær H.O.A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, 9600 Års, tlf. 98 63 10 33

Adm. direktør: Asbjørn Børsting

Direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 66 88, fax 38 88 66 11

Ledende præsident:
Godsejer Jon Krabbe
Frederiksdal, Frederiksdalvej,
4912 Harpelunde

Bestyrelsesmedlem i Sønderjylland:
Gårdejer Thorkild Dahl Nielsen
Stormgårdevej 38, 6372 Bylderup Bov

Grænsforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen
Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Haveselskab / Skovbrug

Det jydsk Haveselskab

Åby Bækgårdsvej 6, 8230 Åbyhøj,
tlf. 86 15 56 88

Konsulent: Skovrider T.W. Stranddorf
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 07

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen
Hvidøre 1, 6580 Vamdrup, tlf. 75 58 13 29

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gdr. Anders Thyssen
Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21

Konsulenter i området:

Erik Kiel
Sandager 8, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 41 65
Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 62 29

Skovrider: Per Krarup

Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, lok. 216

Sydøstjysk Skovdyrkerforening

Formand: K. Sejer Sørensen
Bramdruggård, Bramdruggårdsvej 3,
6580 Vamdrup, tlf. 75 59 82 38

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V, tlf. 33 12 75 61

Formandskab:

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Års, tlf. 98 63 16 90

1. viceformand: Gdr. Niels Th. Ilsøe
Grünebjerggård, Slæggerupvej 214, Agerup,
4000 Roskilde, tlf. 42 38 70 45

2. viceformand: Gdr. Peter Gæmelke
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Tøge Tychsen
Krammark, Dynt, 6310 Broager, tlf. 74 44 17 46

Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Udkærsvvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 86 10 90 88

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen
Lerkenfeldt, 9600 Års, tlf. 98 63 16 90

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96

Fællesforeningen for Nordslevig

Formand: Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld

Sekretær: Helge Petersen
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01, fax 74 63 08 03

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Niels Skau
Tøndervej 9, Øster Lindet, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 63 82

Sekretær: Kristian R. Poulsen
Sdr. Tingvej 6, 6620 Rødding, tlf. 74 84 17 65

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31

Formand: Gdr. Thomas Lauritsen
Højgårdsvej 6, Stubbum, 6070 Christiansfeld

Sekretær: Konsulent Erik M. Pedersen
Åstrupvej 36, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 04 31, fax 74 52 05 85

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Hans Petersen Schmidt
Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 63 21

Sekretær: Thea Lauridsen
Ørderup Kirkevej 50, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 22 11

Aabenraa Amts Landboforening

Formand: Gdr. Johan Andresen
Perbølvej 5, Perbøl, 6200 Aabenraa

Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen
Landbogården, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Vis Herreds Landboforening

Kontor: Nederbyvej 1a, Hokkerup, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 82 12

Formand: Forp. Edmund Mogensen
Tallingbjerg, Rønshovedvej 2, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 84 94

Sekretær: Økonomikonsulent Bent Petersen
Nederbyvej 1A, Hokkerup, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 82 12

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gdr. Tøge Tychsen
Krammark, 6310 Broager, tlf. 74 44 17 46

Sekretær: Planteavlskonsulent Helge
Lorenzen
Landbocentret, Stenager 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46

Lanboforeningen for Vestslesvig

Formand: Bendix Nielsen
»Virkelyst«, Harres 63, 6261 Bredebro

Sekretær: Per Silius Emdal
Vestslesvigs Landbrugscenter, Aabenraavej 22,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 42 88

Vestslesvigs Landbrugscenter

Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88

Formand: Gdr. Bendix Nielsen
»Virkelyst«, Harres 63, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 11 86

Sekretær: Centerleder Per Silius Emdal

**Landwirtschaftlicher Hauptverein für
Nordschleswig**

Formand: Hinrich Jürgensen
Bajstrupvej 14, Bjerndrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 64 36 44

Sekretær: Pl. kons. Claus Erichsen
Skibbroen 6 II, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 30 07

Kort- og Matrikelstyrelsen

SØNDERJYSK AFDELING:

AABENRAA:
Bjerggade 6, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 37 55

Afdelingskontoret for Sønderjylland
Afdelingschef Jens Wolters

Teknisk-Administrativt kontor
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Landinspektørkontoret
Statslandinspektør Jes Ryttersgaard

Område: Aabenraa, Rødekro, Lundtoft og Bov
kommuner.

TØNDER:

Ribe Landevej 30, 6270 Tønder, tlf. 74 72 10 34

Matrikelkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

Landinspektørkontoret
Statslandinspektør Per Bonde

Område: Tønder, Højer, Bredebro, Skærbæk,
Løgumkloster og Tinglev kommuner

HADERSLEV:

Landinspektørkontoret
Moltrupvej 1, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 16 11
Landinspektør Axel Nørr

Område: Haderslev, Christiansfeld (bortset fra
Hejls, Taps og Vejstrup sogne), og Vojens
kommuner.

SØNDERBORG:

Landinspektørkontoret
Ringridervej 23, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 36 36
Landinspektør Peter Mortensen

Område: Nordborg, Augustenborg, Sydals,
Sønderborg, Sundeved, Broager og Gråsten
kommuner

TOFTLUND:

Landinspektørkontoret
Skovvej 8, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 10 22

Område: Nr. Rangstrup, Gram og Rødding
kommuner samt Hviding, Roager og Spandet
sogne i Ribe kommune.

Husmandsforeninger

Dansk familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6, 1606
København V, tlf. 33 12 99 50

Formand: Husmand Peder Thomsen
Godrimsvej 7, Sir, 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand Peter Petersen
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

De samvirkende sønderjyske Husmandsforeninger

DSH - Faglig Center
Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40
Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Husmand Peter Petersen
Tørvebjergvej 2, Ellum Mark,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramt Husmandsforening

Formand: Arne Nielsen
Tapagervej 40, Knud, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 63 60

Sekretær: Husmand Svend Aage Petersen
Christianfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Haderslev Vesteramts Husmandsforeninger

Formand: Svend E. Eilrich
Søndermarksvej 28, Spandet, 6760 Ribe,
tlf. 74 86 71 43

Sekretær: Villy Johansen
Lindholmvej 4, 6520 Toftlund

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Stådsen Petersen
Dybbøl-Banke 33, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Husmandsforeninger

Formand: Landmand Carl A. Stenger
Kærmarksvej 28, Birkelev, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 73 17

Husmandsforeningerne Aabenraa-kredsen

Formand: Husmand Knud Strøm
Øster Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro,
tlf. 74 69 87 41

Støt almanak-udgivelsen: Det gavner det sønderjyske foreningsarbejde

Trykkerigaarden i Aabenraa forestår produktion og administration af
»Sønderjysk Almanak« - herunder også ANNONCERING i det
populære årsskrift.

Har du et budskab til læserne af almanakken - eller ønsker du, at støtte
Skoleforeningens arbejde med udgivelsen - kan du allerede nu
kontakte Trykkerigaarden for at reservere annonceplads til næste år.

**TRYKKER
GAARDEN**

♦ ♦ ♦ KOPI CENTRALEN
HUMLEHAVEN · SKIBBROGADE 5
DK-6200 AABENRAA
TLF. 74 62 63 66 · FAX 74 62 63 83

Husdyrbrugsorganisationer

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvæg

Formand: Gdr. Eskild Wind
Nørregård, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 14 66

Kreatureksportforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Adolf Lund
Byvang, 6280 Højer, tlf. 74 78 22 62

Salgsdirektør: Gdr. A.M. Lund
Poppenbøl, 6280 Højer, tlf. 74 73 81 11

Salgsdirektør: Søren Nicolaisen
Kummerlev 3, Kumled, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 12 86

Avlsforeningen Den jyske Hest

Kontor: Landbrugets Rådgivningscenter
Udkærsvvej 15, Skejby, 8200 Århus N,
tlf. 86 10 90 88

Formand: Gdr. Niels Busk
Kolstrupvej 4, 8581 Nimtofte

Bestyrelsesmedlem fra Sønderjylland:
Thorkild Thomsen
Vilstrup Næsvej 25, 6100 Haderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Jens Chr. Hansen
Nejs Møllegård, 6310 Broager, tlf. 74 44 15 57

Det Danske Fjerkræraad

Udkærsvvej 15, 8200 Århus N, tlf. 86 10 90 88,
fax 86 10 97 00, telex LAFALA DK

Danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 86 13 26 11

Formand: Gdr. Knud Erik Jensen
Dolmer, 8500 Grenå, tlf. 86 32 16 70

Direktører: K. Thaysen (adm.) og L. Raun

Slagterier

Slagteriregion SYD

6300 Gråsten, tlf. 74 65 12 11

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 14 12

Adm. direktør: Peter Rasztar

Afdelinger:

6300 Gråsten, tlf. 74 65 12 11

Blans, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 16 11

6200 Aabenraa, tlf. 74 62 39 23

Kreaturslagterierne

Lars Iversen & Søn - Syd I/S

Formand: Gdr. Hans Schmidt
Lambjersvej 6, 6470 Sydals

Direktør: Niels Lykke Iversen
7200 Grindsted, tlf. 75 32 00 55
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 23 11

Vestjyske Slagterier A.M.B.A.

Hovedkontor:

7600 Struer, P.O. Box 506, tlf. 97 85 07 00

Formand: Gdr. Egon Kristensen
Nørlundvej 9, Kjærgaard Mark, 6740
Bramming

Adm. direktør: Svend Sønnichsen

Afdelinger:

Gimsling, 7600 Struer, tlf. 97 85 07 00

Nopa, 7600 Struer, tlf. 97 85 07 00

6701 Esbjerg, tlf. 75 12 55 00

7760 Hurup Thy, tlf. 97 95 18 77

7620 Lemvig, tlf. 97 82 12 22

6630 Rødding, tlf. 74 84 11 24

6823 Ansager, tlf. 75 29 70 44

6270 Tønder, tlf. 74 72 23 56

Nykøbing, tlf. 97 72 02 55

Skive, tlf. 97 52 17 00

Viborg, tlf. 86 62 00 88

Holstebro, tlf. 97 42 21 00

Herning, tlf. 97 22 28 00

Silkeborg, tlf. 86 82 28 00

Hvidovre, tlf. 31 78 30 00

Vejle, tlf. 75 82 98 11

Skærbæk Eksportslagteri A.M.B.A.

6780 Skærbæk, tlf. 74 75 19 11

Formand: Gårdejer Jørgen Laursen Vig
Boring 30, 8763 Rask Mølle, tlf. 75 67 85 11

Adm. direktør: Henning Frost Larsen

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V,
tlf. 33 11 60 50

Formand: Gdr. Bent Sloth
Sønderkær, Agersted, 9330 Dronninglund,
98 85 41 92

Adm. direktør: A. Toft Fensvig
Strandboulevarden 3 III, 2100 København Ø,
tlf. 35 43 42 75

Handel

Det Danske Handelskammer

Formand Grosserer Ove Andersen
København, tlf. 42 91 00 73

Sekretariat: Børsen
1217 København K, tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:
Ny Banegårdsgade 45, 8000 Århus C,
tlf. 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf. 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 14

Madevej 19, 2., 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 49 62

Sønderjyske medlemmer af bestyrelsen:
Bestyrelsen:
Direktør Jens Terp-Nielsen
Sækko A/S, Egelund, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 31 18 18

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab
Hovedkontor:
Axelborg, 1503 København V, telex 2 29 68,
tlf. 33 15 11 13
Formand: Gdr. Martin Nielsen

Sønderjyske medlemmer af
repræsentantselskabet:
Gdr. Hans Skøtt
Kratkjær, Rovstrupvej 61, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 54 25

Gdr. Jens Chr. Christensen
Gejlager 14, Skodborgskov, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 85 67

Gdr. H. Lembke-Jensen
Stendetgårdvej 20, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 19 06

Gdr. Peter Hanquist
Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 51 97

Brugsforeningsbevægelsen

FDB's hovedkontor:
Roskildevej 65, 2620 Albertslund
Formand: Bjarne Møgelhøj
FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:
Næstformand: Oberstløjtnant Aage
Christensen
Hejmdals Brovej 9, 6500 Vojens, tlf. 74 54 10 70

Kredsformænd:
Kreds 35 - Aabenraa:
Husmoder Lilly Riggelsen
Tohedevej 8, Roost, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 41 50

Kreds 36 - Ribe/Tønder:
Gdr. Jørgen Bjerrum
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, 75 42 03 64
Tillig formand for repræs. skabet samt medlem
af FDB's bestyrelse

Kreds 37 - Sønderborg:
Hushold. lærer Gitte Hohwü
Bosager 15, 2. tv., 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 58 88

Gråsten Handelstandsforening:

H.P. Toft, Boks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelstandsforening af 1844

Advokat Erik Gram
Laurids Skaugsgade 14, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 52 00, fax 74 52 55 24

Sønderborg Handelstandsforening

Direktør Jesper Rosanes
Hotel Scandic, Rosengade, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 19 00

Toftlund Handels- & Håndværkerforening

Bagermester Poul Thaysen
Søndergade 9, 6520 Toftlund

Vojens Handelstandsforening

Formand: v/ Torben Dahlgaard
Kvickly, Rådhuscentret, 6500 Vojens,
tlf. 75 54 11 36

De samvirkende købmandsforeninger i Danmark

Hovedkontor - Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup, tlf. 31 62 16 16

Formand: Købmand Preben Høyen
S&E, Frederikssundvej 5, 2400 København
NV, tlf. 31 81 22 00

Centralorganisationen for Jylland
Formand: Købmand Henning Mark
Ballerumvej 113, 7700 Thisted, tlf. 97 98 14 29

De sønderjydske Købmandsforeningers

Sammenslutning

Formand: købmd. Eluf Nielsen
Stationsgade 9, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

Købmandsforeningen Sønderjylland Øst

Formand: Købmand Eluf Nielsen
Stationsgade 9, Vester-Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 41

**Haderslev og Midtsønderjyllands
Købmandsforening**

Formand: Købmand Laue Hansen
6500 Vojens

Tønder Amts Købmandsforening

Formand: H.M. Hansen
Kirkevej 2, Bylderup, 6372 Bylderup Bov,
tlf. 74 76 23 28

Håndværker og Industriforening

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksomheder i Danmark

Kontor: Amaliegade 31, 1256 København K,
tlf. 33 93 20 00

Formand: Svend Erik Laursen, Århus

Jyllands-afdeling:
Lille Sct. Hansgade 20, 8800 Viborg,
tlf. 86 62 77 11

Sønderjyllands Erhvervsråd

»Bjergparken«, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84, fax 74 62 67 60

Formand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen
Ringgade 6, 6300 Gråsten

Næstformand: Borgmester Lauge Nielsen
Jepsen
Møllevej 5, Visby, 6261 Bredebro

Amtsborgmester Kresten Philipsen
Sønderjyllands Amt,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

Direktør Iver Askholm Madsen
B & W Energi A/S, Papegøjevej 7, 6270 Tønder

Direktør Hans J. Gustavsen
Danfoss A/S, 6430 Nordborg

Adm. direktør Carsten Andersen
Sydbank Sønderjyllands A/S, Kirkeplads 2,
6200 Aabenraa

Forretningsfører Andreas Warncke
Langelandsvej 2, Starup, 6100 Haderslev

Sekretær: Cand. oecon Tyge Korsgaard, 6200
Aabenraa

Eksport-rådgivning: Eksportkonsulent
Flemming Nødskov, Broager

EF-rådgivning: Civiløkonom Leif Schøler,
Aabenraa

Sønderjyllands Erhvervsråd

Nørrebro 1, 6400 Sønderborg
74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Padborg-Kruså Erhvervsråd

Sekretariat:
Hærvejen 11c, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, telefax 74 67 27 30

Formand: Direktør Hans Frederiksen

Erhvervschef: Jens L. Hansen

Haderslev Erhvervsråd

Erhvervschef Finn Bagger
Norgesvej 51, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 00 53

Rødding Erhvervsråd

Formand Arne Vigen Hansen
Industriparken 19, Skodborg,
6630 Rødding, tlf. 74 84 88 64

Sekretær: Erhvervschef Jørgen Andersen
Kommunekontoret, Østergade 28,
6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 19 34, fax 74 83 05 32

Erhvervschef Andr. Andresen

Tønder kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Henrik Brask Pedersen
Kongevej 57, 6270 Tønder

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Erhvervsdirektør Christen Ugilt
Industriparken 1, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 40 51,
telefax 74 64 30 69

Vojens Erhvervsråd

Erhvervschef F. Graven-Nielsen
Rådhuset, 6500 Vojens, tlf. 74 54 07 54,
telefax 74 54 39 19

Christiansfeld Erhvervsråd

Udviklingsråd Poul E. Jørgensen
Kongensgade 5, postboks 15, 6070
Christiansfeld, tlf. 74 26 74 30, fax 74 26 74 22

Gråsten Håndværkerforening

Formand: VVS-install. Bent Pedersen
Sundsø 21, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 18 65

Højer Handels- og Håndværkerforening

Formand: Kristian Silberg, Sejerslevvej 5, Sdr.
Sejerslev, 6280 Højer, tlf. 74 78 25 75

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand Ronald Larsen
Markedsgade 5, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 31 41

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Murermester Ib Skovby
Peter Kaads Vej 5, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 70 38

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bygmester Jens Boutrup
Viben 29, 6270 Tønder, tlf. 74 72 29 16

Finansiering

Sønderjyllands Lånekasse

Sekretariat: Sparekassen Ravsted
Ravsted Hovedgade 64, 6372 Bylderup Bov,
tlf. 74 64 73 20
Telefontid - alle ugens dage, kontortid fredage
fra kl. 10-12

Sekretær: Sparekassedirektør Werner Jensen

Bestyrelse:
Sparekassedirektør Carl Christian Hagedorn
(formand), Broager

Fhv. dir. cand. jur. Ib Frederiksen
Bakkevænget 42, 8600 Silkeborg

Kontorchef Kirsten Kleist
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og
Finansforvaltning, København

Sparekassedirektør Mogens Jørgensen
Haderslev

Skoleinspektør Christian P. Johannsen
Toftlund

Sønderjyllands Investeringsfond

»Bjergparken«, Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 23 84

Formand: Fhv. direktør K. Sandahl Sørensen
Anne-Marievej 5, 6270 Tønder

Fhv. direktør Ib Frederiksen
Bakkevænget 42, 8600 Silkeborg

Forretningsfører Andreas Warncke
Langelandsvej 2, Starup, 6100 Haderslev

Kontorchef Kirsten Kleist
Kongeriget Danmarks Hypotekbank og
Finansforvaltning
Landgreven 4, 1301 København K

Direktør Oskar Tygesen
Sydbank Sønderjylland, Perlegade 18,
6400 Sønderborg

Direktør Poul Hansen
Den Danske Bank A/S, Perlegade 26,
6400 Sønderborg

Statsaut. revisorer Arnt Sørensen
Ringgade 6, 6300 Graasten

Sekretær: Sekretariatschef
cand. oecon. Tyge Korsgaard, 6200 Aabenraa

Nykredit

Formand: Gdr. Axel Ladegaard Jensen
Børkopvej 11, Pjedsted, Fredericia,
tlf. 75 95 41 14

Hovedkontorer:
6100 Haderslev: Åstrupvej 13, tlf. 74 52 70 00

1503 København V, Box 333: Otto Mønsted
Plads 11, tlf. 33 91 34 34

5100 Odense C: Mageløs 2, tlf. 66 11 77 77

6950 Ringkøbing: Herningvej 3, tlf. 97 32 01 11

8800 Viborg: Sct. Mathiasgade 1.3, tlf.
86 62 33 33

9100 Aalborg: Boulevarden 43, tlf. 98 12 38 77

8100 Århus C: Bispegade 2, tlf. 86 76 01 00

Områdekantor Sønderborg:
Tlf. 74 43 11 66

Områdekantor Aabenraa:
Tlf. 74 63 01 66

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00

Direktion: Direktør cand. agro. J. Fløystrup
Jensen, adm.

Formand for repæsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen
Unibank, København

Realkredit Danmark

Region Syd:
Albani Torv 2-3, 5100 Odense C, tlf. 66 12 53 00

Direktion: H.P. Hansen

Distriktschef for Sønderjyllands Amt:
Tommy Jensen, tlf. 74 62 53 00

Kontorer:
Storegade 26, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 53 00
Storegade 21, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 53 00

Sønderjysk medlem af bestyrelsen:
Gårdejer Arne Kindberg
Nybølgård, Hjordkær, 6230 Rødekro

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 40 54

Formand: Gdr. Bahne Nicolaisen
Bøgelhusvej 4, St. Jyndeved, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 83 81

Næstformand: Gdr. Arne Kindberg
»Nybølgård«, Nybøl Bygade 3, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 66 17

Sekretær: Gdr. Thomas Rodenberg
Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 83

Forretningsfører: Ingeborg Knudsen
Åløkke 1C, 6372 Bylderup Bov

Jagt- og vildtforvaltning

ADMINISTRATION

Skov- og Naturstyrelsen
Jagt- og ejendomskontoret,
Haraldsgade 53, 2100 København Ø.
Tlf. 39 27 20 00 . Fax 39 27 98 99

JAGTTEGN

Skov- og Naturstyrelsen
Jagttegn
Haraldsgade 53¹, 2100 København Ø.
Tlf. 39 27 66 88, fax 39 27 60 99
(kl. 9.00-12.00)

VILDTBIOLOGISK STATION

er overført til Danmarks Miljøundersøgelser

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Flora- og Faunaøkologi,
Kalø, 8410 Rønde
Tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

RESERVATSEKTIONEN

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl
Tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

VILDFORVALTNINGSSKOLEN, KALØ

Molsvej 34, 8410 Rønde.
Tlf. 86 37 28 50

DANSK JAGTFORSIKRING A/S

Købmagergade 3², 1150 København K.
Tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

DANMARKS JÆGERFORBUND

Hovedkontor:
Højnæsvej 56, 2610 Rødovre.
Tlf. 36 72 42 00.

Formand: Christian Raunkjær.

Direktør: Bent Rasmussen.

Medlemsblad: Jæger.

Vildtforvaltningsområder og vildtforvaltningskonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under statsskovdistrikterne og varetages primært af vildtforvaltningskonsulenterne.

I sager om vildtplantninger, dyrehavetilsyn, fredninger og lokal- og regionplaner skal henvendelse dog ske direkte til det lokale statsskovdistrikt.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt kan ske til konsulenterne og til de lokale statsskovdistrikter på disse adresser og telefonnumre:

HADERSLEV STATSSKOVDISTRIKT

Ulfshus, Christiansfeldvej 69, 6100 Haderslev.
Tlf. 74 52 21 05.

Konsulent Bent Junker-Hansen,
Mørkholtvej 5, 6092 Varmark.
Tlf. 75 57 14 46

LINDET STATSSKOVDISTRIKT

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram.
Tlf. 74 82 61 05

Konsulent Jeppe Ebdrup,
Vester Vedsted, Bygade 28, 6760 Ribe.
Tlf. 75 44 54 63.

AABENRAA STATSSKOVDISTRIKT

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 62 31 82

Konsulent Søren Essendrop,
Dybvighoved, Møllevvej 10, 6200 Aabenraa.
Tlf. 74 61 73 63

GRÅSTEN STATSSKOVDISTRIKT

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten.
Tlf. 74 65 14 64.

Pr. 1.1. 1994

Konsulent Leo Vindahl Olsen,
Nygård, Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg.
Tlf. 74 45 82 11

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning:

§ 13. Jagt må ikke finde sted fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns skydes på træk i tiden fra 1½ time før solopgang til 1½ efter solnedgang. I november og december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solopgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd og andet maskindrevet køretøj må ikke finde sted:

- a. på søer og andre ferske vande og
- b. i den danske del af farvandet øst for Sjælland mellem breddegraderne ved kronborgpynten og Aflandshage (56°-02,4' N og 55° 33,3' N).

Stk. 2. Uden for de områder, der er nævnt i stk. 1, må jagt fra maskindrevet fartøj ikke finde sted i tiden 1. marts - 30. september.

Stk. 3. Landbrugsministeren kan efter forhandling med miljøministeriet (fredningsstyrelsen) og vildtforvaltningsrådet forbyde jagt fra motorbåd og andet maskindrevet fartøj i nærmere angivne områder på fiskeriterritoriet, herunder indre farvande, som fastlagt ved lov om saltvandsfiskeri.

§ 20 a. Til jagt må ikke benyttes maskindrevet fartøj, der kan fremføres med en hastighed på mere end 18 km/t (ca. 9,7 knob). Under jagtudøvelsen må fartøjet kun fremføres med højst 5 km/t (ca. 2,7 knob).

Jagttider og fredningsbestemmelser

§ 26. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Pattedyr og fugle, for hvilke der er fastsat jagttid, er fredede uden for jagttiden.

Stk. 3. Landbrugsministeren kan efter indstilling fra vildtforvaltningsrådet fastsætte jagttider for de i bilag 1 nævnte pattedyr og fugle. Fredning af en vildtart omfatter, hvor ikke andet er angivet, tillige artens yngel samt reder og æg.

Stk. 4. Ministeren kan tilsvarende ophæve jagttiden for en vildtart.

Stk. 5. Jagttider kan fastsættes som gældende for:

- a) hele landet,
- b) dele af fiskeriterritoriet,
- c) landsdele,
- d) øer,
- e) amter,
- f) kommuner og
- g) velarronderede lokalområder, såfremt 3/4 af de lodsejere, der hver ejer mindst 1.400m² af området, og som tilsammen har jagtret på 3/4 af områdets samlede areal, fremsætter begæring herom.

Ny jagtlov træder i kraft den 1. januar 1994.

Jagttabel

Generelle jagttider gældende for jagtåret 1993

PATTEDYR		Pibeand	01.09-31.12
a. Hovdyr:		Skeand	01.09-31.12
Kronhjort	01.09-31.01	Taffeland	01.10-29.02
Kronhind og kalv	01.10-31.01	Troldand	01.10-29.02
Dåhjort	01.09-31.01	Bjergand	01.10-29.02
Då og kalv	01.10-31.01	Hvinand	01.10-29.02
Sikahjort	01.09-31.01	Havlit	01.10-29.02
Sikahind og kalv	01.10-31.01	Ederfugl	01.10-29.02
Råbuk	16.05-15.07	Sortand	01.10-29.02
og	01.10-31.12.	Fløjlsand	01.10-29.02
Rå og lam	01.10-31.12	Stor skallesluger	01.10-29.02
Muflonvædder	hele året	Toppet skallesluger	01.10-29.02
Muflonfår og lam	01.10-31.01		
Vildsvin, orne	hele året	e. Hønsfugle:	
Vildsvin, so og grise	01.10-29.02	Agerhøne	16.09-31.10
		Fasanhane	01.10-15.01
		Fasanhøne	16.10-30.11
b. Rovdyr:		f. Vandhøns:	
Mink, der anses som vildt i h.t.		Blishøne	01.09-29.02
Lov om mark- og vejfred	hele året		
Ræv	16.06-15.02	g. Vadefugle:	
Husmår	16.06-15.02	Stor regnsøve	01.09-31.12
Grævling	01.10-15.02	Lille regnsøve	01.09-31.12
Mårhund	hele året	Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Vaskebjørn	hele året	Enkeltbekkasin	01.09-31.12
		Skovsneppe	01.10-31.12
c. Gnavere:		h. Mågefugle:	
Hare	01.10-18.02	Hættemåge	01.09-29.02
Vildkanin	hele året	Stormmåge	01.09-29.02
		Sildemåge	01.09-29.02
FUGLE		Sølvmåge	01.09-29.02
d. Andefugle:		Svartbag	01.09-29.02
Grågås	01.08-31.12		
Blisgås	01.09-31.12	i. Duer:	
Sædgås	01.09-31.12	Ringdue	01.08-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12	Tyrkerdue	01.10-30.11
Canadisk gås	01.09-31.12		
Gråand	01.09-31.12		
Atlingand	01.09-31.12		
Krikand	01.09-31.12		
Spidsand	01.09-31.12		

Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Pattedyr og fugle, for hvilke der er fastsat jagttid, er fredede udenfor jagttiden.

Fredning af en vildtart omfatter, hvor ikke andet er angivet, tillige artens yngel samt æg.

Jagt må ikke finde sted fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøne skydes på træk fra 1½ time før solopgang til 1½ time efter solnedgang. I november og december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1½ time før solopgang til 1 time efter solnedgang.

Skov- og Naturstyrelsen

Den obligatoriske jagtprøve:

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af landbrugsministeren nærmere fastsat gebyr til Landbrugsministeriets Vildtforvaltning. Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Landbrugsministeriets Vildtforvaltning eller ved Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned. Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode (1. september - 31. oktober) skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

Flagregler

Flaget hejses kl. 8.00 og nedhales ved solnedgang - på dage hvor solen står op efter kl. 8.00 dog først ved solopgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der et øjeblik, hvorefter det sænkes til halv.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vejer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemmeste plads i midten - ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra) - de fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Flagdage:

1. januar	Nytårsdag
29. januar	Holmens Hæderstegn
2. februar	Kampen ved Mysunde 1864
10. februar	Afstemningen i Nordslesvig
11. februar	Stormen på København 1659
27. marts	Palmesøndag
28. marts	Dronning Ingrid
31. marts	Skærtorsdag
1. april	Langfredag
2. april	Slaget på Reden 1801
3. april	Påskedag
4. april	2. påskedag
9. april	Danmarks Besættelse (halv stang til kl. 12.00)
16. april	Dronning Margrethe d. 2.
18. april	Slaget ved Dybbøl 1864
27. april	Prinsesse Caroline Mathilde
29. april	Prinsesse Benedikte
5. maj	Danmarks befrielse 1945
9. maj	Kampen ved Helgoland 1864
12. maj	Kr. Himmelfartsdag
22. maj	Pinsedag
23. maj	2. Pinsedag
26. maj	Kronprins Frederik
5. juni	Grundlovsdag
7. juni	Prins Joakim
11. juni	Prins Henrik
15. juni	Valdemarsdag/Genforeningsdag
1. juli	Slaget i Køge Bugt 1677
6. juli	Slaget ved Fredericia 1849
25. juli	Slaget ved Isted 1850
4. okt.	Stormen på Frederiksstad 1850
25. dec.	1. juledag
26. dec.	2. juledag
20. marts	jævndøgn
21. juni	solhverv
23. sep.	jævndøgn
22. dec.	solhverv
27. marts	sommertid start
25. sep.	sommertid slut

Hvad syntes du om den nye almanak?

Forslag til kommende almanakker:

Sønderjydsk Skoleforening

**Forlaget A-Sats
Postboks 68
6200 Aabenraa**

Aabenraa Auktionshus A/S

Industrivej 10 . DK-6200 Aabenraa

Tlf. (0045) 74 62 90 70 . Fax (0045) 74 62 55 53

IND- LEVERING TIL KOMMENDE AUKTIONER:

VI SØGER

- Porcelæn
Kgl. Porcelæn, Meissen, KPM, Dresden m.m.
- Kuriositeter
- Gl. legetøj
Bliklegetøj, dukker, dukkehuse, bamser m.m.
- Gl. sølv og gl. smykker
- Gl. lommeure
- Antikke møbler
- Standure/kaminure
- Gl. malerier af kendte kunstnere

Vi foretager gratis vurdering.
Send evt. foto eller ring for nærmere
aftale.

Vi kommer overalt i Danmark.

Åbent 10-17 . Tlf. 74 62 90 70

BROCHURER

HEFTER

BØGER

KALENDERE

♦♦♦ KOPI CENTRALEN

TRYKSAGER

ALLE OPGAVER

FIRMAPAPIRER

KOPIERING

Humlehaven · Skibbrogade 5 · DK-6200 Aabenraa . Tlf. 74 62 63 66 · Fax 74 62 63 83

Sønderjysk Almanak, 1994 ©
1. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

ISBN-nr. 87-984347-1-3